

Eveliina Malmivaara

KOMIALTA KIRKOLTA – EI PALIO MUUALTA VIITTISI OLLAKKAAN

Sata vuotta ylistarolaista liikuntahistoriaa

Jyväskylän yliopisto

Liikuntatieteiden laitos

Liikunnan yhteiskuntatieteiden

pro gradu -tutkielma

Syksy 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteiden laitos/liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

MALMIVAARA, EVELIINA: Komialta kirkolta – ei palio muualta viittäisi ollakaan.

Sata vuotta ylistarolaista liikuntahistoriaa.

Pro gradu-tutkielma, 106s., 2 liites.

Liikunnan yhteiskuntatieteet

2011

Viimeaikaiset muutokset kuntarintamalla ovat ravistelleet kuntia ja johtaneet yhä suurempiin kaupunkeihin. Tämä on saattanut siivittää yhdistymisneuvotteluja myös urheilupiireissä. Yksi tällainen kunta on kotipaikkakuntani Ylistaro, josta tuli osa suurempaa Seinäjoen kaupunkia vuoden 2009 alusta. Suoranaisena seurauksena tälle neljän kunnan liitokselle voidaan pitää saman vuoden lopussa syntynyttä yleisurheilun erikoisseuraa, Seinäjoen Seudun Urheilijoita (SSU).

Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa pohtia, miksi ylistarolainen seurakenttä pysyi yhtenäisenä yli 60 vuotta. Pysin tarkastelemaan kunnan liikuntahallinnosta vastaavien ja urheiluseuran välisiä toimijasuhteita ja niiden muutoksia vuosina 1910–2010. Tarkoitukseni on myös pohtia liikunnan ja urheilun merkitystä paikallisuuden edistämässä. Aineistonani käytän urheiluseuran materiaaleja kuten kokouspöytäkirjoja ja historioikeita. Kunnan puolelta aineistona toimivat liikunnasta vastaavien lautakuntien materiaalit sekä kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen pöytäkirjat. Lisäksi käytän paikallislehti Pohjankyrön artikkeleita sekä yhtä haastattelua.

Ylistaroon perustettiin ensimmäinen urheiluseura vuonna 1910 nuorisoseuran vaikutuspiirissä ja vuoteen 1945 eri järjestöjen alaisia seuroja oli perustettu jo neljä. Sotien jälkeen seurakenttä yhtenäistyi yhden yleisseuran, Ylistaron Kilpa-Veljiä (YK-V), alaisuuteen. Taustalla olivat kasvaneet kilpaurheilun vaatimukset. Samaan ajankohtaan sijoittuu myös kunnallisen liikuntahallinnon synty. Urheilulautakunta perustettiin vuonna 1950 kuten monessa muussakin maalaiskunnassa. Aluksi lautakunnan valtuudet ja resurssit olivat vähäisiä ja ensimmäinen liikunnasta vastaava viranomaisena Ylistaroon saatiin vasta vuonna 1964.

1960- ja 70 -luvulla lautakunta löysi paikkansa kuntoliikunnan järjestäjänä, sillä urheiluseurassa keskityttiin valmennukseen ja kilpaurheiluun. Vuonna 1980 voimaan tullut liikuntalaki vahvisti työnjaon, jossa kunta tarjoaa liikuntapaikat ja seura järjestää toimintaa. 2000-luvulla Ylistarossa edelleen urheiltiin yhdessä vahvassa yleisseurassa, joka oli onnistunut sopeutumaan muuttuneisiin liikuntakulttuurin vaatimuksiin. Seuran ja kunnan välinen yhteistyö on koko sadan vuoden ajalla ollut vahvaa. Aluksi seurat käyttivät urheilulautakuntaa edunvalvojanaan ja myöhemmin yhteistyössä kunnan kanssa oli mahdollista kehittää omia toimintamahdollisuuksia. Koska ylistarolaiset nykyisin ovat osa suurempaa kaupunkia, on urheilu yksi jäljellä olevista mahdollisuuksista vahvistaa ylistarolaisuutta.

Asiasanat: liikuntakulttuuri, historia, liikuntatoimi, urheiluhallinto, kansalaistoiminta, paikallisuus, Ylistaro

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuskysymykset.....	7
1.1 Tutkimusmenetelmät ja -aineistot	9
1.1 Lähdekritiikki ja tutkimuksen luotettavuus	11
1.1 Tutkimuksen rakenne	13
2 TUTKIMUSKUNTA	15
2.1 Ylistaro syntyy kunnallisuudistuksen myötä.....	15
2.2 Väestötiedot.....	17
2.2.1 Asukasluvun kehitys.....	17
2.2.2 Siirtolaisuus	19
2.3 Elinkeinorakenne.....	20
2.4 Erikoispiirteet	21
2.4.1 Poliittikka.....	21
2.4.2 Uskonto.....	23
2.4.3 Urheiluelämä	24
3 URHEILUA JÄRJESTÖJEN SIIPIEN ALLA.....	25
3.1 Kansalaisyhteiskunnan syntyminen	25
3.2 Alaosastourheilua	26
3.3 Nuorisoseuraurheilua.....	27
3.4 Ensimmäisten urheiluseurojen perustaminen.....	28
3.4.1 Ylistaron Veikot	28
3.4.2 Seurakenttä laajenee	31
3.5 Sotilaskoulutusta ja urheilua Suojeluskunnissa.....	32
3.6 Kahtiajakautunut urheilu	34
3.7 Ylistaron Kilpa-Veljet yhdistää seurakentän.....	37
3.7.1 Yhdistymisneuvottelut.....	37
3.7.2 YK-V:n alkuvuodet	40
3.8 Kunnallista liikuntaa.....	43
3.8.1 Valtion ja läänien urheilulautakunnat.....	43

3.8.2 Kuntien urheilulautakunnat	44
3.9 Urheilua ja liikuntaa muissa järjestöissä	46
3.10 Kunnallista liikuntahallintoa edeltäneet 40 vuotta	48
4 KILPAURHEILUA JA MÄÄRÄRAHOJA	50
4.1 Ylistaron urheilulautakunnan perustaminen.....	50
4.2 Lautakunnan alkuvuosien toiminta	51
4.2.1 Hiljaiseloa.....	51
4.2.2 Urheilukentän rakennustalkoot virkistävät toimintaa.....	54
4.2.3 Urheilulautakunnan ja seuratoimijoiden suhteet	56
4.3 Yleisseuran monipuolinen toiminta.....	57
4.3.1 Seurakisoja ja piirikunnallisia	57
4.3.2 Toimintaa kylillä alaosastoissa.....	59
4.3.3 Painia, yleisurheilua, hiihtoa ja pesäpalloa.....	61
4.4 Ensimmäisen liikuntaviran perustaminen	63
4.5 Liikuntapaikkarakentaminen	65
4.6 Suunnitelmia ja valmennusta.....	68
4.7 Kunta kuntoliikunnan järjestäjänä.....	71
4.8 Uudet tuulet YK-V:n varainkeräyksessä.....	72
4.9 Kunnallisen liikuntahallinnon ensimmäiset vuosikymmenet.....	74
5 LIIKUNTA LAIN SUOJIN.....	76
5.1 Vuoden 1980 liikuntalaki	76
5.2 Urheilurakentamisesta liikuntarakentamiseen.....	79
5.3 Liikuntakulttuuri muutoksessa	81
5.4 Laman vaikutukset liikuntakulttuuriin	82
5.4.1 Lama Suomessa	82
5.4.2 Liikuntalain uudistukset	84
5.4.3 Uudenlaista yhteistyötä.....	85
5.5 Uuden vuosituhannen haasteet	86
5.5.1 Uudenlaiset liikuntapaikat ja kunnallisen liikuntahallinnon merkitys	86
5.5.2 Seuratoiminta 2000-luvulla	88
5.5.3 Kunnasta kaupunginosaksi	89
5.5.4 Urheilu seuraa perässä	90

6 SADAN VUODEN PÄÄSTÄ.....	92
6.1 Mistä tulossa ja mihin menossa?	92
6.2 Komialta kirkolta – mualta viittisi ollakkaan	96
6.3 Seuraavat sata vuotta	97
LÄHTEET	100
LIITTEET.....	107
Liite 1. Ylistaron kunnan liikuntahallinnon muuttuneet nimekkeet	107
Liite 2. Teemahaastattelurunko	108
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Ylistaron väkiluvun kehitys vuosina 1890–2008	18
TAULUKKO 2. Ylistaron ammatissa toimiva väestö 1920–1991.....	20
TAULUKKO 3. Ylistaron kunnanvaltuuston paikkajakauma 1931–1992	23
TAULUKKO 4. Ylistaron kunnan avustukset YK-V:lle 1945–1948.	46
TAULUKKO 5. Ylistaron kunnan seura-avustukset 1977–1983.	78

1 JOHDANTO

”Märkää trasua ylistarolaisten silmille.” Näin toteaa paikallislehden toimittaja pääkirjoituksessaan syksyllä 2009, vajaa vuosi Ylistaron, Nurmon ja Seinäjoen kuntaliitoksen jälkeen. Artikkelissa ei suoranaisesti puhuta liikunnasta ja urheilusta, vaan viitataan kuntaliitoksen yhteydessä tehtyihin sopimuksiin, joita ollaan rikkomassa ainoastaan vuoden yhteiselon jälkeen. Urheiluunkin päästään viimeisessä kappaleessa, missä kerrotaan uudesta yleisurheilun erikoisseurasta, jota ollaan synnyttämässä uuden kaupungin alueelle.¹

Artikkelissa tiivistyy hyvin oman tutkimukseni lähtökuopat ja maaliviiva. Ylistarolainen organisoitunut liikunta ja urheilu alkoivat n. 100 vuotta ennen lehtijutun ilmestymistä. Sadan vuoden ajalla on urheiltu ensin nuorisoseuroissa ja suojeluskunnissa, sitten koko paikkakunnan yhdistävässä yleisseurassa ja lopulta erikoisseurassa. Samanaikaisesti kunnallishallinto on paisunut ja kehittynyt. Urheilulautakunnasta on tullut liikuntalain myötä 1980-luvulla liikuntalautakunta ja kymmenen vuotta myöhemmin laman aikaan yhdistelmälautakuntana toiminut vapaa-aikalautakunta. Kuntaliitoksen myötä on jälleen palattu liikuntalautakuntaan, tällä kertaa se vain edustaa suurempaa aluetta.

Samanaikaisesti nimimuutoksien kanssa seuratoimijoiden ja kunnallisten toimijoiden väliset suhteet ovat muuttuneet monella tapaa. Liikunnan ja urheilun organisointi lähti liikkeelle vahvasta liikunnan kansalaistoiminnasta. Useita vuosikymmeniä sen jälkeen, Ylistaron tapauksessa 40 vuotta myöhemmin, kunnallinen liikunta- ja urheiluhallinto alkoi kehittyä. Kesti kuitenkin vielä pitkään, ennen kuin urheilulautakunnat olivat muuta kuin seuratoimijoiden edunvalvontapaikka. 15 vuotta lautakunnan asettamisen jälkeen Ylistarossa viimein nähtiin ensimmäinen liikuntahallinnosta vastaava viranomainen. Liikuntalaki vahvisti liikuntakulttuurissa kehittyneen työnjaon, missä kunnat vastaavat liikuntapaikoista ja seurat toiminnasta. Myös kunto- ja terveysliikunta löysi paikkansa kunnallisen liikuntahallinnon suojissa. 2000-luvun lopulla kuntien määrä on lähtenyt laskuun samalla kun kuntakoot suurenevät PARAS-hankkeen myötä. Voidaankin pohtia, vaatiiko uusi tilanne uudenlaisia yhteistyön muotoja vastaamaan

---

¹ Pohjankyrö 29.10.2009, s. 2, ”Pala kerrallaan”.

suurempien kuntien tarpeita, vai voidaanko vanhalla mallilla edelleen turvata kaikille kuuluvat liikuntapalvelut.

Nämä toimijasuhteiden muutokset sadan vuoden ajalla heijastavat yleisempää liikuntakulttuurin muutosta paikallisella tasolla. Liikuntakulttuurin muutos puolestaan on tiiviissä yhteydessä suomalaisen yhteiskunnan muutoksiin. Vastaavasti yleinen yhteiskunnallinen kehitys heijastuu paikallisen elämän kehitykseen, mikä puolestaan luo raamit paikallisen liikuntakulttuurin tutkimiselle.

Tämä tuokin esiin kysymyksen, että mitä paikallisuus oikeastaan on? Olen lähtenyt tutkimaan ylistarolaista liikuntakulttuuria tilanteessa, missä Ylistaroa ei muodollisesti enää ole olemassa. Teoriassa tutkin Ylistaron kunnan muodostamaa hallinnollista aluetta, mutta käytännössä tutkimuskohteena on joukko ihmisiä, jotka tuntevat jonkinlaista yhteenkuuluvuutta, tuntevat olevansa ylistarolaisia. Tästä syystä käytänkin enemmän termiä ”ylistarolainen liikuntakulttuuri” kuin ”Ylistaron liikuntakulttuuri”, sillä vaikka Ylistaroa ei ole enää olemassa, ylistarolaisuuden tunteet ovat yhä jäljellä.

Muodollisella tasolla oma kunta on lakannut olemasta, ajatuksen tasolla ylistarolaisuus on edelleen osa paikallista identiteettiä. Voidaan jopa sanoa, että hallinnolliset muutokset ovat vahvistaneet ylistarolaisuuden määrittelyä. Esimerkiksi Ylistaro-seuran toiminta sai uutta pontta kuntaliitoksen jälkeen ja samalla tavoin oma, vahvat historialliset ylistarolaiset juuret omaava urheiluseura voi toimia paikallisuuden tunteiden kanavoijana.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on perehtyä yhden kunnan ja seuran toimijoiden suhteisiin ja niiden muutoksiin sadan vuoden ajanjaksolla. Tarkoitukseni on tutkia ylistarolaisen liikuntakulttuurin muutoksia alkaen 1900-luvun vaihteesta ja jatkuen aina nykypäivään saakka. Pyrin kuljettamaan Ylistaron tapahtumien rinnalla muun maan tapahtumia ja liittämään näin tapahtumat paikalliseen ja kansalliseen kontekstiinsa. Ylistarolaisen liikunta- ja urheiluhistorian tutkiminen on tärkeää kahdesta syystä. Ensinnäkin tutkimus tuo uutta tietoa ylistarolaisille (myös tutkijalle itselleen). Toiseksi

tutkimus tuottaa tärkeää tietoa yleisemminkin liikuntakulttuurin kehittämisestä paikallisella tasolla.

Olen itse toiminut urheilijana ja seuratyöntekijänä paikallisessa urheiluseurassa Ylistaron Kilpa-Veljissä. Itsellenikin viimeaikaiset muutokset seurarintamalla ja kuntaliitos ovat lisänneet mielenkiintoani oman seuran menneisyyttä kohtaan. Lisäksi suoritan laajaa sivuainetta Suomen historiasta, joten tämä luonnollisesti on suunnannut tutkimuksen aiheen valintaa.

Tutkimuksen aloitusvuodeksi olen valinnut vuoden 1910, sillä silloin Ylistaroon perustettiin nuoriseuran vaikutuspiirissä ensimmäinen urheiluseura Ylistaron Veikot. Vuoteen 1945 saakka Ylistarossa toimi useita eri seuroja, jotka sotien jälkeen yhdistyivät Ylistaron Kilpa-Veljiksi, jonka parissa ylistarolainen urheiluväki harrastaa edelleen. Kunnallinen liikuntahallinto puolestaan syntyi 1950-luvulla urheilulautakunnan muodossa, ja vuonna 2010 se on kulkenut pitkän matkan urheilumiesten edustustosta isoksi yhdistelmälautakunnaksi. Vuosi 2009 oli ylistarolaisille merkittävä myös siinä suhteessa, että vuoden vaihtuessa Ylistaro muuttui 6000 asukkaan itsenäisestä pitäjämäisestä lähes 60 000 asukkaan Seinäjoen kaupunginosaksi. Tämä myös osaltaan tukee tutkimusajankohdan päättymistä vuoteen 2010. Lisäksi keskustelua paikallisella tasolla on herättänyt yleisurheilun erikoisseuran Seinäjoen Seudun Urheilijoiden syntyminen vuonna 2010 uuden kunnan alueelle ja osan yleisurheilijoista siirtyminen uuden seuran riveihin.

Tarkoitukseni on tässä tutkimuksessa selvittää, millaisia kansalaistoimijoita Ylistarossa on ollut liikunnan ja urheilun alueella ennen yhdistymistä Ylistaron Kilpa-Veljiksi vuonna 1945. Lisäksi pyrin etsimään syitä kyseisenä vuonna tapahtuneelle seurojen yhdistymiselle ja toiminnan jatkumiselle ainoastaan yhdessä seurassa. Tarkoitukseni on myös pohtia pitkällä sadan vuoden aikajaksolla kansalaistoimijoiden, kuntien ja muiden toimijoiden suhteita ja näiden muuttumista vuosien 1910 ja 2010 välillä. Tutkimuksellani pyrin myös pohtimaan liikunnan ja urheilun merkitystä paikallisuuden edistämisesä.

1.2 Tutkimusmenetelmät ja -aineistot

Liikunnan yhteiskuntatieteissä liikuntakulttuuria tarkastellaan usein kolmiomallin avulla. Kolmion kolme kulmaa muodostuvat julkisesta sektorista, eli valtiosta, lääneistä ja kunnista, yksityisestä sektorista eli markkinoista ja ns. kolmannesta sektorista, mihin liikunnan vapaaehtoistyökin sijoittuu. Ylistarossa kolmiota ei voi tutkia kokonaisuudessaan, sillä minkäänlaista yksityisin perustettua liikuntatoimintaa ei paikkakunnalla ole ollut. Näin ollen kunnallisen liikuntatoimen ja seuratoimijoiden merkitys korostuu. Kolmion ulkopuolella on tietysti organisoimaton liikuntatoiminta, mutta sitä ei ole mahdollista tutkia tämän tutkimuksen puitteissa.

Vaikka historiantutkimusta voidaan tehdä kvantitatiivisin menetelmin, useimmiten, kuten tämäkin tutkimus, historiantutkimukset tehdään kvalitatiivisin tutkimusottein. Määrällisten ja laadullisten tutkimusmenetelmien paremmuudesta ja huonommuudesta on keskusteltu paljon, mutta tässä yhteydessä ei tähän keskusteluun tarvitse sen kummemmin puuttua. Oma tutkimukseni asettuu laadulliseen kategoriaan, vaikkakin kvantitatiivisia esityksiä on hyödynnetty esimerkiksi väestötietojen yhteydessä.

Kvalitatiiviselle aineistolle on ominaista monimuotoisuus ja -tasoisuus.² Tämänkin tutkimuksen aineisto koostuu monesta osasta. Urheilu- ja nuorisoseurojen tuottama materiaali, kuten pöytäkirjat ja historiikit, avaavat liikunnan kolmannen sektoreiden toimijoiden toimintaa. Kunnallista liikuntahallintoa tutkin urheilu- ja myöhemmin liikunta ja vapaa-aikalautakunnan materiaalien, kuten kokouspöytäkirjojen ja toimintakertomusten valossa. Lisäksi kunnallista näkökulmaa tuovat kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen pöytäkirjat sekä kunnalliskertomukset. Paikallislehti Pohjankyrön, joka alkoi ilmestyä säännöllisesti kerran viikossa kesäkuusta 1950, kirjoitukset tuovat lisäinformaatiota tutkimukselleni.

Tutkimukseni sijoittuu historian ja sosiologian rajamaastoihin. Ei olekaan harvinaista, että sosiologiassa käytetään historiallisia aineistoja ja tapahtumien kuvauksia. Olisi helppoa olettaa, että historia tutkii menneisyydessä tapahtuneita ja siten jo päättyneitä tapahtumia ja sosiologia tutkii nykyisyyttä. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen,

---

² Alasuutari 1999, 84.

vaan sosiologia on aina ollut kiinnostunut myös historiasta esim. historiallisen sosiologian muodossa. Sosiologisessa tutkimuksessa tavoitteena on säännönmukaisuuksien etsiminen ja yleistysten tekeminen kun taas historiantutkimus on enimmäkseen suuntautunut ainutkertaisten tapahtumien kuvaukseen. Loppujen lopuksi kyseessä on ainoastaan näkökulmista ja painopisteistä.³ Tämänkin tutkimuksen on tarkoitus Ylistaron ainutkertaisten tapahtumien avulla pyrkiä luomaan jokin yleisimminkin suomalaisen liikuntakulttuurin kehitystä valottava kokonaisuus.

Tutkimukseni on tapaustutkimus. Tapaustutkimuksen tarkoituksena on etsiä yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta ja tutkia tätä yksittäistä tapausta suhteessa ympäristöönsä. Tavoitteena on jonkin ilmiön kuvailu. Tapaustutkimus käsitteenä on kuitenkin monisyinen, eikä yksiselitteistä määritelmää voida tehdä.⁴ Tapaustutkimuksessa käytetään monia erilaisia menetelmiä, ja tavoitteena on tuottaa yksityiskohtaista tietoa yhdestä tutkimuskohteesta (henkilöstä, kylästä tms.). Tarkoitukseni on tehdä aineistolähtöistä tapaustutkimusta, jossa pyrin rakentamaan aineistolähtöisesti jonkin yleisemmin kiinnostavan kokonaisuuden.⁵

Liikunnan ja urheilun seurapäätäjät joutuvat asettamaan tavoitteensa ja sopeuttamaan toimintansa olemassa olevien taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen puitteiden mukaan. Pelkästään yleistä tutkimalla ei voida selittää paikallisen tason toimintaa. Kunnallisen päätöksenteon suuri merkitys mahdollisuuksien luojana ja rajoitusten tuottajana on keskeinen osa liikuntakulttuuriamme.⁶

Kun historiantutkimuksessa paneudutaan paikallisesti rajattuun aiheeseen, tarkoituksena on pureutua syvälle tutkittavaan asiaan. Pyrkimyksenä on yhdistää paikalliset tapahtumat yleisempään tapahtumien kulkuun ja määritellä näin paikallisten tapahtumien konteksti. Paikallistutkimuksen avulla on mahdollista jäljittää ihmisten sosiaalisia suhteita ja verkostoja.⁷ Alapuro (1995) toteaa saman asian, ainoastaan suppealla alueella, paikallisyhteisössä, on mahdollista tutkia ihmisten liittymistä eri

---

³ Saaristo & Jokinen 2004, 29–30.

⁴ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 130–131.

⁵ Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 158–160.

⁶ Itkonen 1996, 263–264.

⁷ Renvall 1983, 265–266.

ryhmiin ja sosiaalisia suhteita näissä ryhmissä.⁸ Erityisesti kolmannen ja julkisen sektorin väliset vuorovaikutuksen muutokset näkyvät parhaiten kuntatasolla. Tästä syystä yhden kunnan valitseminen tutkimuskohteeksi valaiseekin hyvin toimijoiden erilaisia sosiaalisia tavoitteita ja kytkeitä.⁹

Kun tutkimuskohteena on joku alueellinen yhteisö, täytyy muistaa, että kyseessä on aina tietyllä tavalla organisoitunut yhteisö, sosiaalinen yksilö, jolla on omat erikoispiirteensä ja muista paikkakunnista erottuvat vaiheensa. Tämä sosiaalinen kokonaisuus on se, mitä paikallistutkimuksella pyritään tarkastelemaan. Tutkimuskohdetta, tässä tapauksessa Ylistaroa, ei tule tarkastella vain maantieteellisenä alueena, jonka kaikki tapahtumat ja ilmiöt kuuluvat samanarvoisina tutkimukseen. Sen sijaan nuo tapahtumat ja ilmiöt kuuluvat paikallistutkimukseen vain siinä määrin, kun ne valaisevat paikkakunnan elämää.¹⁰

1.3 Lähdekritiikki ja tutkimuksen luotettavuus

Historiantutkimuksen aineistojen luonteen vuoksi lähdekritiikki on keskeinen tekijä. Lähdekritiikki jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen lähdekritiikkiin. Ulkoiseen lähdekritiikkiin liittyy kysymys asiakirjan asemasta ja tehtävästä oman aikansa elämässä. Historialliset aineistot ovat syntyneet tietyssä tilanteessa, ja ulkoisen lähdekritiikin tehtävänä on jäljittää asiakirjan synty-ympäristö ja sen laatijan tarkoitukset. Menneisyyden ympäristö, missä lähde on syntynyt ja vaikuttanut, muodostaa sen kokonaisuuden, missä lähteellä on ollut käytännön merkitystä ja jolla on toisaalta ollut vaikutusta lähteen laatuun. Aineistot pyritään sijoittamaan historialliseen kontekstiinsa.¹¹

Sisäisen lähdekritiikin avulla puolestaan pyritään pohtimaan, mitä aineistot todistavat tai voivat todistaa todellisuudesta. Asiakirjaa laadittaessa tietoja valikoidaan ja muokataan sen tehtävän mukaisesti. Tutkijan tehtävänä on varmistua siitä, etteivät ne asiat, joihin viitataan, ole jollakin muunnetulla tavalla tulleet otetuksi mukaan asiakirjaan. On myös pohdittava, antavatko asiakirjan tiedot tyhjentävän vai osittaisen

---

⁸ Alapuro 1995, 14.

⁹ Itkonen & Ilmanen 2000, 33.

¹⁰ Renvall 1983, 275.

¹¹ Renvall 1983, 165–167.

kuvan koskettamistaan asioista eli on selvitetävä, millä tavoin asiakirjan tehtävä on mahdollisesti vaikuttanut siinä esitettyjen asioiden paikkansapitävyyteen.¹²

Julkisen tahon (kunnan) tuottama materiaali, eli kunnalliskertomukset, pöytäkirjat ja toimintakertomukset, voidaan ajoittaa luotettavasti. Niiden laatiminen kuului ja kuuluu kunnan tehtäviin. Kuitenkin eri aikoina on kirjanpitoa tehty eri tavoin. Välillä valtuustossa käyty keskustelu on kirjattu tarkasti, välillä se on hyvinkin suppeaa ja keskittyy pelkästään annettuihin päätöksiin. Urheilu- tai vapaa-aikalautakunnan toimintakertomuksista huokuu välillä lievä toiminnan kaunistelu. Toimintakertomuksilla pyrittiin näyttämään mennyt toiminta hyvässä valossa, jotta mahdollistetaan kunnan tuet tulevinakin vuosina.

Seurojen aineistot on laadittu heidän omiin tarkoituksiinsa. Samoin kuin kunnankin aineistossa, kirjanpidon laajuus vaihtelee vuosikymmenien aikana. Varsinkin alkuvuosina kirjanpito on saattanut olla epäsäännöllistä, eikä kaikkia kokouksia ole kirjattu ylös, tai vaihtoehtoisesti irtopapereille kirjatut liuskat ovat vuosien saatossa kadonneet. Ylistaron Kilpa-Veljiä syntymän, vuoden 1945, jälkeen kirjanpito on ollut säännöllistä ja informatiivista, varsinkin alkuvuosina pöytäkirjaukset sisältävät paljon enemmän mielipiteitä kuin nykypäivänä. Harmittavasti vuosien 1951–1955 pöytäkirjat ovat kadonneet ajan saatossa, ja tätä neljän vuoden ajanjaksoa olen pyrkinyt täyttämään lehtikirjoituksilla ja kunnan arkiston materiaaleilla.

Lehtikirjoitukset eivät sinänsä kerro faktoja, vaan mielipiteitä. Kuitenkin ne kuvaavat aikansa ihmisten ajattelua, ja kertovat niistä asioista, mitä on pidetty tärkeinä. Alkuaikojen Pohjankyrön urheilukirjoitukset olivat urheilumiesten ja seurojen edustajien itsensä kirjoittamia, joten niissä luonnollisesti pyritään esittämään oma toiminta hyvässä valossa.

Puhuttaessa laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta, on aina muistettava, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Näin ollen tutkija itse on tutkimuksensa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri, ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkimusraportit ovat henkilökohtaisia, toisin kuin kvantitatiivisessa

---

¹² Renvall 1983, 197–199.

tutkimusprosessissa, missä luotettavuudella viitataan mittauksen luotettavuuteen, eikä tutkijan muita toimenpiteitä arvioida. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteereinä voidaan käyttää uskottavuutta (tutkijan & tutkittavien käsitysten vastaavuus), siirrettävyyttä (yleistyksen) ja vahvistuvuutta.¹³

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni koostuu yhdestä taustoittavasta luvusta ja neljästä käsittelyluvusta. Toisessa, taustoittavassa luvussa, tarkastelen lähemmin Ylistaron historiaa ja kehittymistä kunnalliseksi yksiköksi. Esittelen myös asukasluvun kehityksen ja elinkeinojen muutoksen tutkimusajanjaksolla. Tämä taustoittava luku luo tarpeellisen pohjan, mihin urheilun organisoituminen myöhemmin nojaa. Tutkimuskohteen esittelyn jälkeen siirryn käsittelemään ylistarolaisen liikuntakulttuurin muotoutumista 1910-luvulta nykypäivään.

Tarkoitukseni on edetä kronologisesti käyttäen tutkimukseni runkona Itkosen (1996) luokittelua seuratoiminnan kausista¹⁴. Pyrin kuitenkin tulkitsemaan näitä kausia omaa tutkimuskohdettani vasten. Lisäksi on syytä huomioida se, että kausien välillä ei voida havaita mitään selkeää siirtymää vaan muutokset ovat limittäisiä ja päällekkäisiä ja tapahtuvat eri paikoissa eri tavalla. Ylistarolaiset eivät tietenkään kokeneet elävänsä mitään tiettyä seuratoiminnan kautta, vaan kausityypittely on tehty jälkikäteen nostamalla esiin jotain ajanjakson tyypillisimpiä piirteitä. Tästä johtuen kausityypittelyä ei voi suoranaisesti siirtää kuvaamaan paikallisia tapahtumia, vaan lähtökohtana ovat ensisijaisesti paikallisen tason tapahtumat, joita pyrin peilaamaan yleisemmin aikansa yleiseen kehityskulkuun.

Ensimmäisessä varsinaisessa käsittelyluvussa, kolmannessa luvussa, käsittelen urheiluelämän tapahtumia vuodesta 1910 vuoteen 1950, jolloin urheilua harrastettiin eri järjestöjen alaosastoina. Kolmannessa luvussa pyrin vastaamaan ensimmäiseen ja osittain myös toiseen tutkimuskysymykseen. Toinen kausi, harrastukselliskilpailullinen kausi liittyy nimensä mukaisesti kilpailutoiminnan kehittymiseen aina 1960-luvun

---

¹³ Eskola & Suoranta 1999, 211–213.

¹⁴ Itkonen 1996, 218–230.

loppuvuosiin saakka. Tähän liittyy myös kunnallisen liikuntahallinnon kehittyminen. Näitä asioita tutkin neljännessä luvussa, jossa ajallisesti käsittelen vuodet 1950–1979. Vuonna 1980 asetettu liikuntalaki muutti liikuntakulttuurin toimintaympäristöä huomattavasti. Viidennessä luvussa käsittelen liikuntakulttuurin ”laillista” aikaa, johon myös liittyy kunnallisen liikuntahallinnon nopea nousukausi ja taloudellisen laman seurauksena yhtä nopea alasajo. Viimeisessä luvussa tarkoitukseni on esittää tulkintoja ja johtopäätöksiä mihin tutkimukseni on johtanut.

Vaikka pyrin esittämään tutkimukseni kronologisessa järjestyksessä lukujen osalta, saattaa lukujen sisällä olla pieniä ajallisia poikkeamia. On parempi esittää tiettyjä asiakokonaisuuksia yhdessä hajottamatta niitä liian pieniin palasiin, jolloin tulkintojen teko helpottuu ja myös tutkimuksen luettavuus paranee huomattavasti.

2 TUTKIMUSKUNTA

Ylistaron kunta, nykyinen Seinäjoen Ylistaron kaupunginosa sijaitsee Länsi-Suomen läänissä Etelä-Pohjanmaalla, 50 km päässä Vaasasta ja 25 km päässä Seinäjoen keskustasta. Kyrönjoki yhdistää Ylistaron Vaasaan ja Seinäjokeen. Vuoden 2009 alusta Ylistarosta tuli osa uutta Seinäjoen kaupunkia Nurmon tavoin. Ylistaron kehittymistä kaupunginosaksi on kuitenkin edeltänyt vuosisatojen historia. Aluksi onkin tarpeen luoda jonkinlainen kuva Ylistaron kehityksestä paikkakuntana ennen liikuntakulttuurin organisoitumista tarpeellisen taustatietämyksen ja ymmärryksen luomiseksi.

2.1 Ylistaro syntyy kunnallisuudistuksen myötä

Ylistaron kunnan perustaminen muiden maalaiskuntien tavoin liittyi vuoden 1865 kunnallishallinnon uudistukseen, jolloin maallinen hallinto erotettiin seurakuntien hallinnosta. Vanhan seurakuntakeskeisen pitäjänhallinnon sijaan tuli maallinen hallinto jossa päätäntävaltaa käytti kuntakokous ja kunnallislautakunta. Kunnallishallinnon piiriin tulivat kansakoululaitos, yleinen järjestyksenpito, terveyden- ja sairaanhoito, vaivahoito, rakennustoimi, petoeläinten hävittäminen, kalastusasiat, palontorjunta, verotuksen järjestäminen ja infrastruktuuri. Uusi kunnallishallinto oli pantava toimeen viimeistään vuonna 1868. Ylistaron ensimmäinen kuntakokous pidettiin vuonna 1867, pahimpien nälkävuosien aikaan.¹⁵

Suomessa kärsittiin pahoista nälkävuosista vuosina 1867–1868. Tästä syystä monet kunnat aloittivat hätäaputoiminä tienrakennustöitä. Ylistarossakin tästä syystä aloitettiin vuonna 1867 uuden tien rakentaminen Ylistarosta Seinäjoelle. Jonkin verran tietä katovuosina rakennettiin, mutta lopullisesti tie valmistui vasta 1870-luvulla. Teiden lisäksi Kyrönjoki on aina ollut tärkeä kulkureitti ylistarolaisille. Talvisin liikkuminen oli mahdollista jäätä pitkin, mutta sulana aikana joen ylittämiseen vaadittiin siltoja. Siltojen

¹⁵ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 623.

rakentamisesta ja niiden kustannuksista käytiinkin useita keskusteluja ennen itsenäistymistä.¹⁶

Viimeistään rautatien rakentamisen myötä Ylistarokin liittyi tiiviimmin muuhun maakuntaan. Suomen ensimmäinen rautatieosuus Helsingistä Hämeenlinnaan valmistui vuonna 1862. Ylistarokin pääsi mukaan tähän uuteen kehitykseen, niin että vuonna 1882 ensimmäinen juna Tampereelta Ylistaroon saapui lokakuussa 1882. Aluksi rautatien edut nähtiin kunnassa ainoastaan työpaikkojen lisääjänä, mutta myöhemmin havaittiin sen tuomat edut elinkeinoelämän kehittämisessä.¹⁷ Rautatien olemassaolo ja läheinen sijainti solmukohtana Oulun ja Helsingin välillä toimivaan Seinäjokeen on myöhemminkin mahdollistanut sujuvan matkustamisen niin etelään kuin pohjoiseenkin.

Kunnallisuudistus lisäsi kuntien tehtäviä mm. terveydenhuollon alueella. 1800-luvun lopun terveydenhuollon painopiste oli edelleen kulkutautien torjunnassa ja etenkin suurten nälkävuosien aikaiset taudit ovat jättäneet muut epidemiat varjoonsa. Lääkäriapua varten joutui lähtemään Vaasaan asti. Ensimmäinen kunnanlääkäri oli palkattu vuonna 1882 Viitasaarelle, mutta Ylistarossa lääkärin palkkaamista jouduttiin odottamaan aina vuoteen 1899 saakka. Apteekin perustamista saatiin odottaa aina vuoteen 1905 saakka.¹⁸

Kunnallishallinnon uudistus liittyi tiiviisti myös kansakoululaitoksen kehittymiseen, sillä siinä määriteltiin kansakoulujen perustamisen olevan yksi kunnan tärkeimmistä tehtävistä. Ylistarossa asiaa käsiteltiin ensimmäisen kerran vuonna 1869, mutta hanketta lykättiin odottamaan suotuisampia aikoja. Paikkakunnalla luotettiin edelleen seurakunnalliseen opetukseen, ja kansakoulun rakentamiseen tarvittavia varoja ei koettu kassasta löytyvän. Hanke etenikin hitaasti ja vasta vuonna 1880 vihittiin käyttöön Ylistaron kunnallinen kansakoulu. Tulijoita kouluun olisi ollut enemmän kuin sisään mahtui, ja 1881 koulu siirtyi vuokralta kunnan ostamaan Herttoolan kouluun. Tämäkin jäi pian pieneksi ja kuntaan alettiin rakentaa toista kansakoulua. Topparlan koulu pääsi aloittamaan toimintansa vuonna 1884.¹⁹

---

¹⁶ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 485–494.

¹⁷ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 494–495.

¹⁸ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 631–639.

¹⁹ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 653–658.

Vuonna 1898 valtio asetti piirijakokouluasetuksen, jonka mukaan Ylistarossa piti olla seitsemän koulupiiriä. Tämä ei ollut toteutunut vielä vuoteen 1905 mennessä, jolloin koulupiirejä oli neljä ja edelleen 80 % kouluikäistä oli vailla kunnallista kansakouluopetusta. Kansakoulujen hidasta levinneisyyttä selittää se, että vain pieni osa ylistarolaisista kannatti kansakoulujen ja sivistyksen levittämisyhtymyksiä. Enemmistö piti koulutusta turhana ja oikeasta työstä vieroksuvana. Talonpoikaisen väestön keskuudessa oli vallalla ennakkoluuloja lasten herroiksi kasvamisesta.²⁰ Kuitenkin kansakoulut olivat tulleet jäädäkseen, ja toivat mukanaan uuden ammattiryhmän, opettajat. Kansakoulujen opettajat vaikuttivat paikkakunnalla monin tavoin toimimalla mm. nuorisoseuroissa ja myöhemmin urheiluseuroissa.

2.2 Väestötiedot

2.2.1 Asukasluvun kehitys

Ylistaron kohdalla väkilukutietoja 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vääristää paikkakunnan suuri Amerikan-siirtolaisuus. Osa muuttaneista oli kuitenkin kirjoilla kotimaansa seurakunnassa, ja tästä syystä kirkonkirjoissa on paljon poissaolleita henkilöitä. Tästä syystä olenkin käyttänyt kirkonkirjoissa olevien sijaan henkikirjoissa olevia vastaavia, jotka ovat lähempänä todellisuutta.

Yleistäen voidaan kuitenkin sanoa, että Ylistaron väkiluku oli korkeimmillaan 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta 1950-luvun puoliväliin, jolloin väkiluku oli huomattavasti suurempi kuin 1960-luvulla, jolloin väkiluvun jyrkkä väheneminen alkoi.²¹ Vuonna 1955 väkiluku kävi korkeimmillaan 8917 hengessä ja viisitoista vuotta myöhemmin vuonna 1970 väkiluku oli tippunut 6851 henkeen. Ylistaron viimeiseksi asukasluvuksi vuoden 2008 lopulla jäi vain 5576 asukasta.

---

²⁰ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 660–665.

²¹ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 685.

Oheisesta taulukosta voi havaita saman asian:

TAULUKKO 1. Ylistaron väkiluvun kehitys vuosina 1890–2008.

Vuosiluku	Väkiluku
1890	9164
1900	9775
1910	10186
1920	10393
1930	10046
1940	7933
1950	8534
1955	8917
1960	8454
1970	6851
1980	5991
1990	6088
2000	5669
2008	5576

Huom. Lähde: Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 461, 685.

Taulukossa vuosi 1955 on merkitty tasavuosikymmenten lisäksi, sillä siitä eteenpäin väkiluku lähti laskuun. Kun väestötilastoja tarkastellaan kokonaisuudessaan 1900-luvun osalta, voidaan havaita, että Ylistaron muuttoliike on ollut tappiollista. Amerikan lisäksi siirtolaisuus on suuntautunut Ruotsiin, ja Suomessa naapuripitäjiin sekä Etelä-Suomeen. Vilkkaimpia muuttovuosikymmeniä Ylistarossa olivat 1950- ja -60 -luvut. Mielenkiintoista Ylistaron kohdalla on se, että yleisesti Suomessa ”suuri muutto” liittyi 1960-luvun lopun ja 1970-luvun rakennemuutokseen, mutta Ylistarossa korkeimmat poismuuttoluvut löytyvät vuosien 1953–1965 väliltä.²²

Yleisesti ottaen Suomen maaseutujen asukaslukujen kehitys on erilainen kuin monissa muissa maissa, joissa maalaisväestön määrä on laskenut tasaisesti 1800-luvun lopulta. Suomessa maaseutuväestön määrä kasvoi 1930-luvulle asti ja pysyi samana 1960-luvulle. Maaltapako alkoi varsinaisesti vasta suuren muuton vuosikymmeninä 1960- ja 1970-luvuilla. Tällöin maaseutupaikkakuntien väkimäärä väheni vuosittain useilla kymmenillä tuhansilla ja tämä väestönlisäys suuntautui ennen kaikkea kaupunkeihin.²³

²² Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 687–688.

²³ Karisto, Takala & Haapola 2003, 66–67.

2.2.2 Siirtolaisuus

Edellisestä luvusta kävi jo ilmi siirtolaisuuden vaikutus asukasluvun muutokseen Ylistarossa. Aluksi siirtolaisuus lähinnä Yhdysvaltoihin keskittyi Pohjanmaalle, mutta levisi sitten nopeasti muuallekin Suomeen. Maastamuutto näkyi merkittävästi tilastoissa ensimmäisen kerran 1880-luvulla. Suurimmillaan muutto oli vuosina 1901–1913, jolloin vuosittainen muutto kohosi yli 15 000 henkeen. Ensimmäisen maailmansodan alettua USA kiristi maahanpääsyn kriteereitä niin, että siirtolaisuus Amerikkaan tyrehtyi. Kaiken kaikkiaan siirtolaisiksi Suomesta lähti noin 300 000 ihmistä vuosina 1880–1914. Sotien jälkeen siirtolaisuus vilkastui uudelleen, tällä kertaa Ruotsiin. On esitetty arvioita, joiden mukaan Suomesta muutti ulkomaille kaiken kaikkiaan 1,5 miljoonaa ihmistä.²⁴

Muuttaneiden määrän laskeminen on ongelmallista, sillä mitään tarkkoja tilastoja ei ole olemassa. Ylistarolaisten Amerikan-siirtolaisuuden määrä eri laskutavoilla antaa vuosien 1873–1917 välillä tulokseksi reilun 4800 henkeä. Eniten väkeä meren taakse lähti vuosina 1900–1909, yhteensä 1895 henkeä. Siirtolaisuus on selvästi hidastanut Ylistaron väestökehitystä, sillä avioliittojen määrä ja syntyvyys on painunut alle Suomen maaseudun keskitason. Se on vaikuttanut myös sukupuoli- ja ikärakenteeseen siten, että läsnä oleva väestö on ollut vanhempaa ja nuorempi väestö naisvoittoista.²⁵

Pohjanmaalla muun Suomen tapaan väestönkasvu 1800-luvun lopulla oli suurta, ja tämä väestönkasvu purkautui siirtolaisuuteen. Ylistaron ja Etelä-Pohjanmaan muuta maata suuremman siirtolaisuuden taustalla oli pääasiassa taloudelliset syyt. Amerikkaan lähdettiin rikastumaan, jotta olisi myöhemmin varaa ostaa oma tila. Vauraalla Pohjanmaan alueella oli enemmän itsellisiä talonpoikia kuin esim. Hämeessä, joilla oli varaa ostaa kallis piletti meren taakse. Taloudellisten syiden lisäksi oli tietysti myös muita, henkilökohtaisia syitä.²⁶

---

²⁴ Häkkinen 1981, 21.

²⁵ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 475–476.

²⁶ Häkkinen 1981, 34–40.

2.3 Elinkeinorakenne

Ei ole millään tavoin yllättävää, että suurin osa, lähes 90 %, ylistarolaisista työskenteli maataloudessa vuosina 1880–1920. Näihinkin lukuihin pitää suhteutua varauksella, sillä samalla tavalla kuin väestöluvuista puhuttaessa, siirtolaisuus vääristää tilastoja. Teollisuus ja käsityö -ammatit olivat toiseksi suurin elannonlähde, mutta niidenkin piiristä palkkaa sai vain n. 7 %. Rautatien rakennus toi jonkin verran lisätyöpaikkoja.²⁷

Suomessa toisen maailmansodan päättyessä vielä noin puolet ammatissa toimivista työskenteli maa- ja metsätalouden parissa. Suuri rakennemuutos meillä koettiin 1960-luvulla ja 1970-luvun alkuvuosina. Tähän liittyi maa- ja metsätaloudessa työskentelevien määrän raju putoaminen. Samaan aikaan teollisuudessa työskentelevien määrä lisääntyi 1970-luvun puoliväliin asti. Palvelusektori jatkoi laajentumistaan vielä senkin jälkeen. Suomen erikoispiirteenä voi pitää sitä, että jalostus- ja palvelusektori ovat laajentuneet yhtä aikaa ja tämä muutos on ollut harvinaisen nopea.²⁸ Taulukko 2 havainnollistaa asiaa Ylistaron osalta:

TAULUKKO 2. Ylistaron ammatissa toimiva väestö 1920–1991.

Ammatti (%)	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1991
Maa- ja metsätalous	93,2	93,7	94,7	73,9	68,0	53,0	38,6	32,3
Teollisuus ja käsityö	3,5	2,5	1,8	9,7	9,3	13,8	17,1	13,0
Rakennus-toiminta	.-	0,2	0,0	3,0	5,4	8,2	9,4	6,4
Kauppa	1,8	1,1	1,0	4,0	7,2	10,6	9,6	12,9
Liikenne	0,3	0,4	0,5	2,4	3,3	3,4	5,2	5,0
Palvelut	1,2	1,9	1,8	4,9	6,6	10,2	18,3	27,6
Elinkeino tuntematon	.-	0,3	.-	2,1	0,2	0,9	1,8	2,2
	N=4213	N=3986	N=4989	N=4295	N=3771	N=2820	N=2574	N=2258

Huom. Lähde: Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 692.

Ylistarossa elinkeinojen kehitys on suuressa mittakaavassa tapahtunut samalla tavoin kuin muuallakin maassamme. Muutokset ovat kuitenkin tulleet paikkakunnalle hitaammin ja maa- ja metsätalouden merkitys on perinteisellä talonpoikaisalueella ollut vielä suurempi kuin muualla.

²⁷ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 480–482.

²⁸ Alestalo 1985, 115–106.

Sota-aikaan saakka Ylistaro voitiinkin luokitella puhtaasti maatalouspitäjäksi, ja maatalousvetoisena se pysyi hyvin pitkään siitä eteenpäin. Vielä vuonna 1970 yli puolet ammatissa toimivasta väestöstä sai elantonsa maa- ja metsätaloudesta. 1990-luvun alussa maataloudesta elantonsa sai enää joka kolmas. Teollisuudesta elantonsa sai alle 10 % 1970-luvulle asti, jolloin vastaava luku oli 13,8 %. Korkeimmillaan teollisuuden osuus kävi 1980-luvulla, jolloin 17,1 % ylistarolaisista työskenteli teollisuudessa. 1990-luvun idänkaupan tyrehtymisen myötä teollisuuden osuus laski 1970-luvun tasolle.

Sotien jälkeiselle ajalle asti teollisuus tarkoitti lähinnä tiilitehtaassa työskentelyä, mutta 1950-luvulla rakenne monipuolistui elintarvike-, puu- sekä vaate- ja tekstiiliteollisuuden myötä. Palvelualojen työllistävä vaikutus kasvoi 1950-luvulta asti. 1950-luvulla 4,9 % ylistarolaisista työskenteli palveluammateissa, 1970-luvulla 10,2 % ja 1990-luvulla vastaava prosenttiosuus oli jo 27,6 %.²⁹

2.4 Erikoispiirteet

2.4.1 Poliitiikka

Poliittisesti katsottuna Pohjanmaa, ja Ylistaro sen osana, on ollut koko 1900-luvun ajan Suomen konservatiivisinta aluetta. Tämä johtuu alueen taloudellisesta ja sosiaalisesta rakenteesta. Taustalla on alueen poikkeavuus muusta maasta siinä suhteessa, että nouseva teollisuus ei ulottunut Pohjanmaalle, vaan se jäi vahvasti maatalousalueeksi, eikä näin ollen päässyt syntymään suurta teollisuustyöväestöä. Myös maanomistus jakautui Pohjanmaalla tasaisemmin kuin muualla Suomessa.³⁰

Suomen itsenäistymistä vuonna 1917 seuranneet tapahtumat saivat aikaan Suomen jakautumisen punaiseen ja valkoiseen Suomeen. Ylistaro muun Etelä-Pohjanmaan ohella leimautui pääasiallisesti valkoiseksi, tästä kertoo esimerkiksi se, että vuonna 1917 perustettuun Ylistaron Suojeluskuntaan kuului 549 miestä ja hieman tämän jälkeen

---

²⁹ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 692–693.

³⁰ Kujanpää 1981, 122–123.

perustettuun punakaartiin kuului 40 miestä³¹. Ylistarolaiset osallistuivat suurella joukolla myös Lapuan liikkeeseen ja sen organisoimaan talonpoikaismarssiin vuonna 1930, joidenkin arvioiden mukaan marssijoita oli Suomen pitäjistä eniten ylistarolaisia, 192 miestä. Keskimäärin Suomen kunnista marssijoita oli 10–30. Lapuan liikkeen perustajista löytyy myös ylistarolaisia miehiä.³²

Ylistarossa muuten heikon työväenliikkeen vahvinta aluetta oli Asemanseudun tiilitehdasyhteisö, jossa sijaitti myös oma työväentalo. Talo poltettiin vuonna 1932 lapuanliikkeen kannattajien toimesta ja uusi toimitalo saatiin pystyyn vasta vuonna 1954. Ylistaron työväenliike toimikin pitkälti kourallisen sosiaalidemokraattien kannattajien varassa.³³

Perinteisesti Ylistaro oli vanhasuomalaisten kannatusaluetta. Uskonnollinen konservatiivisuus ja puolueen ajamat asiat sopivat ylistarolaisten ajatusmaailmaan.³⁴ Tiivistetysti kunnallispolitiikka Ylistarossa 1900-luvulla oli vahvasti maalaisliiton/keskustan ja kokoomuksen hallussa. 1920-luvulla porvarilliset puolueet saivat vähimmilläänkin 80,3 % äänistä. 1930-luvulta eteenpäin maalaisliiton/keskustan edustajilla oli valtuustossa 9–13 edustajaa, kokoomuksella 8–16 edustajaa ja sosiaalidemokraateilla 2–5 edustajaa. Skdl sai yhden edustajan kunnanvaltuustoon vuosina 1951–1953. Kaiken kaikkiaan Ylistaron kunnanvaltuuston paikkaluku vaihteli 23 ja 29 jäsenen välillä.³⁵

---

³¹ Visti 1981, 87.

³² Nieminen 1981, 153.

³³ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 872–873.

³⁴ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 610.

³⁵ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 803–805.

Oheinen taulukko havainnollistaa asiaa:

TAULUKKO 3. Ylistaron kunnanvaltuuston paikkajakauma 1931–1992.

Vuosi	Kok.	%	Ml/Kesk	%	Sd	%	Skdl	%	Smp	%	Krist	%	Yht.
1931–33	15	51,7	11	37,9	3	10,3							29
1934–36													0
1937–45	16	55,2	11	37,9	2	6,9							29
1946–47	16	55,2	10	34,5	3	10,3							29
1948–50	10	43,5	11	47,8	2	8,7							23
1951–53	12	44,4	11	40,7	3	11,1	1	3,7					27
1954–60	10	37,0	12	44,4	5	18,5							27
1961–64	10	37,0	13	48,1	4	14,8							27
1965–68	8	34,8	11	47,8	4	17,4							23
1969–72	8	34,8	9	39,1	3	13,0			3	13,0			23
1973–76	8	34,8	9	39,1	4	17,4			2	8,7			23
1977–80	10	37,0	11	40,7	5	18,5			1	3,7			27
1981–88	9	33,3	11	40,7	4	14,8			2	7,4	1	3,7	27
1989–92	9	33,3	12	44,4	5	18,5			1	3,7			27

Huom. Lähde: Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 805.

2.4.2 Uskonto

Ylistarossa uskonto on ollut aina merkittävä tekijä myös politiikassa, sillä Ylistarossa on ollut vahva kannatus sekä herännäisyydelle että evankelisuudelle jo 1800-luvun lopulla. 1900-luvun alkuvuosikymmeninä nämä herätysliikkeet kehittivät Ylistarossa yhtä vahvoiksi. Onkin arvioitu, että jopa kaksi kolmesta kuului 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä jompaankumpaan herätysliikkeeseen. Näin ollen hengellisyys on aina vaikuttanut vahvasti ylistarolaiseen elämään. Seurakunnassa on käyty valtataistelua kirkonvaaleissa heränneiden ja evankelisten välillä pitkin 1900-lukua, ja 2000-luvullakin on järjestetty valtakunnalliset Herättäjäjuhlrat sekä Evankeliumijuhlrat. Herätysliikkeiden kannatus jakaantui kyläkohtaisesti.³⁶

Valta on monesti keskittynyt tiettyihin henkilöihin, kuten Arvi Malmivaaraan, joka toimi Ylistarossa (körttiläisenä) pappina kolme vuosikymmentä vuodesta 1926 vuoteen 1958. Hänet tunnettiin tiukkana körttinä ja aktiivisena poliitikkona, hän toimi kunnanvaltuuston puheenjohtajanakin useita vuosia. Eikä sovi unohtaa myöskään viittauksia ”sinimustaan” pappiin, jonka poliittinen katsantokanta oli vahvasti

³⁶ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 819–829.

oikeistolainen 1930-luvulla. Muutenkin yhdet ja samat miehet istuivat sekä kunnan että seurakunnan päättävissä elimissä ja johtivat Ylistaroa. Lisäksi herätysliikkeiden kannatus oli vahvasti sidoksissa poliittiseen katsantokantaan, sillä heränneet yleensä olivat kokoomuslaisia ja evankeliset maalaisliittolaisia.³⁷ Näin ollen uskonto ja politiikka vaikuttivat vahvasti toisiinsa.

2.4.3 Urheiluelämä

Varsinaisesti tutkimusajanjaksoni alkaa vuodesta 1910, kun ensimmäinen ylistarolainen urheiluseura Ylistaron Veikot perustettiin. Urheiluseura ei kuitenkaan syntynyt tyhjästä, vaan todennäköisesti ennenkin sitä jonkinlaista urheilutoimintaa on ollut esim. rekisteröimättömissä seuroissa tai nuorisoseuroissa. Sanomalehdistä löytyy muutamia mainintoja Ylistarossa järjestetyistä urheilukilpailuista 1800- ja 1900-luvun taitteessa.

Vuoden 1898 maaliskuussa järjestettiin Kyrönjoen jäällä hiihtokilpailu 6 km matkalla. Osallistujia oli kuitenkin vain kuusi, ja ”*Huono keli oli suurena haittana hiihtäjille*”.³⁸ Maaliskuussa 1901 Ylistaron nuorisoseura järjesti jäähiihdot, joissa oli jo enemmän osanottajia, 17. Palkinnot kilpailusta jaettiin illalla seuran iltamassa. 1910-luvulla julkisuutta saivat Ylistaron ja Isonkyrön väliset mittelöt niin 9-ottelussa kuin painissakin. Marraskuussa 1912 pidetyissä Ylistaron ja Isonkyrön välisissä painikilpailuissa kävi nolosti, sillä kiertopalkinto jäi jakamatta, koska loppuottelussa Ylistaron edustaja pakoili ylivoimaista vastustajaansa.³⁹

Asialla näissä esimerkeissä olivat ilmeisesti nuorisoseurat, sillä palkinnot usein jaettiin niiden iltamissa. Seuraavassa luvussa perehdyn tarkemmin nuorisoseurojen urheilutoimintaan ja niiden vaikutuspiirissä perustettuihin ensimmäisiin varsinaisiin urheiluseuroihin.

³⁷ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 829.

³⁸ Pohjalainen 8.3.1898, s.2.

³⁹ Salokangas & Ekman-Salokangas, 877.

3 URHEILUA JÄRJESTÖJEN SIIPIEN ALLA

3.1 Kansalaisyhteiskunnan syntyminen

Suomalaisen järjestäytyneen liikuntakulttuurin juuret löytyvät maatalousyhteiskunnan kansanomaisesta liikkeestä ja säätyläisten ruumiinkulttuurista.⁴⁰ Liikunnan varhainen organisoituminen tapahtui säätyläisten voimin. Suomen ensimmäinen urheiluseuraksi luettava järjestö oli vuonna 1856 perustettu Segelföreningen i Björneborg. Kyseessä oli paikallisen porvariston yhteenliittymä, jonka tarkoituksena oli huolehtia rannikkopuolustuksen järjestämisestä.⁴¹ Samanaikaisesti maaseudulla kehittyi omanlaisensa kansanurheilu, joka koostui erilaisista kisailuista, painista, peleistä ja leikeistä. Urheilun ja kilpailemisen alkeet opittiin näiden miehisten kisailujen kautta.⁴²

Suomessa poikkeuksellisen tiiviisti liikunnan kansalaistoiminnan synty kytkeytyy muihin järjestöihin.⁴³ Tästä syystä onkin ensin syytä tarkastella kansalaisyhteiskunnan muotoutumista. Suomessa perustettiin erilaisia yhdistyksiä jo 1700-luvulla, mutta laajamittainen järjestäytyminen tapahtui vasta 1800-luvun lopulla. Järjestäytymisen taustalla oli yhteisten asioiden hoitaminen. 1800-luvulla järjestäytyminen ulottui sivistyneistöstä myös alempiin kansankerroksiin. Erityisesti palokunnat olivat vuosisadan puolivälissä tärkeitä.⁴⁴ Erilaisilla kansalaisjärjestöillä on ollut suuri merkitys urheilun levittämisessä talonpoikais- ja työväestön keskuuteen.⁴⁵

Vuoden 1918 tapahtumat vaikuttivat myös suomalaiseen järjestöelämään. Kansalaissodassa taisteltiin valtiollisesta vallasta. Jo ennen sotaa alkanut järjestöjen luokkajako toteutui usealla sektorilla, kuten politiikassa, rahalaitoksissa sekä kulttuurin ja liikunnan alueella. Kansalaissodan jälkeinen järjestötoiminta oli poliittista. Reilu kolmasosa perustetuista järjestöistä oli luonteeltaan poliittisia. Järjestöjen vauhdikas

---

⁴⁰ Ilmanen & Itkonen 2000, 17.

⁴¹ Laine 1992, 108.

⁴² Kärkkäinen 1992, 19–24.

⁴³ Ilmanen & Itkonen 2000, 11.

⁴⁴ Alapuro & Stenius 1989, 20–39.

⁴⁵ Hentilä 1993, 24.

perustaminen oli omiaan synnyttämään leiri-Suomi asetelmaa. Vähitellen joka kylän laidalta löytyi oma järjestöalo.⁴⁶

3.2 Alaosastourheilua

Järjestökulttuurin kaudesta puhuttaessa tarkoitetaan ajanjaksoa vuosisadan vaihteesta 1930-luvulle.⁴⁷ Järjestökulttuurin kautta luonnehtii liikunnan kiinnittyminen osaksi muuta järjestötoimintaa, kuten työväenliikettä, nuorisoseuroja, vapaapalokuntia, raittiusseuroja ja suojeluskuntatoimintaa. Kilpailuja toki järjestettiin, mutta ne eivät olleet keskeisessä asemassa.⁴⁸

Alaosastomallin merkitys viime vuosisadan alussa oli merkittävä, sillä vuonna 1902 arviolta 140 seuraa toimi muiden järjestöjen alaisina ja vuonna 1915 vastaava luku oli 524 seuraa. Vuonna 1917 urheiluseuroista 62 % oli itsenäisiä ja 35 % alaosastoseuroja. Eniten näitä alaosastoseuroja oli nuorisoseurojen ja työväenyhdistysten piirissä. Vielä vuoden 1918 jälkeenkin alaosastoseurojen perustaminen jatkui vilkkaana.⁴⁹

Järjestökulttuurinkauden urheilun tiivis kiinnittyminen muihin järjestöihin johtuu kolmesta eri syystä.⁵⁰ Ensinnäkin taustalla oli sortokauteen liittynyt määräys, jonka mukaan yhdistysten sääntöjen vahvistaminen tuli suoraan riippuvaiseksi keisarista. Alaosastoja perustamalla voitiin kiertää tätä määräystä. Toisaalta armeijan lakkauttaminen innosti myös kansalaisjärjestöjä järjestämään liikuntaa. Nämä toimintaoikeuksien kaventamiseen liittyneet syyt eivät kuitenkaan ole ainoita, sillä alaosastoja oli perustettu jo ennen sortovuosia.⁵¹ Toinen syy liittyi liikunnan ja urheilun tunnustettuun välinearvoon. Urheilun avulla pyrittiin houkuttelemaan etenkin nuorisoa mukaan toimintaan.⁵²

---

⁴⁶ Ilmanen & Itkonen 2000, 14–15.

⁴⁷ Itkonen 1996, 215.

⁴⁸ Itkonen 1991, 189–190.

⁴⁹ Hentilä 1989, 219.

⁵⁰ Ilmanen & Itkonen 2000, 19.

⁵¹ Hentilä 1992a, 134–136.

⁵² Ilmanen & Itkonen 2000, 19.

Kolmas syy liittyy alueellisiin tekijöihin. Välimatkojen olleessa pitkiä, kansalaisjärjestöt olivat tärkeitä liikuntakulttuurin edistäjiä talonpoikais- ja työväen keskuudessa. Vähäisen liikkuvuuden ja pitkien välimatkojen johdosta eri luokkien asuinympäristöihin muotoutui myös omat luokkasidonnaiset kulttuurinsa. Alaosastomallin seurauksena eri kansalaisjärjestöjen toiminta oli hyvin monipuolista sisältäen sekä hengellisiä että liikunnallisia harrastuksia. Järjestötalojen ja niiden ympäristöjen merkitys järjestäytymisen ja toiminnan sisältöjen suhteen oli hyvin keskeinen. Vuonna 1930 suurimmassa osassa kunnissa ei ollut mahdollista käyttää koulujen saleja harjoitteluun, vaan liikuntaa ja urheilua harrastettiin suojeluskuntien, nuorisoseurojen ja työväenyhdistysten kentillä ja toimitaloissa.⁵³

3.3 Nuorisoseuraurheilua

Yksi merkittävistä järjestökulttuurin kauden liikunnan ja urheilun organisoojista oli nuorisoseuraliike. Nuorisoseuraliikkeen synty liittyy vahvasti sivistyneistön parissa syntyneeseen kansanvalistusajatteluun 1800-luvun lopulla nimenomaan Etelä-Pohjanmaalla. Nuorisoseuraliikkeen synnyn Etelä-Pohjanmaalle mahdollisti alueen vauraus ja yhtenäinen talonpoikaisväestö. Liikkeen tavoitteeksi muodostuivat kansallisen sivistyksen vieminen yhä syvemmälle kansan pariin ja nuorison moraalien kohottaminen.⁵⁴

Liikunta ja urheilu todettiin oivalliseksi keinoksi rekrytoida nuoria liikkeen pariin. Urheilun avulla oli myös mahdollista pitää nuoret poissa pahanteosta ja juopottelusta. Noin 170 nuorisoseuraa omisti urheilukentän 1930-luvun lopulla, joten nuorisoseurojen panostus maaseudun nuorten urheiluharrastusten edistäjänä on ollut kieltämättä merkittävä⁵⁵. Ylistarossa, joka kuului nuorisoseuraliikkeen vahvoihin kannatusalueisiin, tämä vaikutus on vielä korostunut.

Ylistaron ensimmäinen nuorisoseura, Kirkonkylän nuorisoseura perustettiin vuonna 1894. Ylipään Nuorisoseura perustettiin 1907, Alapään nuorisoseura 1909, Hanhikosken

⁵³ Hentilä 1992a, 134–136 & Ilmanen & Itkonen 2000, 19.

⁵⁴ Visti 1981, 53–54.

⁵⁵ Laine 1992, 191.

nuorisoseura 1912 ja Aseman nuorisoseura 1927.⁵⁶ Nuorisoseuroilla oli yhteyksiä muihinkin järjestöihin, kuten maamiesseuraan ja raittiusseuraan. Ylistaron järjestöt kokoontuivat yhteisiin edustusseuran kokouksiin pitkälle 1900-lukua, jopa työväenyhdistys oli mukana aina vuoteen 1912 saakka.⁵⁷

Nuorisoseurojen suhtautuminen kilpaurheiluun vaihteli 1910-luvulla. Tukholman olympialaiset saivat myös nuorisoseuroissa aikaan urheiluvillityksen. Enää ei nuorisoseuran jäseniä tarvinnut kannustaa liikkumiseen, vaan pikemminkin heräsi kysymys, että onko urheilusta tullut liian hallitsevaa. Urheilukärpäsen puremat jäsenet eivät viitsineet perehtyä nuorisoseuraliikkeen ideologiaan kokonaisuudessaan, vaan olivat kiinnostuneita pelkästään urheilusta.⁵⁸

Ylistarossa Alapään nuorisoseurassa paini oli muodostunut suosituksi lajiksi, ja siinä järjestettiin säännöllisesti harjoituksia ja kilpailujakin. Alettiin kuitenkin pian pohtia, häiritseekö paini jo normaalia nuorisoseuratoimintaa, ja sen kasvattavaa vaikutustakin epäiltiin. Koettiin, että laji, missä puolialastomat miehet temmeltävät, ei ole sopivaa katsottavaa lapsille. Painin lisäksi voimistelu oli tärkeä liikuntamuoto nuorisoseurojen toiminnassa. Voimisteluosastoja oli erikseen miehille ja naisille ja 1920-luvulta myös tyttöjen ja poikien osastot. Lisäksi järjestettiin kyläpiirien välisiä hiihtokilpailuita, yleisurheilun otteluita ja pesäpalloa. Urheilupaikat pidettiin kunnossa kökkiä (talkoita) tekemällä.⁵⁹

3.4 Ensimmäisten urheiluseurojen perustaminen

3.4.1 Ylistaron Veikot

Aikaisemmin oli Ylistarossa järjestetty erilaisia urheilukilpailuita nimenomaan nuorisoseurojen toimesta, mutta ensimmäiset urheiluseurat perustettiin vuonna 1910, tällöinkin nuorisoseuran vaikutuspiirissä. Ylistaron Veikot perustettiin miesten urheiluseuraksi ja Siskot naisten seuraksi. Veikkojen ja Siskojen toiminta jatkui

---

⁵⁶ Varrella virran 2005, 162.

⁵⁷ Visti 1981, 71–72.

⁵⁸ Laine 1984, 513–515.

⁵⁹ Ylistaron Alapään nuorisoseura ry. 100 vuotta 2009, 189–194.

monipuolisena ja vilkkaana pitkin 1910-lukua, lajeina perinteisesti paini, yleisurheilu ja voimistelu.⁶⁰ Veikot hyväksyttiin Nuorisoseuran alaosastoksi vuonna 1918 ja Siskot toimi rinnakkaisosastona.⁶¹ Veikot ja Siskot liittyivät yhteen vuonna 1921 uudeksi seuraksi, jonka nimeksi tuli Veikot⁶². Veikkojen ja Siskojen toiminnan rinnalla jatkui myös muu nuorisoseuraurheilu esim. voimistelun osalta.⁶³

Veikkojen toiminta alkoi vaatimattomasti kun kolme henkilöä, jotka katsoivat painiseuran perustamisen tarpeelliseksi, kokoontuivat perustavaan kokoukseen 11.12.1910. Lähtökohtaisesti uusi seura oli siis painiin keskittyvä. Vuoden 1911 kesäkuussa seuran ohjelmaan ja myös nimeen tuli mukaan voimistelu, jota päätettiin harjoitella nuorisoseuran kesäjuhlia varten. Ohjelmaa harjoiteltiin kurinalaisesti ja säännöt olivat tiukat:

”...päätettiin sakottaa 2 kertaisesta poissaolosta peräkkäin 25 pennillä, ja 3 kertaisesta peräkkäisestä poissaolosta päätettiin erottaa seurasta pois.”

Paini-, hiihto- ja yleisurheilukilpailujen lisäksi alkuvuosien toimintaan liittyivät tiiviisti iltamat, joita pidettiin nuorisoseurojen taloilla. Iltamissa esitettiin painia ja voimistelua, pidettiin puheita ja esitettiin näytelmiä.⁶⁴ Tämä olikin yksi järjestökulttuurin kauden erikoispiirteistä, sillä silloin liikunta oli yksi kulttuurin osa-alue ja urheiluseuran jäsenet osallistuivat kaikkeen järjestettyyn toimintaan liikunnan ohella.⁶⁵ Vuonna 1921 Ylistaron Veikot järjestivät jopa naamiaiset.⁶⁶ 1920-luvulla päätettiin myös ruveta julkaisemaan seuralehteä.⁶⁷ Vaikka kilpailut ja niissä menestyminen koettiin tärkeäksi, aina muistettiin Veikkojen vuosikertomuksissa mainita myös henkisen puolen kehittämisen tärkeys.⁶⁸ Iltamat olivat myös tärkeitä rahankeräyskeinoja.

⁶⁰ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 877–879.

⁶¹ Halila 1959, 11 & Ylistaron Veikkojen pöytäkirjat 13.11.1918.

⁶² Ylistaron Veikkojen pöytäkirjat, 22.5.1921.

⁶³ Ylistaron Alapään Nuorisoseura ry. 100 vuotta 2009, 190.

⁶⁴ Ylistaron veikkojen pöytäkirjat 11.12.1910 & 6.6.1911 & vuosikertomukset 1911 & 1912.

⁶⁵ Itkonen 1991, 189.

⁶⁶ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja, 4.10.1921.

⁶⁷ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 13.12.1923.

⁶⁸ Ylistaron veikkojen pöytäkirjat, vuosikertomukset 1914–1915.

Seuran toimintaa jouduttiin pyörittämään välillä hyvin heikossa taloudellisessa tilanteessa. Esimerkiksi vuonna 1920 Ylistaron Veikkojen ainut kiekko oli mennyt rikki, joten rikkoja ”...velvoitettiin ottamaan osaa ¼ kiekon hinnasta.”⁶⁹ Samoin vuonna 1923 velat piti saada maksettua keinolla millä hyvänsä:

”Keskusteltiin osuuskaupan velasta millä se maksetaan ja tultiin siihen tulokseen että lainataan pojilta 50 mk miehestä jos ei muulta saara.”⁷⁰

Kilpailuiden järjestelytkään eivät aina sujuneet niin kuin suunniteltiin, esimerkiksi loppiaisaineissa vuonna 1921 osanottajien vähyys häittäsi kilpailuita. Katkeruutta tunnettiin niin omia kuin naapuriseurankin urheilijoita kohtaan:

”...ja Kyröläiset Olympia miehet eivät suvainneet saapua vaikka lupasivat varmasti. Tällainen menettely oli yleisön ja kilpailujen narraamista. Ylistaron painijat eivät suvainneet ottaa osaa kilpailuihin, joka oli hyvin häpeällistä seuralle.”⁷¹

Yleisen taloudellisen tilanteen parantuessa myös seuran tilit alkoivat näyttää plussaa, ja vuonna 1921 pystyttiin jo maksamaan kilpailujen osanottajille matka- ja muita korvauksia.⁷²

Vuonna 1920 aloitettiin kaatuneiden muistomerkin jakaminen merkittäville urheiluihmisille. Erityinen toimikunta myönsi muistomerkin Veikkojen haltuun.⁷³ Myöhemmin Ylistaron Kilpa-Veljet jatkoivat tämän muistomerkit jakamista Voittajakiekon nimellä. Aluksi sen saajat olivat menestyneitä urheilijoita mutta myöhemmin voittajakiekko jaettiin ansioituneille seuraihmisille.

⁶⁹ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 27.7.1920.

⁷⁰ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 13.12.1923.

⁷¹ Selostus Ylistaron Veikkojen painikilpailuista 6.1.1921.

⁷² Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 9.8.1921.

⁷³ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 27.7.1920.

3.4.2 Seurakenttä laajenee

Ylistarolainen seurakenttä laajeni vuonna 1921, kun Kylänpäässä perustettiin oma urheiluseura Ylistaron Uurtajat, johon liittyi myös Ylipään nuorisoseuraväen voimistelu- ja urheiluseura Linja. Uurtajien perustamisen taustalla oli mahdollisesti kritiikkiä Veikkojen kirkonkylä-keskeisyyteen.⁷⁴ Vuonna 1921 Veikkojen pöytäkirjoissa mainitaan yhdistymisneuvotteluista Ylipään nuorisoseuran Voimistelu- ja Urheiluseuran kanssa.⁷⁵ Uurtajat perustettiin Ylipään nuorisoseuran alaisuudessa. Urheilu oli aikaisemminkin kuulunut Ylipään nuorisoseuran toimintaan, mutta innostuksen kasvaessa haluttiin toimia vapaammin ja tämän vuoksi perustettiin oma urheiluseura. Keskeisenä henkilönä Uurtajien toiminnassa vaikutti Alfred Koskela, joka myöhemmin toimi Ylistaron Kilpa-Veljiä puheenjohtajana.⁷⁶ Uurtajien parissa harrastettiin painia, voimistelua, hiihtoa ja yleisurheilua.

1930-luvulla urheiltiin edelleen myös nuorisoseuroissa ja muissa järjestöissä. Uusia seuroja olivat Ylistaron Alapään naisvoimistelijat, Ylistaron Lottavoimistelijat ja Veikkojen voimistelu-seura. Painiharrastajia oli paljon ja kilpailuja pidettiin useita, myös piiritason kilpailuja.⁷⁷

Vuonna 1937 perustettiin Untamalaan kyläseura Untamalan Urheilijat. Perustamisen taustalla oli tarve saada kylään oma urheilukenttä, jota varten tarvittiin rekisteröity urheiluseura. Sotavuodet kuitenkin keskeyttivät myös Untamalan Urheilijoiden toiminnan ja rauhan synnyttyä seura osallistui uuden yhteisen ylistarolaisen urheiluseuran perustamisneuvotteluihin.⁷⁸ Koska Untamalassa ei ollut omaa nuorisoseuraa eikä sen seurauksena nuorisoseurataloa eikä urheilukenttää, niin kyläläiset perustivat oman urheiluseuran.

⁷⁴ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 879.

⁷⁵ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 24.7.1921.

⁷⁶ Varrella virran 2005, 170.

⁷⁷ Ylistaron Alapään Nuorisoseura ry. 100 vuotta 2009, 194–196.

⁷⁸ Koivusalo 2007, 586–587.

3.5 Sotilaskoulutusta ja urheilua Suojeluskunnissa

Vuosina 1918–1944 vaikuttaneella Suojeluskuntajärjestöllä oli merkittävä rooli myös urheilun organisoinnissa. Järjestön lähtökohtana oli, että urheilun tehtävänä oli houkuttaa Suojeluskuntiin jäseniä ja urheilun avulla tuli koulia jäsenistä sotilaita. Vuosina 1920–1930 K. E. Levälahden johtaessa urheiluosastoa, urheilulla oli myös itseisarvoinen asema sen sotilaallisen merkityksen lisäksi. Vuosina 1931–1944 järjestön urheilujohtajan Lauri ”Tahko” Pihkalan mielestä urheilu oli alisteista sotilaallisille päämäärille. Voidaan puhua Suojeluskuntaurheilun kahdesta kaudesta, Pihkalan ja Levälahden kaudesta. Levälahden kauteen liittyivät kilpaurheilun vahvistaminen, urheilupropaganda ja kesäkenttien rakentaminen. Pihkalaan puolestaan liitetään urheilun sotilaallistaminen ja perinteisten kesäurheilumuotojen alasajo.⁷⁹

Ylistarossakin Suojeluskuntien rekistereissä oli enimmillään 500 miestä, joiden fyysisestä kasvatuksesta ja sotakuntoisuuden ylläpidosta suojeluskunta vastasi. Urheilu oli suojeluskunnille tärkeää kahdella tavalla, toisaalta sen avulla houkuteltiin lisää poikia ja nuoria miehiä suojeluskuntatoiminnan pariin, toisaalta se kohensi fyysistä kuntoa, mitä tarvitaan mahdollisissa sotatoimissa. Ongelmana saattoi olla, että monia kiinnosti suojeluskunnan toiminnassa vain urheilu, mutta ei muu toiminta. Ylistaron suojeluskunnan lajirungon muodostivat talvella murtomaa- ja ampumahiihto, voimistelu ja sisähypyt ja kesällä harrastettiin yleisurheilua, ammuntaa ja pesäpalloa.⁸⁰ Suojeluskunnan toiminnassa mukana ollut 14-vuotias Esko Olli kertoo:

”Sotilaskoulutus siinä oli pääasiana, mutta kaikki muukin urheilu tiätysti kehitti nuarta miestä. Me suunnistettiin, juastihin, hypättihin pituutta ja korkeutta, opittihin arvioomahan matkoja, käyttämähän karttoja ja pelattihin pesäpalloa”...”Ampumaharrastus olikin mulle kaikkeen tärkein laji, kun mä pärjäsin siinä hyvin. Kaikkihin mahrollisiin kilpaaluuhin me pojat osallistuttihin ja aina oli jännittävää ja hauskaa. Sijootuun moniis kilpaaluus hyvin ja sain useita ensimmäisiä palkintoja, joita meillä aina vaan on jäljellä. Kerran osallistuun

⁷⁹ Vasara 1997, 676–678.

⁸⁰ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 772–773.

ampumakilpaaluuhin, johon voittona oli ilmapuntari. Se oli isoo ja komia.”⁸¹

Suojeluskuntalaisuus sopikin sotien välisen ajan valkoisen Suomen henkiseen ilmapiiriin. Suojeluskuntalaisuus ja naisten lottatoiminta olivat osa porvarillista elämänmuotoa, ja usein samat henkilöt toimivat lisäksi nuorisoseuroissa, maamiesseurassa, SVUL:n (Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto) urheiluseurassa tai martoissa. 1920- ja 30-lukujen Suomi oli maanpuolustuksellisuuden lävistämä yhteisö, jossa ihmisten oli luonnollista liittyä suojeluskunnan kaltaiseen organisaatioon. Suojeluskunnilla oli paljon yhteistä nuorisoseuraliikkeen ideologian kanssa, ja monet toimintatavat, myös urheilussa, nojasivat nuorisoseurojen perinteisiin.⁸²

Ylistarossakin Suojeluskunnan ja nuorisoseuran suhteet olivat tiiviit, ja suojeluskunta käytti usein toiminnassaan nuoriseseuran taloa. Vasta vuonna 1928 suojeluskunta hankki oman toimitalon. Urheilupaikoista oli pulaa, mutta varojen puutteessa niitä ei voitu hankkia. Keskusampumarata, nimeltään vaatimattomasti ”Kymppilä”, avattiin vihdoinkin vuonna 1930 Topparlan koulun maille, jotka suojeluskunta oli saanut käyttöön maksutta.

Myös kunnollisen urheilukentän puutetta pidettiin ”häpeäpilkkuna”. Vuodesta 1924 suojeluskunnan esikunnalla oli valtuudet edistää kenttäasiaa, mutta se eteni hitaasti. Viimein vuonna 1929 suojeluskunta sai ostaa urheilukentän paikan Ruuskan sotilasvirkatalon mailta, ja aloitti kentän rakennustyöt. Rakennusprojekti kesti talkootöinä tehtynä melko pitkään, sillä vasta vuonna 1932 Ylistaron keskuskenttä saatiin valmiiksi. Loppuaikoina töitä hidastivat rahaongelmat ja töiden valmistumisen varmisti viimein raha-arpajaisten voittovaroista saatu avustus.⁸³ Kuitenkin jo vuonna 1938 paikallislehdessä nimimerkki ”ylistarolainen” valitteli kentän huonoa kuntoa ja toivoi Veikkojen ottavan kentän kunnostuksen harteilleen.⁸⁴

Myös Veikkojen taholla oltiin huolissaan urheilukentän kunnosta ja toivottiin, että kunta ottaisi kentän korjauksen asiakseen:

---

⁸¹ Varrella virran 2005, 191.

⁸² Vasara 1997, 680–685.

⁸³ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 772–773.

⁸⁴ Pohjankyrö 27.4.1938, s. 3, ”Ylistaron urheiluväki on laiminlyönyt velvollisuutensa.”

”Toivotaan että näin ison rintapitäjän pomomiehetkin huomaa mitä pitäjän kunnia vaatii, ja laittaa oikein pikaises tilas ajanmukaisen urheilukentän että voitais vähän uloskin päin loistaa.”⁸⁵

1930-luvulla olikin yleistä, että urheilukentistä enemmistö oli muiden kuin kuntien omistuksessa. Näitä muita yhteisöjä olivat nuorisoseurat, suojeluskunnat ja työväen yhdistykset. Myös sisäliikuntapaikat olivat pääosin näiden omistuksessa. Vuonna 1930 liikuntapaikkojen rakennusta ja ylläpitoa ei vielä koettu merkittäväksi yhteiskunnalliseksi velvoitteeksi eikä niihin näin ollen panostettu resursseja kuntien taholta.⁸⁶ Jatkosodan jälkeen Ylistaron kunta osti urheilukentän suojeluskunnalta.⁸⁷ Myöhemmin urheilukenttä siirtyi urheiluseurojen ylläpidettäväksi.

Suojeluskuntajärjestön merkitystä urheilutoiminnassa ei sovi liioitella. Sinänsä monipuolinen ja tavoitteellinen kilpailuorganisaatio ei tavoittanut kaikkia suojeluskuntalaisia. Valtakunnallisella tasolla parhaat suojeluskuntien urheilijat nousivat maan huipulle, mutta he tekivät sen urheiluseurojen kautta. Suojeluskunnissa urheilivat ne, jotka olisivat urheilleet muutenkin.⁸⁸ Ei pidä kuitenkaan vähätellä suojeluskunnan merkitystä paikallisella tasolla. Ylistarossa suojeluskunta rakensi ensimmäisen urheilukentän, ja lähes samalla paikalla sijaitsee nykyäänkin Ylistaron urheilupuisto. Suojeluskunnan ampumarata ”Kymppilä” luovutettiin jatkosodan jälkeen Ylistaron Metsästysseuralle, joka puolestaan luovutti ampumaradan vuonna 1963 Ylistaron Ampujille⁸⁹. Sittemmin rata onkin toiminut harjoitus- ja kilpailupaikkana ylistarolaisille ampujille. Suojeluskunnissa urheileista miehistä moni myös myöhemmin teki pitkän päivätyön urheiluseurojen järjestötehtävissä.

3.6 Kahtiajakautunut urheilu

Nuorisoseurojen ja suojeluskuntien lisäksi urheilua 1900-luvun alkupuolella harrastettiin myös työväen yhdistyksissä. Edellisessä luvussa mainituista syistä johtuen

⁸⁵ Ylistaron Veikkojen vuosikertomus 1924.

⁸⁶ Ilmanen 1996, 57, 60 & 63.

⁸⁷ Kunnalliskertomus 1944.

⁸⁸ Vasara 1997, 682–685.

⁸⁹ Varrella virran 2005, 278–288.

Etelä-Pohjanmaalla ja Ylistarossa työväenyhdistysten asema ei ollut yhtä vahva kuin monella muulla paikkakunnalla. Kuitenkin Ylistarossakin työväenyhdistystoimintaa oli, ja työväenyhdistyksen alaisuuteen oli perustettu urheiluseura Yritys jo vuonna 1912⁹⁰.

Vuoden 1918 tapahtumilla oli seurauksensa myös urheilutoiminnassa. Kun Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) aloitti sodan jälkeen erottamaan punaisten puolella taistelleita urheilijoita, ei työläisurheiluväelle jäänyt muuta vaihtoehtoa kuin perustaa oma keskusliitto. Työväen Urheiluliitto (TUL) näki päivänvalon vuonna 1919. Tästä urheiluelämän kahtiajaosta tuli pysyvä ja aluksi myös hyvin jyrkkä, sillä 1920- ja 1930-luvuilla SVUL:lla ja TUL:lla ei ollut minkäänlaista yhteistyötä.⁹¹

Ensimmäiset kirjalliset todisteet Ylistaron Yrityksen olemassaolosta löytyvät 1920-luvulta. Arkistoista löytyy kolme pöytäkirjaa vuosilta 1920, 1923 ja 1925. Pöytäkirjat oli laadittu painikisojen yhteydessä, ja lähinnä ne käsittivät (paini)kilpailujen kirjanpitoa ja tulosten luettelointia.⁹² Yhteistyötä harrastettiin SVUL:n seuran Ylistaron Veikkojen kanssa, Veikot mm. lainasivat painimattoja Yrityksen järjestämiin kisoihin.⁹³

Seuraava kokouspöytäkirja on laadittu 16.7.1945, Jatkosodan ja Lapinsodan jälkeen. Kokouksessa päätettiin perustaa uusi seura, jonka nimeksi tulisi Kiisto. 21.11.1945 pidetyssä kokouksessa kuitenkin todettiin, että koska Kiisto nimisiä seuroja on useita, nimeksi otetaan jälleen Yritys, joka ”... jatkaa noin 10 v. nukkuneen Yrityksen perinteitä.”⁹⁴ Näin ollen uusi seura jatkoi vanhan Yrityksen jalanjäljissä yli kymmenen vuoden tauon jälkeen.

Ylistaron Yritys jatkoi toimintaansa aina vuoteen 1949 asti. Kirjallisista lähteiden perusteella toiminta ei kuitenkaan ollut kovin vilkasta, yhteensä johtokunta ja seura kokoontuivat 11 kertaa vuosien 1945–1949 välillä. Ainoastaan piirin edustajan valinta vuonna 1948 herätti enemmän kiinnostusta ja vilkastutti toimintaa. Paini oli tämänkin seuran tärkein laji, myös hiihtokisoista löytyy maininta. Vuonna 1948 seuran toiminnan

---

⁹⁰ Halila 1959, 161.

⁹¹ Hentilä 1992b, 235.

⁹² Ylistaron Yrityksen pöytäkirjat 1920, 1923 & 1925.

⁹³ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 29.12.

⁹⁴ Ylistaron Yrityksen pöytäkirjat 1945–1949.

lopettamisesta keskusteltiin, mutta sitä päätettiin vielä yrittää elvyttää. 9.1.1949 Ylistaron Yritys lopulta lakkautettiin.⁹⁵

Varsinaisesti lähteissä ei mainita Yrityksen lopettamisen syitä, mutta rivien välistä näitä voi lukea. Seura toimi aikoina, jolloin poliittisesti vasemmistolainen toiminta oli mahdollista hyvinkin valkoisessa pitäjässä. 1920-luvulla poliittinen ilmapiiri alkoi vuoden 1918 jälkeen vapautua, ja Ylistarossakin majailleen työväenyhdistyksen piirissä päätettiin perustaa urheiluseura mahdollisesti jäsenhankinnan edistämiseksi, ja liittää se vastaperustettuun Työväen Urheiluliittoon. Toiminta oli kuitenkin hyvin vaisua, ja keskittyi lähinnä piirikunnallisten painikilpailuiden järjestämiseen. Lapuan liikkeen ja oikeiston radikalisoitumisen myötä TUL:n seuran elinmahdollisuudet Etelä-Pohjanmaalla heikkenivät, ja seuran toiminta hiljeni. Uudelleen TUL:n seuran toiminnan mahdollistivat sotien jälkeiset vuodet, jolloin vasemmistolainen politiikka hallitsi.

Työväen Urheiluliiton jäsenmäärä kaksinkertaistui kahdessa vuodessa sodan päätyttyä. Lisäksi täysi toimintavapaus lisäsi työväen kiinnostusta työväenjärjestöjen toimintaan eikä urheiluliike ollut tässä suhteessa poikkeus.⁹⁶ Kuitenkaan punainen urheilu ei koskaan saanut laajempaa kannatusta Ylistarossa, ja 1940-luvun lopulla kilpaurheilun vaatimukset olivat nousseet esille, joten paikkakunnan yleisseura Ylistaron Kilpa-Veljet varmasti veti nuorisoa puoleensa.

Yrityksen toiminta liittyi vahvasti Asemalla toimineeseen tiilitehtaaseen. Tehdas perustettiin vuonna 1896. Työntekijöitä oli vuonna 1917 lähes 50 ja vuonna 1925 noin 100. Tiilitehtaan ansiosta asemanseutu alkoi poiketa muista Ylistaron kylistä. Siellä elettiin tehtaan pillien mukaan ja osa työvoimastakin oli toispaikkakuntalaista. Työväestö toi mukanaan myös työväenyhdistyksen ja työväentalon ja näin ollen myös työväen urheiluseuran. Sotavuodet olivat käännekohta tiilitehtaan toiminnalle, ja sen toiminta hiipuikin lopullisesti vuonna 1952.⁹⁷ Tämä varmaan myös osaltaan vaikutti Yrityksen toiminnan hiipumiseen.

---

⁹⁵ Ylistaron Yrityksen pöytäkirjat 1945–1949.

⁹⁶ Vasara 1992a, 329.

⁹⁷ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 571–574.

Sotavuodet katkaisivat 1920- ja 1930-luvun kehityksen urheilun alueella. Kuitenkaan urheilutoiminta ei loppunut kokonaan. Jatkosodan asemasotavaiheen aikana urheilua harrastettiin niin sota- kuin kotirintamallakin. Sota-ajan urheilun perustana oli SVUL:n ja TUL:n yhteistyö. Urheilujärjestöt pyrkivät pitämään toimintansa normaalina myös kotirintamalla niiden henkilöiden voimin, jotka siellä työskentelivät. Vuosina 1942–1943 keskusjärjestöjen yhteistyö oli vilkasta myös piiri- ja seuratasolla erilaisten urheilutilaisuuksien ja rintamamiehille järjestettyjen tilaisuuksien myötä.⁹⁸

3.7 Ylistaron Kilpa-Veljet yhdistää seurakentän

3.7.1 Yhdistymisneuvottelut

1930-luvun lopulla Ylistarossa toimi neljä eri urheiluseuraa (Veikot, Uurtajat, Untamalan Urheilijat ja Yritys), joista kahdella oli tiivis yhteys nuorisoseuraan. Lisäksi varsinaisissa nuorisoseuroissa oli voimistelu-, ja tanhutoimintaa.

Seurojen yhdistymistä pohdittiin Veikkojen taholta jo vuonna 1922, mutta se todettiin mahdottomaksi.⁹⁹ Veikot ja Uurtajat suunnittelivat yhteistä painin erikoisseuran perustamista 1937. Muut lajit jäisivät vanhoille seuroille.¹⁰⁰ Ylistarossa eri seurojen yhdistymisestä keskusteltiin jo vuonna 1939, mutta asia ei vielä silloin saanut suurta kannatusta. Jatkosodan jälkeen yhdistymisneuvottelut saivat uutta pontta. Palavereita käytiin useita, ja etenkin uuden seuran nimestä kättä väännettiin kovasti. Yhdistymiskeskusteluissa olivat mukana Ylistaron Uurtajat, Untamalan Urheilijat ja Ylistaron Veikot. TUL:n kuuluvassa Ylistaron Yrityksessä ei ollut kiinnostusta liittymiseen. Kaikilla kolmella liittymisneuvotteluissa mukana olleella seuralla oli omat vahvat alueensa. Veikkojen toiminta kattoi käytännössä koko pitäjän ja sen lajeihin kuuluivat silloiset valtalajit, kuten yleisurheilu, hiihto, paini ja pesäpallo. Uurtajat toimivat Ylipäässä vahvana lajinaan paini. Untamalan Urheilijoiden toiminta oli keskittynyt omalle kylälle.¹⁰¹

⁹⁸ Vasara 1992b, 307–308.

⁹⁹ Ylistaron Veikkojen pöytäkirja 31.1.1922.

¹⁰⁰ Pohjankyrö 29.12.1937, s. 3, ”Ylistaroon aiotaan perustaa erityinen painiseura”.

¹⁰¹ Loukola 1995, 5.

Ei ollutkaan helppoa sovittelua seuralle nimeä, joka hyväksyttäisiin joka seurassa. Ensimmäinen yhtymiskokous pidettiin Ylipään nuorisoseuralla uuden vuoden aattona 1944. Kokouksessa päätettiin, että uudelle perustettavalle seuralle valitaan 12-jäseninen johtokunta, jonka paikat jakaantuisivat siten, että Uurtajat ja Veikot saavat neljä paikkaa, Untamalan Urheilijat kaksi paikkaa ja Kitinoja sekä siirtoväki saavat yhden paikan kumpikin. Nimestä ei päästy vielä yhteisymmärrykseen, vaan kaikilta seuroilta toivottiin perustavaan kokoukseen kolme nimiehdotusta.¹⁰² Tämä urheiluseuran perustava kokous pidettiin palokunnan talolla (myös suojelukunnan talo) 28.1.1945. Kokouksessa päätettiin, ”...että yksi yhteinen urheiluseura pitäjään on edustuksen y.m. suhteen välttämätön perustaa.”¹⁰³

Seuran nimeksi päätettiin yksimielisesti, tosin vilkkaan keskustelun jälkeen, antaa Ylistaron Kilpa-Veljet. Puheenjohtajaksi valittiin Martti Nyrhinen. Uusi seura liittyi välittömästi jäseneksi SVUL:n urheiluliittoon, painiliittoon, voimisteluliittoon, hiihtoliittoon, pesäpalloliittoon, poikaurheiluliittoon, nyrkkeilyliittoon ja pyöräilyliittoon.¹⁰⁴ Tästä saakin hyvän kuvan uuden seuran lajikirjosta. Perinteiset lajit, kuten yleisurheilu, paini ja pesäpallo olivat olleet jo Veikkojen ohjelmassa 1910-luvulta, mutta nyt uutta seuraa perustettaessa myös esim. poikaurheilu koettiin tärkeäksi. Jo ensimmäisen toimintavuoden toiminta oli vilkasta. Jäseniä oli 485, hallitus kokoontui 13 kertaa, iltamia pidettiin jopa 55 kpl¹⁰⁵.

Sotavuosien seurauksena järjestöjen kesken syntyi erilaisia yhteistyövirytyksiä ja samanaikaisesti lajinomainen kilpaurheilu alkoi korostua entisestään.¹⁰⁶ Kilpaurheilun vaatimukset olivat varmasti myös Ylistaron seurakentän yhtenäistymisen takana. Paikallislehti Pohjankyrö kirjoittaa Ylistaron Kilpa-Veljien 10-vuotisesta taipaleesta vuonna 1955:

”...kolmen seuran johtohenkilöillä oli halu nostaa urheilu jälleen kunniaansa. Oli myös kypsynyt ajatus, että parhaimpaan tulokseen päästäisiin yhdistämällä pitäjän 3 silloista seuraa. Sitä ei niinkään

¹⁰² YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 31.12.1944.

¹⁰³ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 28.1.1945

¹⁰⁴ Loukola 1995, 7.

¹⁰⁵ YK-V:n vuosikertomus 1945.

¹⁰⁶ Itkonen 1996, 219.

sanellut liikuntakasvatuksen puute – olivathan kaikki seurat melko voimallisia – mutta tiedettiin, että vasta yhdistymisen tapahduttua Ylistaron urheiluelämällä olisi myös ulospäin kaikki mahdollinen voima.”¹⁰⁷

Kaikilla kolmella seuralla oli kilpaurheilu vahvasti mukana toiminnassa. Mies- ja naisvoimistelu olivat keskittyneet nuorisoseuroihin. Näin ollen kilpaurheilun ehdot sanelivat seurojen toimintaa, erityisesti painin ja yleisurheilun osalta. Haluttiin, että ”ulospäin olisi kaikki mahdollinen voima”. Onhan selvää, että yksi vahva seura voi niittää enemmän menestystä kun kolme heikompaa. Sota oli myös tehnyt katoa urheilijoiden ja järjestötoimijoiden keskuudessa, joten voimien yhdistäminen tuntui järkevältä.

Sotien jälkeinen ilmapiiri myös kannusti yhteistyöhön. Tällöin Suomen maaseudulla oli vallalla vahva usko tulevaisuuteen. Sitä vahvistivat sotien jälkeiset korkeat syntyvyysluvut, siirtoväen myötä kasvanut asukasluku, uuden peltoalan raivaaminen ja elinkeinotoiminnan vilkastuminen. Tulevaisuudenusko heijastui myös urheiluun, kun ihmisillä riitti vielä tarmoa raivata vapaa-aikana urheilukenttiä ja rakentaa seurataloja.¹⁰⁸

Uuden seuran pöytäkirjoista käykin hyvin ilmi miten YK-V:stä pyrittiin tekemään koko paikkakunnan yhteinen urheiluseura. Johtokunnan jäsenet valittiin eri seuroista ja eri puolilta paikkakuntaa, myös siirtoväki huomioitiin. Kokouksia pyrittiin pitämään eri puolilla Ylistaroa. Liikuntavälineet (lähinnä painimatot) pyrittiin hajauttamaan eri kylille samoin kuin poikatyökin.¹⁰⁹ Edellytykset kilpaurheiluun myös paranivat, sillä urheilu- ja liikuntapaikat mahdollistivat kilpaurheilun paremmin kuin muutama vuosikymmen aikaisemmin. Uudessa urheiluseurassa haluttiin erityisesti panostaa nuorisoon ja perustavassa kokouksessa pöytäkirjoihin kirjattiin seuraavanlainen pykälä:

”Mallisääntöjen 2 §:ään päätettiin tehdä sellainen lisäys, että kasvavaa nuorisoa erikoisesti on innostettava urheiluun.”¹¹⁰

¹⁰⁷ Pohjankyrö 4.11.1955, s. 1. ”Ylistaron Kilpa-Veljet toimineet 10 vuotta jatkaen menestyksellisesti pitäjän vanhoja urheiluperinteitä”.

¹⁰⁸ Ilmanen 1995, 265.

¹⁰⁹ YK-V:n hallituksen pöytäkirja 30.1.1945 & 20.2.1945.

¹¹⁰ YK-V, johtokunnan pöytäkirja 28.1.1945.

Vuosi 1945 oli ylistarolaiselle seuratoiminnalle merkittävä, sillä kilpaurheilun vaatimukset olivat vieneet voiton hengellisen puolen kehittämisestä ja urheilun organisointi irtosi nuorisoseuroista ja suojeluskunnista. Vuodesta 1945 eteenpäin urheilua harrastettiin uudessa seurassa. Tietenkään tämä murros ei tapahtunut hetkessä, vaan alkuaikojen YK-V:n toiminta oli vielä hyvin vahvasti kytkeytynyt vanhoihin toimijakenttiin.

3.7.2 YK-V:n alkuvuodet

Vähitellen kilpaurheilun organisointi irtosi järjestöjen suojista ja 1930-luvulta lajien merkitys alkoi hiljalleen kasvaa, mikä näkyi ennen kaikkea erikoisliittojen vallan kasvuna. Ajanjaksoon liittyy myös lajimäärän kasvu.¹¹¹ Uusi seura YK-V toimi eri lajien parissa jaostojen kautta, joista monet ovat olemassa vielä tänäkin päivänä. Jaostoja oli edellisessä luvuissa mainituissa lajeissa (yleisurheilu, hiihto, paini, pesäpallo, nyrkkeily, pyöräily ja poikatyö, myöhemmin nuorisajaosto) ja lisäksi perustettiin huvitoimikuntia jokaisen nuorisoseuran alueelle.¹¹² Myöhemmin samana vuonna perustettiin vielä suunnistus- ja naisvoimistelujaostot.¹¹³ Vuonna 1947 perustettiin lisäksi uintijaosto, jonka toiminta ei kuitenkaan ollut kovin vilkasta.¹¹⁴ Lisäksi perustettiin erityinen talousjaosto 1950-luvun puolivälissä.¹¹⁵ Vilkkainta jaostojen toiminta oli poikatoiminnan, yleisurheilun, hiihdon, painin ja pesäpallon osalta. Erikoisliittojen vallan kasvu näkyy siinä, että uusi seura välittömästi liittyi jäseneksi näihin lajiliittoihin ja perusti jaostonsa näiden mallien mukaan.

Epäsuorana seurauksena lajien määrän kasvusta oli se, että liikuntapaikat lisääntyivät määrällisesti niin kenttien kuin sisätilojenkin osalta. Koulujen salien ovet avautuivat myös urheiluseuroille. Näin useammille lajeille tarjoutui harjoittelu- ja kilpailupaikkoja¹¹⁶. Liikuntapaikkojen määrä kasvoikin räjähdysmäisesti 1950- ja 1960-luvuilla sekä maaseudulla että kaupungeissa. Taustalla oli veikkausvoittovarojen tulo

¹¹¹ Itkonen 1996, 220–221.

¹¹² YK-V:n perustavan kokouksen pöytäkirja 28.1.1945.

¹¹³ YK-V:n yleisen kokouksen pöytäkirja 14.6.1945.

¹¹⁴ YK-V:n vuosikokous 6.1.1947.

¹¹⁵ Loukola 1995, 1957.

¹¹⁶ Itkonen 1996, 220–221.

liikunnan rahoitukseen ja kuntien kasvava vastuu liikuntapaikkojen tuottamisessa.¹¹⁷ Pääasiassa näitä harjoittelutiloja hankittiin kuitenkin edelleen seuran jäsenten voimin talkoo- tms. töinä. Ylistarossa ei vielä 1940-luvulla ollut kunnallista liikuntahallintoa, joten liikunta- ja urheilupaikkahankkeet olivat edelleen urheiluseuran ja nuorisoseurojen harteilla ja lähinnä nuorisoseurojen saleja käytettiin paini- ja voimisteluharjoituksiin.

Ylistarossa uusi seura aloittikin heti tekemällä aloitteita eri rakennushankkeista. Etenkin urheilukentän kunto huolestutti. Asia nousi YK-V:ssä esille jo seuran kolmannessa kokouksessa. Tuolloin kenttää pyrittiin kunnostamaan itse ja jokainen johtokunnan jäsen oli velvollinen tuomaan kentälle viisi kuormaa hiekkaa.¹¹⁸ Jo ensimmäisenä toimintavuotenaan seura haki 15 000 markan (1713,0 euroa vuoden 2010 rahassa¹¹⁹) avustusta urheilukentän kunnostukseen, mutta varoja ei myönnetty, vaikka perustelut olivat näin hyvät:

”nuorisomme on ottanut kilpailukentäkseen kahvilan ja harjoitusvälineekseen viinapullon. Tämän asia meidän olisi saatava korjatuksi, mutta tähän tarvitsemme koko pitäjän apua”¹²⁰.

Urheilukentän kunnostuksesta keskusteltiin seuraavinkin vuonna ahkerasti, mutta nämä kunnostustyöt saivat odottaa vielä 10 vuotta. Vuonna 1947 keskusteltiin yhteisen toimitalon rakentamisesta kirkonkylän nuorisoseuran kanssa, mutta tämä suunnitelma raukesi myöhemmin. Ylipään nuorisoseuran kanssa kuitenkin päätettiin rakentaa yhteinen painikämpä.¹²¹

1940-luvullakin vapaaehtoistyön merkitys puhutti. Vuoden 1946 toimintakertomuksessa valitellaan jaostojen laiskuutta niin, että kaikki työ jää johtokunnan jäsenten hartioille:

---

¹¹⁷ Ilmanen 1996, 135–136.

¹¹⁸ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 20.2.1945.

¹¹⁹ Nordea rahanarvonkerroin.

¹²⁰ Ylistaron kunnan arkistot, saapuneet hakemukset, YK-V:n avustushakemus 20.4.1945.

¹²¹ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 26.3.1947.

”...toivomuksena olisi alkavalle vuodelle, että jokainen seuramme jäsen pitäisi kunnia-asiana tehdä jotain seurankin eteen eikä vaan hakea korvauksia.”¹²²

Tästä ongelmasta johtuen toiminnanjohtajan palkkaamisesta keskusteltiin useaan otteeseen, mutta lopulta tultiin siihen tulokseen, että tehostetaan jaostojen toimintaa ja lisätään niiden vastuuta.¹²³ Yhteistyö nuorisoseurojen kanssa jatkui edelleen 1940-luvulla, kokouksia ja painikilpailuita pidettiin nuorisoseurojen taloilla ja YK-V:stä valittiin joka nuorisoseuraa varten yhteyshenkilö.¹²⁴

Urheiluseuroille keskeinen työsarka on aina ollut riittävien varojen kokoon kerääminen toiminnan turvaamiseksi. Aikojen saatossa keräyskeinot ovat vaihdelleet, mutta edelleen varojen keruu on keskeinen osa seura-aktiivien työtä. Sotien jälkeen tämä työ oli tavallista vaikeampaa, sillä sotavuosilla oli suuri vaikutus suomalaisiin kuntiin. Aluemenetykset ja sotakorvaukset vaikuttivat Suomen talouteen vielä 1950-luvulla. Lisäksi siirtoväen asuttaminen vaati ylimääräisiä taloudellisia ponnistuksia.¹²⁵ Sotien jälkeen oli pulaa lähes kaikesta, myös urheiluvälineistä. YK-V oli saanut vuonna 1946 lahjoituksena yhden verryttelypuvun, kahdet piikkarit ja kolmet painikengät ja nämä jaettiin johtokunnan päätöksellä seuran jäsenille¹²⁶. YK-V:ssäkin rahankeruu teetti työtä heti perustamisesta lähtien. Vuoden 1948 alkaessa seuran taloudellinen tilanne oli niin huono, että pesäpallojaoston toimintaa rajattiin vain sen omien tulojen puitteisiin. Pöytäkirjoissa todetaankin: *”Pesäpallojaosto on ollut edellisinä vuosina suurin tappion tuottaja.”¹²⁷*

Säästökuuri ulotettiin myös lehti-ilmoitteluun ja pankista päätettiin pyytää lainaa.¹²⁸ Taloudellinen tilanne kuitenkin parani 1950-luvulle tultaessa. Maatalouspitäjässä viljankeräys oli tärkeä varojen keruu keino. Näitä viljakeräyksiä järjestettiin vielä vuonna 1962.¹²⁹ Arpajaiset ja jäsenkeräyskampanjat ja -kilpailut olivat merkittäviä

¹²² YK-V:n toimintakertomus 1946.

¹²³ YK-V:n vuosikokous 6.1.1948.

¹²⁴ YK-V:n pöytäkirjat 1945–1951.

¹²⁵ Ilmanen 1996, 110–111.

¹²⁶ YK-V:n johtokunnan kokous 30.1.1946 & YK-V:n painijaoston kokous 15.3.1946.

¹²⁷ YK-V:n johtokunnan kokous 6.2.1948.

¹²⁸ YK-V:n vuosikokous 6.1.1948.

¹²⁹ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 4.10.1962.

rahanhankkimiskeinoja vielä 1950-luvulla.¹³⁰ Palkinnoksi eniten jäseniä keränneelle saatettiin antaa esimerkiksi matka Salpausselän hiihtoihin.¹³¹

Lajien määrän kasvun lisäksi lajinomaistuttiin entistä enemmän ja alettiin osallistua aktiivisemmin kilpailutoimintaan.¹³² Ylistaron Kilpa-Veljetkin päättivät panostaa kilpailutoimintaan ja maksaa kilpailujen osanottajille 100 mk (11,4 euroa vuoden 2010 rahassa)¹³³ per kilpailupäivä matkakustannusten lisäksi.¹³⁴ Vilkkainta kilpailutoiminta oli painissa ja yleisurheilussa, joissa järjestettiin paikallisen tason kilpailuiden lisäksi myös kansallisia kisoja. Painissa järjestettiin lisäksi vuonna 1945 kansainväliset painikilpailut, joihin ulkomaista väriä toivat kaksi ruotsalaista painijaa¹³⁵.

3.8 Kunnallista liikuntaa

3.8.1 Valtion ja läänien urheilulautakunnat

Ylistarossa kunnallisesti järjestettyä elintä liikunnan alueella saatiin odottaa 1950-luvulle. Suurimmat kaupungit olivat kuitenkin käynnistäneet liikuntapalvelujen tuottamisen jo 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, yleensä yhdessä liikunnan kansalaistoimijoiden kanssa¹³⁶, mutta varsinaisesti valtiovallan liikuntahallinnon synty Suomessa voidaan ajoittaa vuosiin 1919–1920. Silloin alettiin säännöllisesti myöntää avustusta urheilujärjestöille sekä perustettiin valtion urheilulautakunta valtionapujen jakamista varten.¹³⁷ Vuonna 1931 aloitettiin rakennusavustusten myöntäminen, pääasiassa urheilukenttien rakentamiseen. Alusta asti valtion taholta haluttiin edistää kunnallista urheilurakentamista. Avustuksia jaettiin vuoteen 1939 asti, jonka jälkeen sota katkaisi tilapäisesti niiden jaon.¹³⁸

¹³⁰ YK-V:n hallituksen pöytäkirja 1945–1951. Pohjankyrö 1950–1959.

¹³¹ YK-V:n vuosikokous 6.1.1945.

¹³² Itkonen 1991, 190.

¹³³ Nordea rahanarvonkerroin.

¹³⁴ YK-V:n hallituksen pöytäkirja 30.1.1945.

¹³⁵ YK-V:n vuosikertomus 1945.

¹³⁶ Ilmanen & Itkonen 2000, 54.

¹³⁷ Juppi & Aunesluoma 1995, 11.

¹³⁸ Juppi 1995, 109 & Juppi & Aunesluoma 1995, 31–32.

Ennen sotia TUL:lta oli monena vuonna evätty kaikki avustukset. Jatkosodan lopputulos merkitsi huomattavaa muutosta myös urheilupoliitikassa. Suojeluskuntaurheilu lakkautettiin ja porvarillinen urheilukulttuuri oli alamäessä sotien jälkeen. Työläisurheilulle muuttunut poliittinen tilanne antoi uusia mahdollisuuksia. Tämä tilanne muutti lisäksi valtion urheilulautakunnan koostumusta. Urheilupoliittisia muutoksia aiheutti myös veikkausvoittovarojen huomattava lisääntyminen sotien jälkeen. Valtion urheilulautakunta sai lisää vastuuta ja uusia valiokuntia perustettiin urheilulautakunnan alaisuuteen.¹³⁹ Avustuksia veikkausvoittovaroista jaettiin vuonna 1946 vähän yli 2 miljoonaa markkaa, kun vuonna 1954 jaettava summa oli yli 106 miljoonaa markkaa. Vuodesta 1950 rakennusavustukset ovat muodostaneet muutamaa poikkeuksellista vuotta lukuun ottamatta suurimman osan kaikista jaetuista avustuksista.¹⁴⁰ Lisääntyneet taloudelliset voimavarat sen lisäksi että ne paisuttivat valtiollista liikuntaorganisaatiota, myös lisäsivät valtiollista suunnittelua.¹⁴¹

Merkittävä uudistus julkisessa liikuntahallinnossa tapahtui vuonna 1950, kun perustettiin läänien urheilulautakunnat. Touko- ja kesäkuussa 1950 niitä perustettiin yhteensä 11. Lautakuntien perustaminen juonsi juurensa suoraan jo edellä mainitusta avustuksien huomattavasta kasvusta. Niiden tehtävänä oli toimia linkkinä valtion ja kuntien välillä, esim. järjestämällä neuvottelukokouksia ja -päiviä. Ne myös toimivat neuvonantajina ja antoivat lausuntoja avustusten jaosta. Läänin urheilulautakunnilla oli myös huomattava vaikutus kunnallisten urheilulautakuntien syntyyn.¹⁴²

3.8.2 Kuntien urheilulautakunnat

1800-luvulla alkanut ja 1900-luvulla jatkunut taloudellinen kehitys muutti monella tapaa kuntien toimintaa ja tehtäviä siten, että kunnille alettiin siirtää yhä enemmän yhteiskunnallisia velvoitteita. Kunnallisten palvelujen lisääntyminen synnytti luottamusmiehistä koostuvia lautakuntia. Helsinkiin perustettiin Suomen ensimmäinen urheilulautakunta vuonna 1919 itsenäistymisen ja vuoden 1918 kuohunnan jälkeen. Taustalla oli voimistelunopettajien huoli helsinkiläislasten terveydestä. Toisaalta myös

¹³⁹ Juppi & Aunesluoma 1995, 53–56; Juppi 1995, 172–173.

¹⁴⁰ Juppi & Aunesluoma 1995, 68.

¹⁴¹ Juppi 1995, 173.

¹⁴² Klemola 1995, 148–150.

nouseva urheiluliike vauhditti kunnallisen liikuntahallinnon kehitystä.¹⁴³ Vaikka Helsingin urheilulautakunnan perustamisen taustalla olivatkin kansakoulunopettajat, ehdottivat he kuitenkin nimeen etuliitettä ”urheilu”, vaikka lautakunnan ehdotettu toimiala ulottui paljon urheilua laajemmaksi.¹⁴⁴

Helsingin mallia seurasivat nopeassa tahdissa 1920-luvulla muut suurimmat kaupungit. Porissa ja Raumalla asetettiin urheilulautakunnat vuonna 1920, Kuopiossa 1921 sekä Tampereella, Turussa ja Viipurissa vuonna 1922. Myös Kajaanissa perustettiin vuonna 1920 urheilukenttätöimikunta, jonka nimi muuttui myöhemmin urheilulautakunnaksi. Maalaiskunnissa niitä oli 6 % kunnista vuoteen 1930 mennessä, kun taas kaupungeista 46 % oli urheilulautakunta. Maaseudulla talkootyöperinne jatkui pidempään kun taas kaupungeissa oltiin jo 1920-luvulla siinä tilanteessa, että talkootyön järjestäminen kävi hankalaksi. Urheiluseurojen aloitteellisuus johti kaupungeissa urheilulautakuntien perustamiseen. Poikkeus tästä oli Helsinki, jossa lautakunta perustettiin lähinnä voimistelunopettajien aloitteesta.¹⁴⁵

Toisin kuin kaupungeissa, useimmissa maalaiskunnissa ei vielä sotienkinaan välisellä ajalla ollut perustettu urheilulautakuntaa. Syinä tähän olivat maalaiskuntien heikompi taloudellinen tilanne ja toisaalta vauraammilla alueilla painotettiin omaehtoisen liikuntaharrastuksen merkitystä. Kaupunkien urheilulautakuntien valtuudet jäivät vaatimattomiksi sotien välisellä ajalla. Yleensä niille annettiin valtuudet vain esityksiin ja lausuntoihin. Ne olivat myös usein ilman johtosääntöä.¹⁴⁶

Ylistarossa tilanne sotien välisellä ajalla ei vielä mahdollistanut urheilulautakunnan perustamista. Vuoden 1922 kunnalliskertomuksessa todetaankin:

”On sanomattakin selvää, että mitä enempi komiteoja perustetaan, sen hankalammaksi tulee asian hoito ja sen kalliimmaksi se tulee kunnalle.”¹⁴⁷

¹⁴³ Ilmanen 1996, 29–31, 36–38.

¹⁴⁴ Ilmanen 1996, 38–39.

¹⁴⁵ Ilmanen 1996, 41–53.

¹⁴⁶ Ilmanen 1996, 51–53, 61–71.

¹⁴⁷ Kunnalliskertomus 1922.

Maalaiskunnan taloudellinen tilanne oli niin heikko, että lakisääteisten palvelujen toteuttaminen tyhjensi kunnan kassat. Kasvavalle väestölle piti rakentaa kansakouluja ja palkata lisää henkilökuntaa sairaan- ja köyhäinhoitoon. Talvi- ja jatkosotia seurannut siirtolaisuus toi lisää taloudellisia ongelmia, kaikille Karjalasta tulleille siirtolaisille piti löytää asuinpaikka. Lisäksi kunnallisen hallinto oli vielä melko kehittymätöntä 1900-luvun alussa. Vuoden 1918 kunnalliskertomuksessa valitetaan huoltokuntien haluttomuutta toimittaa toimintakertomuksiaan¹⁴⁸. Tämän johdosta kunta ei pystynyt tuottamaan kunnollisia kunnalliskertomuksia. Kunnan myöntämät avustukset urheiluseuralle pysyivät vaatimattomina ennen urheilulautakunnan asettamista. Seuraava taulukko havainnollistaa asiaa:

TAULUKKO 4. Ylistaron kunnan avustukset YK-V:lle 1945–1948.

Vuosi	Mk	Euroa (2010)
1945	5 000	571,0
1946	5 000	358,2
1947	20 000	1103,3
1948	100 000	4103,8

Huom. lähde: Kunnalliskertomukset 1945–1948 & Nordea rahanarvonkerroin.

Pinta-alaltaan suuressa pitäjässä myös välimatkat olivat pitkiä, ja tästä syystä urheilutoiminta keskittyi paikallisesti toimiviin kyläseuroihin. Koko kunnan kattavalle kunnalliselle urheilulautakunnalle ei vielä sotien välisellä ajalla ollut tarvetta. Kuntaa ei vielä mielletty liikunta- ja urheilupaikkojen rakentajana, vaan nuorisoseurat ja suojeluskunnat hoitivat liikuntapaikkarakentamisen talkootöiden avulla.

3.9 Urheilua ja liikuntaa muissa järjestöissä

On tärkeää muistaa, että edelleen Ylistarossa liikuttiin ja urheiltiin myös muiden järjestöjen kuin YK-V:n toimesta. Kaikilla nuorisoseuroilla oli edelleen ohjelmassa liikuntaa, ja nuorisoseurojen tilat tarjosivat harrastuspaikan myös YK-V:lle.

¹⁴⁸ Kunnalliskertomus 1918.

”Kautta maakuntamme on tunnettua, että nuorisoseuratyö Ylistarossa on erittäin monivivahteista, vilkasta ja oikean nuorisoseurahengen viitoittamilla poluilla liikkuvaa.”¹⁴⁹

Nuorisoseurojen liikunta- ja urheilu ei ehkä ollut niin kilpailullista kuin urheiluseuran, mutta kyllä niiden parissa järjestettiin esim. hiihtokilpailuita. Usein nämä kilpailut olivat pienempiä ja paikallisia. Nuorisoseurojen taloja kuitenkin suunniteltiin hyvin pitkälle vastaamaan myös urheilun tarpeisiin, esimerkiksi Alapään nuorisoseura haki Läänin Urheilulautakunnalta avustusta talonsa rakentamiseen¹⁵⁰. Nuorisoseurojen ja urheiluseuran välillä oli myös leikkimielistä yhteistyötä, kuten Pohjankyrössä julkaistu haaste osoittaa:

”...tietoon on saatettu...valitteluja, että paikkakunnan nuorisoseurat aikoisivat korkeatasoisen liikuntaelämämme varjolla anastaa nimiinsä eräitä muotoja ja väittävät saavuttaneensa jopa maakunnallistakin kuuluisuutta... olemme me allekirjoittaneet omalla korkealla päätöksellämme pakotettuja julistamaan kaikki Ylistaron kunnan alueella toimivat nuorisoseurat yhteisvastuuseen ja määräämään teidät valitsemaan johtokuntienne jäsenistä yhdeksän (9) pääsyllistä ja tuomaan ne ensi sunnuntaina Ylistaron keskusurheilukentän pääkatsomon eteen klo 13 alkavaan täysistuntoon... Asian käsittely on määrätty kestämään 6 pelivuoroa pesäpalloa...”¹⁵¹

Nuorisoseurat ja muut järjestöt organisoivat (vähemmän kilpailullista) liikuntatoimintaa jota ei YK-V:n parissa järjestetty. Esimerkiksi uimaopetusta ja leikkikenttätöimintää kesäisin järjestettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton toimesta.¹⁵² Voimistelu ja tanhut olivat lähinnä nuorisoseurojen ohjelmassa ja näissäkin käytiin erilaisia kilpailuita.¹⁵³ Myös maamiesseuroilla ja raittiusseuroilla oli edelleen ohjelmassaan paikallisen tason kilpailuja esim. hiihdossa.

¹⁴⁹ Pohjankyrö 11.1.1957, s.1, ”EP:n nuorisoseuraväen henkiset kilpailut järjestetään tällä kertaa Ylistarossa”.

¹⁵⁰ Pohjankyrö 24.2.1956, s. 2, ”Ylistaron Alapään ns:talo korjauksen alle ensi kesänä”.

¹⁵¹ Pohjankyrö 22.6.1956, s. 3, ”Haaste Ylistaron nuorisoseuroille”.

¹⁵² Pohjankyrö 20.7.1956, s. 1 & 4, ”Ylistarossa on kiinnitetty huomiota lasten viihtyisyyteen”.

¹⁵³ Pohjankyrö 15.6.1956, s. 1, ”Ylistarossa harrastettu jo kauan tanhuja ja voimistelua”.

3.10 Kunnallista liikuntahallintoa edeltäneet 40 vuotta

1900-luvun alkupuolella kukoistaneessa alaosastomallisissa Ylistarossa suojeluskunnan ja etenkin nuorisoseurojen merkitys korostuu liikunnan ja urheilun organisoimisessa. Ylistaro kuului nuorisoseuraliikkeen vahvimmalle toimialueelle, ja nuorisoseurojen toiminta oli vilkasta jo 1900-luvun alussa. Nuorisoseuraliikkeen ideologiaan fyysinen kasvatus hengellisen lisäksi sopi hyvin ja etenkin nuoriso oli innolla mukana urheilutoiminnassa. Ensimmäiset urheilukilpailut oli jo järjestetty nuorisoseurojen toimesta ja jatkona tähän myös ensimmäiset urheiluseurat perustettiin nuorisoseurojen vaikutuspiirissä. Ylistaron Veikot liittyvät vahvasti Kirkonkylän nuorisoseuraan ja Uurtajat Ylipään nuorisoseuraan. Alapään tai Aseman nuorisoseurojen piirissä ei varsinaisia urheiluseuroja perustettu, mutta Alapäässä toimittiin Ylistaron Veikoissa. Asemalla taas syntyi TUL:n urheiluseura Yritys, sillä Asemanseudulla sijaitti Ylistaron merkittävin teollisuus, tiilitehdas. Kuitenkin Yrityksen syntyyn näyttävät vaikuttaneet enemmän alueelliset kuin ideologiset syyt.

Nuorisoseurojen ja suojeluskuntien merkitys korostuu liikuntapaikkojen omistajina. Sotien välisenä aikana ei kunnalta voitu odottaa avustuksia liikuntapaikkojen rakennuskustannuksiin, vaan järjestöt hoitivat rakennuttamisen talkootöinä. Järjestöt tarjosivatkin urheiluseuroille toimintamahdollisuuksia tarjoamalla liikuntapaikkoja, esim. Ylistaron Veikot saivat käyttää ilmaiseksi Ylistaron nuorisoseuran taloa painiharjoituksiin ja iltamiin samoin kuin Uurtajien toiminta oli keskittynyt Ylipään nuorisoseuran talon ja urheilukentän ympärille.

Vähitellen kilpaurheilun vaatimukset alkoivat lisääntyä samalla kuin sotien jälkeinen ilmapiiri kannusti seurojen väliseen yhteistyöhön. Huomattavaa on kuitenkin, että TUL:n kuuluvassa Ylistaron Yrityksessä ei ollut kiinnostusta liittyä yhteiseen seuraan vuonna 1945. Seuran toiminta ei kuitenkaan missään vaiheessa ollut kovin vilkasta, ja se ikään kuin kuihtui pois ennen 1950-lukua.

Vaikka YK-V:n perustamisen voidaankin katsoa aloittaneen uuden kauden seuratoiminnassa, oli YK-V:n alkuvuosien toiminnassa nähtävissä vielä järjestökulttuurisia piirteitä. Vuosina 1945–1946 iltamatoiminta oli vielä vilkasta, ja seuralla oli omat huvitoimikunnat eri kylille. Vuosina 1947–1948

pöytäkirjamerkinnöissä on havaittavissa muutos. Siitä eteenpäin merkinnät keskittyvät enemmän kilpailujen järjestämiseen

4 KILPAURHEILUA JA MÄÄRÄRAHOJA

4.1 Ylistaron urheilulautakunnan perustaminen

Ylistaron urheilulautakunnan perustamisen voidaan nähdä kuuluvan sotien jälkeiseen urheilulautakuntien perustamisen ”toiseen aaltoon”. Vuoteen 1962 mennessä nimittäin 97 % Suomen kunnista oli perustettu jokin urheilu- ja liikunta-asioita hoitava lautakunta. Urheilulautakuntien perustamisen taustalla oli sotavuosien aikainen kehitys, jolloin kuntien tehtävät alettiin ymmärtää laajemmin. Niiden tehtäviin ajateltiin kuuluvan riittävien liikuntapalvelujen tuottaminen. Sodan jälkeen vallalla oli usko tulevaisuuteen ja parempaan elämään. Lisäksi siirtolaisuus kasvatti monen maaseutupitäjän väkilukua huomattavasti.¹⁵⁴

Sota lujitti kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kansakunta pyrittiin pitämään koossa vetoamalla yhteisvastuuseen. Yhteiskunnallisten ja poliittisten pelisääntöjen puute johti monenlaisiin väärinkäytöksiin. Yleiset moraaliset periaatteet nostettiin esille, joten kyseistä aikaa voidaan kutsua myös moraalitalouden ajaksi.¹⁵⁵

Ylistaron kunnanhallitus esitti kokouksessaan 18.1.1950 perustettavaksi urheilulautakunnan, johon valittaisiin seitsemän jäsentä. Urheiluseura Ylistaron Kilpa-Veljet olivat tehneet ehdotuksensa valittavista jäsenistä. Kunnanhallitus ehdotti puheenjohtajaksi Pentti Korpelaa ja jäseniksi Martti Heiskaa, Veikko Viitaharjua, Aino Viitasta, Maria Järvelää, M. E. Loukolaa ja Iska Hautalaa.¹⁵⁶

Kunnanvaltuusto päättikin kokouksessaan 19.1.1950 perustettavaksi urheilulautakunnan, johon tulisi ehdotetut seitsemän jäsentä. Jäsenet poikkesivat hieman myös YK-V:n ehdotuksesta. Lautakunnan puheenjohtajaksi valittiin Pentti Korpela, jäseniksi Martti Heiska, M.E. Loukola, Veikko Viitaharju, Pentti Koskinen, Iska Hautala ja Aino Viitanen, eli jäsenet hieman erosivat kunnanhallituksen ehdotuksesta. Pöytäkirjassa

¹⁵⁴ Ilmanen 1996, 113–114.

¹⁵⁵ Alasuutari 1996, 245–246.

¹⁵⁶ Kunnanhallituksen ja kunnallislautakunnan pöytäkirjat 18.1.1950.

mainitaan lisäksi, ettei lautakunnan jäsenille makseta päivä- tai matkakorvauksia.¹⁵⁷ Tämä kertoo jotain lautakunnan arvostuksesta, sillä kaikille muille paitsi urheilulautakunnan ja raittiuslautakunnan jäsenille päätettiin maksaa kulu- ja matkakorvaukset. Urheilulautakunta perustettiin Läänin Urheilulautakuntien kehotuksesta¹⁵⁸ samoin, kuten monessa muussakin maalaiskunnassa. Lautakunnan perustamisen taustalla oli ajalle tyypillisesti tarve ”*edistää kunnissa nuoriso- ja kansanurheilun tarvetta*”¹⁵⁹.

Alkuaikoina urheilulautakunnat koostuivat pääasiassa miehistä, hyvin harvoissa kaupungeissakaan oli naisia urheilulautakunnassa.¹⁶⁰ Onkin merkittävää, että Ylistaron urheilulautakuntaan aluksi ehdotettiin kahta ja lopulta valittiin yksi nainen. Vielä merkittävämmäksi tämän tekee se tosiasia, että Ylistaro on kunnallispolitiikassaan ollut hyvin vahvasti miesten maailmaa¹⁶¹, tähänkään päivään mennessä valtuuston tai kunnanhallituksen puheenjohtajana ei ole ollut naista.

4.2 Lautakunnan alkuvuosien toiminta

4.2.1 Hiljaiseloa

Ensimmäisinä vuosina lautakunnan toiminta oli hiljaista. Toimintakertomuksissa korostettiin yhteistyön merkitystä YK-V:n ja koulujen kanssa.¹⁶² Yhdessä lautakunnan kokouksessa keskusteltiin paikallisten järjestöjen kanssa lautakunnan toimintasuunnista.¹⁶³ Yhteistyötä harjoitettiin erityisesti pitäjänmestaruuskilpailujen ja kansanhihtojen järjestämisessä. Erityisesti nuorisourheilun edistäminen ja terveiden elintapojen edistäminen nuorison keskuudessa koettiin tärkeäksi. Paikallisesti maakuntaviestit hiihdossa koettiin merkityksellisiksi, vaikka heikkoa menestystä jonkin verran valiteltiinkin. Viestijoukkueen valinta ja matkajärjestelyt olivat

¹⁵⁷ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 19.1.1950.

¹⁵⁸ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1951.

¹⁵⁹ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1951.

¹⁶⁰ Ilmanen 1995, 263.

¹⁶¹ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 808.

¹⁶² Urheilulautakunnan toimintakertomus 1951–1953.

¹⁶³ Urheilulautakunnan pöytäkirja 20.5.1952.

urheilulautakunnan vastuulla.¹⁶⁴ Näiden joukkueiden valinta oli aikaisemmin ollut YK-V:n vastuulla. Samoin pitäjänmestaruuskilpailuiden järjestäminen siirtyi urheiluseuralta lautakunnan vastuulle.

Vuoden 1952 Helsingin olympialaiset tarjosivat menestystä myös ylistarolaisittain. Kalervo Rauhala paini Suomelle olympiahopeaa. Tämä hopea on edelleen ainut ylistarolaisen saavuttama olympiamitali. Urheilulautakunta osallistui olympiamitalistin juhlintaan järjestämällä yhdessä kunnanhallituksen kanssa mitalikahvituksen Rauhalan kunniaksi.¹⁶⁵

Urheilulautakunnan tärkein tehtävä liittyi veikkausvoittovarojen anomiseen, ja saatujen varojen jakamiseen paikallisille toimijoille. Veikkaustoiminnan käynnistyminen oli välillistä seurausta talvisodasta, kun sodan heikentämä Suomi ei enää pystynyt maksamaan riittäviä avustuksia urheilujärjestöille. Enää ei veikkaustoimintaa myöskään koettu uhkaavaksi kuten 1930-luvulla. Sota oli myös aiheuttanut TUL:n ja SVUL:n välisten suhteiden paranemista, joten tässä hyvässä yhteistyöhengessä pystyttiin sopimaan voitto-osuuksista ja muista tarvittavista järjestelyistä. Hanke eteni ripeästi ja veikkausyhtiö Oy Tippaustoimisto Ab näkikin päivänvalon heinäkuussa 1940.¹⁶⁶

Vuonna 1950 avustukset liikuntatoimintaan jaettiin raittiuslautakunnan kautta urheilulautakunnalle, joka jakoi ne eteenpäin¹⁶⁷. Alun perin raittiuslautakunta haki varoja jaettavaksi alkoholiliikkeen voittovaroista mm. nuorisoseuroille ja Ylistaron Kilpa-Veljille. YK-V on vedetty yli ja tilalle on kirjoitettu urheilulautakunta.¹⁶⁸ Vuonna 1951 veikkausvoittovaroja saatiin Valtion Urheilulautakunnalta 600 000 markkaa (18 164,3 euroa vuoden 2010 rahassa), joilla tuettiin Kitinojan ja Aseman urheilukenttien rakentamista. Vuonna 1952 veikkausvoittovaroja saatiin ainoastaan 267 000 markkaa (7 768,8 euroa vuoden 2010 rahassa) ja vuonna 1953 avustusta saatiin keskusurheilukentän korjaamiseen 600 000 markkaa (17 155,2 euroa vuoden 2010 rahassa).¹⁶⁹ Lautakunnan tehtävänä oli myös jakaa kunnan myöntämät avustukset ja alkoholiliikkeen

¹⁶⁴ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1951–1953.

¹⁶⁵ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1952.

¹⁶⁶ Vasara 1992b, 303–304.

¹⁶⁷ Pohjankyrö, 29.12.1950. ”Ylistaron kunnanvaltuusto”.

¹⁶⁸ Saapuneet hakemukset, raittiuslautakunnan hakemus 28.11.1950.

¹⁶⁹ Nordea rahanarvonkerroin.

voittovaroista saadut avustukset edelleen eri seuroille. Paikkakunnan yleisseura YK-V vei suurimman osan näistä toiminta-avustuksista, lisäksi niitä myönnettiin eri kyläseuroille.¹⁷⁰

Veikkausvoittovarot olivat merkittävä työllistäjä urheilulautakunnalle. Toisaalta urheilulautakunta oli edellytys sille, että kunnan oli ylipäätään mahdollista saada varoja. Niiden saamisen edellytyksenä nimittäin oli kunnallinen liikunta-asioista huolehtiva hallintoelin.¹⁷¹

Alkuvaiheen urheilulautakuntien valtuudet olivat vähäiset. Resursseja oli vähän, ja tehtäväkuva jäsentymätön eikä riittävää arvostusta toiminnalle aina saatu.¹⁷²

Ensimmäisessä urheilulautakunnan toimintakertomuksessa todetaankin:

”Lautakunta ei ole aina saanut sitä tarpeellista aineellista avustusta ja ymmärtämystä suunnitelmiensa toteuttamiseksi valtuustolta, joka epäkohta vastaisuudessa toivottavasti korjaantuu. Sillä ei ole samantekevää kuinka kasvavan nuorison terveitä urheilullisia harrastuksia hoidetaan.”¹⁷³

Urheilulautakunnat olivat alkuvaiheessaan monesti myös ilman johtosääntöä, sillä niiden toiminta ei ollut laissa säädelyä. Toisaalta katsottiin, ettei johtosääntöä tarvita, vaan lautakunnat pystyvät hoitamaan käytännön toimintaa muutenkin.¹⁷⁴ Ylistaron urheilulautakunnankin johtosääntö tuli voimaan vasta vuonna 1954.¹⁷⁵ Paikallislehti otti kantaa kunnalliseen liikunnan edistämiseen vertailemalla lehden levikkialueen (Ylistaro, Isokyrö, Laihia ja Vähäkylä) kuntien liikuntamäärärahoja alueen muiden kuntien vastaaviin määrärahoihin. Tuloksena oli, että lähikunnat olivat Pohjankyrön aluetta huomattavasti edellä ja lehdessä vedottiin kunnan päättäjiin, että *”urheilupaikat olisi saatava kuntoon, jos meinataan kilpailla maan urheiluvalioiden kanssa”*.¹⁷⁶

¹⁷⁰ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1951–1953.

¹⁷¹ Ilmanen 1996, 229.

¹⁷² Barkman 2006, 57–58.

¹⁷³ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1951.

¹⁷⁴ Ilmanen 1995, 226.

¹⁷⁵ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1954.

¹⁷⁶ Pohjankyrö, 3.10.1952. ”Kunnat ja määrärahat”.

4.2.2 Urheilukentän rakennustalkoot virkistävät toimintaa

Maaseudun urheilukentät olivat merkittävä valtion urheilulautakunnan tukikohde sotien jälkeisellä ajalla. Valtion taholla havahduttiin 1930-luvun lopulta huomaamaan kuntien merkitys liikuntapaikkojen ylläpitäjinä. Yksityiset tahot, kuten nuoriso- ja urheiluseurat, rakensivat kenttiä valtion avustuksella, mutta usein niiden kunto pääsi rapistumaan hoidon puutteessa. Kunta osoittautui yksityisiä tahoja luotettavammaksi liikuntapaikkojen rakennuttajaksi.¹⁷⁷ Sotien jälkeinen kunnallisten urheilulautakuntien asettaminen muutti tilannetta niin, että seurat toivoivat saavansa kunnilta apua kenttähankkeisiinsa.¹⁷⁸

Urheilukentän ylläpitäminen vaati paljon resursseja. Urheiluseuroissa nähtiin, että kunnan tulisi ottaa vastuu kentistä perustamalla urheilulautakuntia. Tähän liittyi myös kunnallinen demokratia. Kunnan rakentamat ja hallinnoimat liikuntapaikat olivat vapaasti käytettävissä, kun taas seurojen ja yksityisten tahojen rakentamat liikuntapaikat oli tarkoitettu lähinnä vain omien jäsenten käyttöön. Urheilukenttien siirtyminen kunnalliseen omistukseen oli liikunnan kansalaistoimijoiden toiveiden mukaista. He halusivat keskittyä toimintaan liikuntapaikkojen ylläpitotehtävien sijaan. Urheilukentän ylläpito kävi monelle seuralle liian raskaaksi eivätkä ne mahdollistaneet varojen keruuta samalla tavoin kuin esim. tanssilavat.¹⁷⁹

Keskusurheilukenttä Ylistarossa oli alun perin suojeluskunnan rakentama ja myöhemmin se oli siirtynyt YK-V:n haltuun. Seura koki urheilukentän ylläpitovelvoitteen liian raskaaksi, ja toivoi kunnan osallistumista. YK-V:n puheenjohtaja totesi paikallislehdessä, että *”kaikkiiallahan ollaan menossa siihen, että urheilukentät ovat kunnallisia laitoksia”*¹⁸⁰.

Vuoden 1953 syyskuussa kenttäasia viimein liikahti eteenpäin, kun kentän rakennustyöt aloitettiin. Urheilukentän huonoa kuntoa oli valiteltu jo 1940-luvulla, mutta vasta 1950-luvun puolivälissä hanke toteutui. Kun kauan avoimena olleelle kenttäkysymykselle viimeinkin saatiin suostumus, todettiin urheilulautakunnan taholta, että:

¹⁷⁷ IImanen 1996, 94, 106–107.

¹⁷⁸ IImanen & Itkonen 2000, 85.

¹⁷⁹ IImanen & Itkonen 2000, 78 & 92.

¹⁸⁰ Pohjankyrö, 18.5.1951. ”Ylistaron kenttä olisi saatava jälleen kunnan huostaan.”

”Ylistaron kunta on suhtautunut myötämielisesti lautakunnan esityksiin, mikä luo uskoa tulevaisuuteen, että urheilulle nuorisolle saadaan rakennettua kunnollisia harjoitus- ja kilpailupaikkoja kunnan avustuksella.”¹⁸¹

Seuraavien vuosien urheilulautakunnan toiminta keskittyi urheilukentän rakentamisen ympärille. Vuonna 1954 kentän rakennustyöt olivat esillä monessa kokouksessa, sillä urheilulautakunnan vastuulla oli rakennustöiden valvonta ja töiden raportointi kunnanhallitukselle. Samana vuonna kenttä saatiin viimeistelyä vaille valmiiksi. Yhdessä YK-V:n kanssa tehtiin myös suunnitelmia katsomorakennusta ja urheilutaloa varten.¹⁸² Urheilutalon rakentamisesta keskusteltiin vielä vuonna 1957, mutta sittemmin suunnitelma kaatui, kun kunnalta ei saatu tarvittavaa tukea.¹⁸³

Kunnalta saatiin myös määrärahoja urheiluvälineiden hankkimiseksi urheilukentälle. Lautakunta jatkoi yhdessä YK-V:n kanssa toimenpiteitä kunnallisen urheilutalon hankkeen toteuttamiseksi. Kunnan suhtautuminen koettiin myönteisenä,

”tämä on antanut luottamusta liikuntakasvatusta harrastavaan väestön osaan, että urheilu ja liikuntakasvatustoiminta kunnassamme tulee aikanaan täyttämään ne toiveet, joita tälle harrastusalalle tehdyt uhraukset ja sijoitukset vaativat.”¹⁸⁴

Vuonna 1955 urheilukenttä saatiin valmiiksi, ja kesällä pidettiin vihkiäiskilpailut. Kentän rakennuskustannukset kokonaisuudessaan olivat 3 173 120 mk (93 394,1 vuoden 2010 euroa), ja veikkausvoittovaroja saatiin rakentamiseen 2 100 000 mk (61 809,1 vuoden 2010 euroa¹⁸⁵). Tämä oli myös ensimmäinen vuosi, kun urheilutoiminta mainitaan omana otsikkonaan kunnalliskertomuksissa. Lautakunta palkkasi myös vahtimestarin kesäkuukausiksi huolehtimaan kentän kunnosta ja välineistöstä sekä valvomaan järjestystä. Hän oli ensimmäinen kunnan palkkaama työntekijä liikunnan ja

¹⁸¹ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1953.

¹⁸² Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1954–1955, urheilulautakunnan pöytäkirjat 1954.

¹⁸³ YK-V:n johtokunnan pöytäkirjat 2.5. & 22.5.1957.

¹⁸⁴ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1954–1955.

¹⁸⁵ Nordea rahanarvonkerroin.

urheilun toimialalla.¹⁸⁶ Vuodesta 1945 lähtien urheilukentällä oli ollut kesäkuukausina palkattu vahtimestari, mutta hän oli urheiluseuran palkkaama.¹⁸⁷ Urheilukentän uuden katsomorakennuksen työt saatiin myös käyntiin.

4.2.3 Urheilulautakunnan ja seuratoimijoiden suhteet

Irina Barkman on tutkinut Iitin liikuntakulttuurin muotoutumista. Ylistarossa, niin kuin Iitissäkin, urheilukentän rakentaminen oli nimellisesti kunnallista, mutta ei olisi onnistunut ilman seuran apua.¹⁸⁸ Vaikka kunta urheilulautakunnan nimissä osallistuikin kentän rakennustöihin, oli talkootyön merkitys edelleen suuri. Pohjankyrössä todetaan, että YK-V tekee paljon työtä kentän ja katsomoiden rakennustöiden eteen. Lehtijutussa korostetaan myös YK-V:n ja urheilulautakunnan hyvää yhteistyötä kentänrakennustalkoissa.¹⁸⁹ Seuran ja lautakunnan välistä yhteistyötä korostetaan myös urheilulautakunnan vuoden 1956 toimintakertomuksessa:

”Eräs Ylistaron nuorison liikuntaharrastusta haittaava tekijä on varojen puute. Sillä täkäläisen urheiluseuran tulot paini- ym. kilpailuista eivät läheskään riitä palkinto-, matka-, päiväraha- ym. menojen peittämiseen. Tässä mielessä lautakunnan antama tuki n. 200 000 mk on ollut varsin suuriarvoinen.”¹⁹⁰

Toisin sanoen lautakunta mahdollisti lisäresurssien hankkimisen urheiluseuralle. Lautakunta nähtiin mahdollisuutena urheiluseuran toiminnan kehittämisessä. Vasta myöhemmin urheilulautakunnalle tuli itseisarvoinen tehtävä liikunnan edistämässä. Vahvat seuratoimijat tekivät päätöksiä myös urheilulautakunnassa, jolloin lautakunta toimi lisäresurssina seuroille ja toimi niiden edunvalvojana. Seuratoimijoiden työtä lautakunnan perustaminen ei juuri muuttanut. Toisaalta lautakunnassa työskentelevät seuratoimijat vetivät linkin seuratoimijoista kuntaan.¹⁹¹

¹⁸⁶ Ylistaron kunnan arkisto, vuosikertomukset, urheilulautakunnan toimintakertomus 1955.

¹⁸⁷ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 11.7.1945.

¹⁸⁸ Barkman 2006, 67.

¹⁸⁹ Pohjankyrö 22.1.1954, ”Ylistaro saa urheilutalon, YK-V jälleen asialla”.

¹⁹⁰ Urheilulautakunnan toimintakertomus 1956.

¹⁹¹ Barkman 2006, 67.

Ylistarossakin alkuvaiheen urheilulautakunnan toiminta voidaan nähdä vahvan urheiluseuran toiminnan jatkeena. Lautakunnan arvostusta ja toimintamahdollisuuksia varmasti myös lisäsi toimijakenttien päällekkäisyys. Esimerkiksi urheilukenttää rakennettaessa lautakunta sai kunnanhallituksen puolesta valvoa rakennustöitä¹⁹². Tätä vastuuta tuskin olisi urheilulautakunnalle annettu, jollei sen jäsenenä olisi ollut kunnanhallituksen puheenjohtajaa.

Kentän rakennustöiden loppuunsaattamisen jälkeen urheilulautakunnan toiminta oli taas hyvin hiljaista aina 1960-luvun alkuvuosiin asti. Kokouksia pidettiin harvoin, eikä päätettäviä asioita ollut. Toiminta keskittyi lähinnä kansanhiiltojen ja pitäjänmestaruuskisojen järjestämiseen, veikkausvoittovarojen jakoon ja kentän vahtimestarin palkkaamiseen. Veikkausvoittovaroja jaettiin lähinnä YK-V:n alaosastojen kyläkenttien rakennushankkeisiin. Esimerkiksi vuonna 1958 jaettiin Myllykosken ja Järvirannan kyläkenttien rakentamiseen 400 000 mk (8947,6 euroa vuoden 2010 rahassa) ja seuraavana vuonna jaettiin 200 000 mk (4339,3 euroa vuoden 2010 rahassa¹⁹³) Kosken ja Järvirannan kenttiin¹⁹⁴.

4.3 Yleisseuran monipuolinen toiminta

4.3.1 Seurakisoja ja piirikunnallisia

Vaikka kilpailujen merkitys urheiluseuratoiminnassa sotien jälkeisenä aikana kasvoikin, ei harjoitteluun tai valmennukseen vielä panostettu. Huonot olosuhteet ja pitkät työpäivät eivät mahdollistaneet täyspäiväistä harjoittelua. Urheilu olikin lähinnä mukava vapaa-ajanviettotapa ja urheilumenestyksen katsottiin johtuvan lähinnä lahjakkuudesta eikä niinkään kovasta harjoittelusta.¹⁹⁵ YK-V:kin keskittyi toiminnan alkuvuosina lähinnä kilpailujen järjestämiseen eikä niinkään eri lajien harjoitusten organisoimiseen. YK-V:n sihteeri kertoo paikallislehdessä urheilijoiden

---

¹⁹² Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1954.

¹⁹³ Nordea rahanarvonkerroin

¹⁹⁴ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1956–1961.

¹⁹⁵ Itkonen 1991, 190.

talviharjoittelusta vuonna 1958: ”Lähinnä yleisurheilijoita varten on meillä säännöllisesti joka perjantai ns. jumppa.”¹⁹⁶

Hiihdossa järjestettiin sarjahiihtoja, painissa piirikunnallisia ja kansallisia kilpailuita, yleisurheilussa kylän sisäisiä ja kansallisia kilpailuita. Lisäksi kaikissa edellä mainituissa järjestettiin pitäjänmestaruuskilpailuita. Erilaiset seuraottelut olivat tärkeitä, ja niitä järjestettiin useita eri lajeissa. Useimmiten palkintona oli jonkin paikallisen yrityksen lahjoittama kiertopalkinto. Kilpailuita ja turnauksia järjestettiin myös kylien välisinä esim. pesäpallossa tai maantiejuoksussa.¹⁹⁷ Kilpailut ja pelit saattoivat myös keskeytyä kun urheilijoita tarvittiin tärkeämpiä tehtäviä hoitamaan. Näin kävi esimerkiksi Ylistaron ja Lapuan välisessä pesäpallo-ottelussa kesällä 1959, kun peli keskeytettiin Lapuan metsäpalojen takia. Viranomaiset määräsivät pelaajat avuksi palojen sammuttamiseen.¹⁹⁸ Kilpailut kuitenkin otettiin vakavasti ja urheilussa joskus tunteet kävivät kuumina ja eräissä painikisoissa jouduttiin määräämään ankara rangaistus:

”...päätettiin antaa 2kk:n kilpailukielto alkaen 1.4.1960 epäurheilijamaisen käyttäytymisen takia paini Cup-ottelun aikana Ylistaron Alapään Ns:lla 30.3.60.”¹⁹⁹

Tulosten seuranta ja -tilastointi olivat olennainen osa ajanjakson urheilua. Lehdistökin alkoi vähitellen kiinnostua urheilutuloksista.²⁰⁰ Ylistaron Kilpa-Veljiä pöytäkirjoissa kerrotaankin tulokset ja pitäjän ennätykset hyvin tarkasti. YK-V:n vuoden 1945 vuosikertomuksen hiihtojaoston toiminnasta kerrottaessa valitellaan, että

”...hiihdossa on vaikea puhua numerojen kautta, koska hiihto-keli ja hiihdettävä maasto ratkaisevat lopullisen hiihtoaajan, ei ole muuta kuin sijoitukset joiden turvin voisi tehdä paremmuusluetteloa.”²⁰¹

¹⁹⁶ Pohjankyrö 28.2.1958, s.1, ”Ylistarossa harrastetaan urheilua vaikeuksista huolimatta”.

¹⁹⁷ YK-V:n johtokunnan pöytäkirjat 1945–1951, Pohjankyrö 1950–1970.

¹⁹⁸ Pohjankyrö 24.7.1959, s. 3, ”Pesäpalloilijat metsäpaloa sammuttamaan”.

¹⁹⁹ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 1.4.1960.

²⁰⁰ Itkonen 1991, 190.

²⁰¹ YK-V:n vuosikertomus 1945.

Tähän ajankohtaan liittyy myös paikallislehden, Pohjankyrön, perustaminen vuonna 1950. Paikallislehdessä urheilutuloksilla ja -raporteilla oli hyvin suuri rooli. Lehti julkaisi urheiluihmisten toimittamia tuloksia niin kansallisista kuin koulujenkin kilpailuista ja lisäksi mm. eri seurojen puheenjohtajien ja jaostojen jäsenten haastatteluja. Lehdessä myös julkaistiin vuosittain alueen yleisurheilun pitäjänennätykset, joiden tekemisestä sai ja edelleen saa, lehden lahjoittaman Pohjankyrö-maljan. Ensimmäiset naisyleisurheilijoiden ennätykset kuitenkin julkaistiin vasta vuonna 1968²⁰².

4.3.2 Toimintaa kylillä alaosastoissa

1950-luvulla ennen kuin suuri maaltapako tuli ajankohtaiseksi, elettiin kylien kulta-aikaa. Ylistaron eri kylien väliset etäisyydet saattoivat olla hyvin pitkiä, joten urheilu helposti eriytyi kylittäin. Kyläosastojen perustaminen olikin hyvin tavallista 1950-luvulla sekä SVUL:n että TUL:n piirissä. Usein nämä alaosastot muodollisesti kuuluivat pitäjän pääseuraan mutta käytännössä pyörittivät toimintaansa melko itsenäisesti.²⁰³

Ylistaron Kilpa-Veljet päätti perustaa vuonna 1947 alaosastoja eri kyliin.²⁰⁴ Seuraavana vuonna perustettiin Aseman alaosasto. Alaosaston perustamisen taustalla oli pääseuran taloudelliset vaikeudet, joiden ratkaisuun alaosaston oletettiin ottavan osaa.²⁰⁵ Tulevina vuosina alaosastoja perustettiin muillekin kylille, ainakin Untamalaan, Kitinojalle, Topparlaan ja Myllykoskelle.²⁰⁶ Alaosastojen toiminta saattoi olla hyvin vilkasta ja hyvinkin itsenäistä, kuten esimerkiksi Kitinojalla. Alaosastolla toimi jaostot samoissa lajeissa kuin pääseurallakin ja lisäksi nimettiin vastuuhenkilöt mm. liikuntavälineiden kunnossapitoa varten.²⁰⁷

Kyliin myös rakennettiin uusia ja peruskorjattiin vanhoja liikuntapaikkoja, lähinnä urheilukenttiä. Ylistarossakin mm. asemalle, Järvirannalle, Hanhikoskelle ja Untamalaan. Untamalaan rakennettiin osittain myös urheilutarkoituksiin yhteistalo eri

²⁰² Pohjankyrö 30.8.1968, s. 7, ”Ylistaron naisurheilijoiden yleisurheiluennätykset”.

²⁰³ Vasara 1992a, 332–333.

²⁰⁴ YK-V:n vuosikokous 6.1.1947.

²⁰⁵ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 17.2.1948.

²⁰⁶ Loukola 1995, 10.

²⁰⁷ Pohjankyrö 3.2.1956, s.3, ”YK-V:n Kitinojan alaosaston vuosikokous”.

järjestöjen talkoilla, veikkausvoittovaroilla ja kunnan tuella.²⁰⁸ Vaikka kunnalta saatiin näiden kylien rakennushankkeisiin jonkin verran tukea, samoin kuin veikkausvoittovaroista, suurin merkitys edelleen oli kuitenkin talkoilla tehtävällä työllä. Urheiluseuran toiminta saattoi eriytyä kylille myös lajeittain. Esimerkiksi paini oli vahvana etenkin Alapäässä missä sijaitsi painikämpä. Untamalan alaosastossa koettiin 1950-luvun lopulla, että hiihto on hiipunut muualta kuin omalta kylältä ja tästä syystä paikallislehdessä esitettiin haaste pääseuralle:

”Kun me untamalaaset oomma jo kauan ollu sitä mieltä, jotta johtoporrasten suhtautuminen hiihtohon, meirän ylistarolaasten vanhahan leipälajihin, on jo vuosikausia ollut kovin hajanaasta ja vetelää, jottei oo eres yritettykää koota kaikkia ylistarolaasia hiihtäjiä omaa seuraamma erustamahan, samoonkuin jottei hiihtokilpaaluus oo koskaan nähty eres vilahrukseltakaan niitä ylistarolaasia keulakuvia, jotka nyöriä pitelöö – onpa vielä valtion viinavoittovarojen tappiakin pirelty niin, jottei siitä tynnyristä herunu tippaakaan hiihrolle enempää kuin meirän alaosastollemmekean, sekä juljettu väittää, jottei tääl olisi muka mitään toimintaa - niin moomma nyt tuumannu ja kans yksimielisesti päättäny, jotta tulkaa kattomahan ja koittamahan, jotta näättä ja tuutta tietämähän, ketä noon, jotka tääl Ylistaros hikilautoja nopiitte siirtelöö.”²⁰⁹

4.3.3 Painia, yleisurheilua, hiihtoa ja pesäpalloa

Ennen sotia yleisurheilu ja hiihto olivat olleet suomalaisten suosituimpia urheilumuotoja. Suomen olympiamenestys kyseisissä lajeissa oli myös omiaan nostamaan kiinnostusta niihin. Sota ei muuttanut näiden lajien suosiota mihinkään vaan edelleen ne säilyttivät suosionsa 1950-luvulla. Myös voimistelulla oli vahva asema. Sotien jälkeen kuitenkin pesäpallon suosio alkoi ohittaa voimistelun harrastajamäärissä mitattuna. Samoin jalkapallo oli hyvin suosittua. Sotien jälkeen harrastajamääristä nousivat kilpailemaan

²⁰⁸ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1956–1961.

²⁰⁹ Pohjankyrö 27.2.1959, s.3, ”YKV:n johdolle ja muille kunnan urheilupampuille”.

myös eri palloilulajit, koripallo, jääkiekko sekä palloilun ulkopuolelta painonnosto. Näiden suosio kasvoi 1950-luvulla vauhdikkaimmin.²¹⁰

Samoilla lajeilla mentiin Ylistarossakin, perinteisesti yleisurheilun, hiihdon ja pesäpallon lisäksi vahva laji oli paini. Painin arvostuksesta kertovat myös paikallislehden kaksi artikkelia, joissa ajankohtaisten asioiden sijaan keskustelua leimasi paini:

”Penkkiurheilijat istuivat iltaa menneellä viikolla, keskustelu liikkui luonnollisesti urheiluhengessä. Määriteltiin viikon suurtahtumat ja arvojärjestykseksi tuli: olympialaiset, Toukolan Painit ja Porkkalan luovutus. Hallituskriisi, maidon hinta, ne eivät olleet keskustelunarvoisia juttuja lainkaan! Mikähän mahtaisi olla se houkutin tällä lakeudella, joka saisi miehet liikkeelle niin antaumuksella kuin paini. Se asiantuntemus, se hengessä mukanaolo, joka on katsomossa, on jotain erikoista, jota ei osaa sanoa, se on kuultava. Näin Toukolassakin viime sunnuntaina.”²¹¹

”Painiparlamentti piti kokouksensa Seinäjoella... ja sitä paitsi Ylistaron paini on tällä hetkellä maan parhain seurat huomioiden. Tästä saatiinkin heti kokouksen loputtua selvä tunnustus, sillä YK-V sai vastaanottaa palkinnon maan parhaana painiseurana ja vielä lisäksi juniorimestaruuskilpailujen parhaan seuran pokaalin sai omakseen.”²¹²

Lajien harrastajamäärien ja menestyksen kehitys ei luonnollisestikaan ole ollut suoraviivaista, vaan on elänyt vahvassa aaltoliikkeessä. Välillä pesäpallossa ei ole ollut joukkuetta maakuntatasolla kun taas vuonna 1960 Untamalassa jouduttiin perustamaan oma YK-V:n alainen pesäpallojoukkue Untamalan Pesä-Pojat, koska *”emme entisissä puitteissa päässeet nousemaan sarjakierroksessa yhdeksikkömme taitoa vastaavalle paikalle”*.²¹³

²¹⁰ Vasara 1992a, 335–338.

²¹¹ Pohjankyrö 3.2.1956, s. 3, ”Painin merkeissä”.

²¹² Pohjankyrö 9.5.1956, s. 2, ”Urheilun kuulumisia”.

²¹³ Pohjankyrö 22.4.1960, s.1, ”Untamalan pesäpalloilijoitten tempaus: Untamalan Pesä-Pojat”.

Eri lajien harrastamisen vaihtelu näkyy jaostojen perustamisessa ja toiminnassa. Esimerkiksi uintijaosto oli toiminnassa ainoastaan neljä vuotta, ajalla 1947–1950, uinti- ja luistelujaosto vuosina 1953–1959, pyöräilyjaosto yhteensä kuusi vuotta 1945–1955 välisellä ajalla, nyrkkeilyjaosto kuusi vuotta 1945–1972 välisellä ajalla, voimistelijaosto vuosina 1946–1970, jääkiekkojaosto vuosina 1965–1970 ja koripallojaosto vuosina 1965–1972 ja 1983–1986. Ampumahiihtojaosto perustettiin vasta vuonna 1964.²¹⁴

Lajien suosio on pienellä paikkakunnalla hyvin vahvasti riippunut yksittäisistä innostuneista henkilöistä. Kun tämä lajiaktiivi on muuttanut pois, on kyseisen lajin harrastaminenkin vähitellen hiipunut. Esimerkiksi voimistelu kukoisti Paavo Rinnan toimiessa Ylistarossa liikunnanopettajana. Vuonna 1968 urheilusihteeriksi tulleen Vilho Oravan myötä ampumahiihto alkoi saavuttaa suosiota.

Tietysti myös olosuhteet vaikuttivat tiettyjen lajien elinmahdollisuuksiin. Paikalliset tilat luovat alueellisia eroavaisuuksia. Ne mahdollistavat tai sulkevat pois tiettyjä lajien suoritus- tai harrastuspaikkoja. Eri intressiryhmät (kuten urheiluseura) voivat myös vaikuttaa tilojen syntyyn ja käyttöön.²¹⁵ Uimahallin puute rajoitti uimaharrastuksen kesiin tai naapurikuntien halliin, eikä jääkiekolle ole koskaan Ylistarossa ollut kunnan olosuhteita.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa aina seuran toimintamahdollisuuksiin. 1960-luvun puolivälistä vuosikymmenen lopulle YK-V kärsi taloudellisista vaikeuksista, ja mahdollisesti tästä syystä johtuen osanotto johtokunnan kokouksiin oli heikkoa. Päätösvaltaista kokousta ei läheskään aina saatu kokoon ja vuodelta 1968 pöytäkirjamerkinnot puuttuvat kokonaan. Urheilullisesti seuralla kuitenkin meni hyvin.²¹⁶ Huono taloudellinen tilanne johti jälleen kekseliäisyyteen varainhankinnassa, esimerkiksi vuonna 1965 YK-V järjesti heikon taloudellisen tilanteen kohentamiseksi ”huumorimieliset” kilpailut urheilukentällä.²¹⁷

---

²¹⁴ Loukola 1995, 80–86.

²¹⁵ Itkonen 1996, 264.

²¹⁶ Loukola 1995, 14.

²¹⁷ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 24.5.1965.

Sotien jälkeisinä suurina urheilunostuksen vuosina seurat pyörittivät toimintaansa kilpailujen ja iltamien tuloilla. Erityisesti kilpailutulojen merkitys oli suuri 1940- ja 1950-luvuilla. Viimeistään 1960-luvulla kuitenkin oltiin siinä tilanteessa, että iltama- ja kilpailutulot eivät enää riittäneet, vaan jouduttiin etsimään uudenlaisia rahoituslähteitä.²¹⁸ YK-V:ssä varojen hankintaa varten perustettiin vuonna 1958 tukijaosto.²¹⁹

4.4 Ensimmäisen liikuntaviran perustaminen

Vasta sotien jälkeen kunnalliset liikuntatoimet alkoivat saada vakituisia viranhaltijoita. Isoimpiin kaupunkeihin palkattiin urheiluohjaajia jo 1940-luvulla, mutta maaseudulla viranhaltijoita saatiin odottaa 1950- ja 1960-luvuille. Silloinkin urheiluohjaaja tuli useimmin käytännön työntekijäksi, jonka vastuulla oli lisäksi nuoriso- ja raittiusasioita. Hallinnolliseen työhön ei ollut mahdollisuuksia, sillä kunnan alaisuudessa ei ollut muita työntekijöitä. Kunnallisen liikuntatoimen organisoituminen oli vielä pahasti kesken, ja se saavutti huippunsa vasta 1980-luvulla liikuntalain säätämisen jälkeen.²²⁰

Vuonna 1963 Ylistaron kunnanvaltuustossa päätettiin, että seuraavalle vuodelle perustetaan nuoriso-ohjaajan virka, jonka työnkuvaan kuuluvat sekä nuoriso-, raittius-, että urheiluasiat.²²¹ Paikallisessa urheiluseurassakin nuoriso-ohjaajan palkkaamisesta keskusteltiin ja viran perustaminen koettiin hyvin tärkeäksi.²²² Seuraavana vuonna asetettiin nuorisotyölautakunta, jonka alaisuuteen raittius-, nuoriso- ja urheiluohjaajan virka sijoitettiin. Ohjaajan toimenkuvaan liikunnan ja urheilun alalla kuului uimakoulujen organisointi, pitäjänmestaruuskisojen järjestely yhdessä YK-V:n kanssa ja erilaisten kuntoliikuntatapausten järjestäminen. (Sihteerin toimenkuva liitteenä) Vuonna 1964 järjestettiin myös ensimmäinen urheilu- ja raittiusjuhla, jossa kunta ja YK-V yhdessä palkitsivat menestyneitä urheilijoita.²²³ Nuoriso-ohjaajan valinta herätti keskustelua naisten sopivuudesta työhön:

²¹⁸ Itkonen 1996, 322–333.

²¹⁹ Loukola 1995, 85.

²²⁰ Ilmanen 1995, 280–282.

²²¹ Urheilulautakunnan vuosikertomus 1953.

²²² YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 15.11.1963.

²²³ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 2.11.1964.

”Ainoana hakijana oli edellisen kieltäytyttyä liikuntaneuvoja Ritva Tuomisto, mutta kunnanhallitus katsoi, että sopivampana tehtävään olisi mieshenkilö ja kehoitti hallitus ottamaan toimeen väliaikaisena Pauli Koivusalon..”²²⁴

Barkman totesi saman Iitin kohdalla, sielläkään ei koettu, että nainen olisi sopiva urheilusihteerin virkaan vuonna 1961.²²⁵

Urheilulautakuntien perustamisesta ja liikuntahallinnon virkojen perustamisesta huolimatta liikuntapalveluiden kehitys maaseudulla ja kaupungeissa oli hyvin erilaista. Yleisesti ottaen suuri muutto ja kaupungistuminen heikensivät maaseudun liikuntapalveluita huomattavasti. Painopiste siirtyi maaseudulta kaupunkiin ja maaseudulla urheilulautakuntien pääasiallinen toiminta keskittyi eri lajien mestaruuskilpailujen järjestämiseen ja nuorison urheiluharrastusten ohjaamiseen.²²⁶

Sotien jälkeiseen aikaan liittyy myös kansanurheilun nousu. Etenkin hiihto oli viisikymmenluvulla suosittua urheilua olosuhteiden vuoksi. Vuodesta 1955 lähtien Suomessa järjestettiin laturetkiä. Nämä olivat muodollisesti järjestettyjä tapahtumia mutta käytännössä niiden suosio kertoi paljon kansalaisten omaehtoisesta halusta harrastaa liikuntaa. Vaikka urheiluseurojen toiminta olikin vielä 1950-luvulla pitkälti kilpaurheilulähtöistä, alettiin vähitellen kiinnittää huomiota myös liikunnan kansanterveydellisiin vaikutuksiin. Myös erilaiset puulaakit olivat suosittuja.²²⁷

Ylistarossakin 1960-luvun urheilulautakunnan toiminta keskittyi hyvin pitkäksi pitäjänmestaruuskilpailuiden järjestämiseen, urheiluseurojen valmennustilaisuuksien pitämiseen, maakuntaviestien osanottajien valitsemiseen sekä erilaisten kuntoliikuntatempausten järjestelytehtäviin. Ylistarossa kuntoliikuntatempausten järjestäminen kuului nimenomaan urheilulautakunnan vastuulle, urheiluseurassa ei varsinaista kuntoliikuntatoimintaa järjestetty. Kuntoliikunnan järjestäminen tarkoitti osallistumista erilaisiin kansallisiin kuntoliikuntatapahtumiin, kuten kansanhiihtoihin ja

---

²²⁴ Urheilulautakunnan vuosikertomus 1964.

²²⁵ Barkman 2006, 71

²²⁶ Ilmanen 1996, 135–137, 229.

²²⁷ Vasara 1992a, 340–341.

laturetkiin. Lisäksi otettiin osaa naapurikuntien väliseen kuntokävelyyn ja järjestettiin kylien välisiä lentopallo- ja pesäpallo-otteluita sekä kuntosuunnistusta.²²⁸

4.5 Liikuntapaikkarakentaminen

Helsingissä mittava liikuntapaikkojen laitosrakentaminen lähti liikkeelle 1930-luvun olympiarakentamisesta, joka saatiin olympiavuoteen 1952 mennessä valmiiksi. Muut kaupungit seurasivat pian perässä ja 1960-luvulla oltiin tilanteessa jossa kaupunkien ja maaseudun liikuntapalvelut alkoivat eriytyä voimakkaasti. Liikuntapaikkojen määrässä ei juurikaan ollut eroa, vaan kyseessä olivat laadulliset eroavaisuudet. Yleisesti ottaen liikuntapaikkojen määrä Suomessa kuusinkertaistui vuodesta 1930 vuoteen 1960. Kaupungeissa rakennettiin uima- ja jäähalleja sekä urheilukeskuksia kun taas maalla saatiin tyytyä voimistelusaloihin, ulkoilureitteihin ja urheilukenttiin.²²⁹

Ylistarossa liikuntapaikkarakentaminen 1960-luvulla oli lähinnä vanhojen rakennusten peruskorjaamista. Urheilukenttää peruskorjattiin vuosina 1967 ja -1968, vaikka varojen puute esti senkin suhteen täysmääräiset korjaukset. Lisäksi rakennettiin ja korjattiin kylien urheilukenttiä osin kunnan varoin ja osin talkootöin. Muuten liikuttiin nuorisoseurojen ja koulujen saleissa.²³⁰ Esteenä suuremmille rakennushankkeille oli varojen puute, eikä niinkään ideoiden vähyys. Ylistaroonkin suunniteltiin uimahallia ja urheilutaltoa, jälkimmäinen toki ei ollut kunnallinen hanke vaan urheiluseuran suunnitelma.

Uimahallia puuhattiin Ylistaroon 1960-luvun lopulla, mutta tämä hanke ei koskaan toteutunut:

”On ollut ajatusta, että rakennettaisiin myös Ylistaroon maauimala tai uimahalli. Nimenomaan Ylistaron kohdalla hyvän uimapaikan saaminen

²²⁸ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1960–1969.

²²⁹ Ilmanen 1996, 135–137

²³⁰ Urheilulautakunnan vuosikertomukset 1960–1969.

*olisi välttämätöntä. Urheilulautakunta pyytää ko asian alustaviin tutkimuksiin.”*²³¹

Alun perin Ylistaroon puuhattiin maauimalaa Kylänpään painikämpän tontille²³², mutta myöhemmin hanke vaihtui uimahalliksi. Kunnan urheilulautakunnalla oli mielenkiintoinen ehdotus uimahallin sijainnista:

*”Sihteeri laatii kunnanhallitukselle lausunnon Matin-Tuvan [elokuvateatteri] muuttamisesta uimahalliksi ja ehdotuksen uimahalliasiaa Ylistarossa.”*²³³

Tästä ideasta ei kuitenkaan sen koommin puhuttu. Uimahallihanketta varten perustettiin uimahalliyhdistys, joka järjesti vuoden 1970 vappuna suuren huutokaupan uimahallihankkeen rahoittamista varten.²³⁴ Uimahallin paikka aiottiin siirtää keskustaan urheilukentän viereen ja päätettiin pyytää kunnalta tonttia hallia varten.²³⁵ Kunnan urheilulautakunta suhtautui periaatteessa uimahallihankkeeseen myönteisesti ja uimahalliyhdistyksen puheenjohtaja oli esittelemässä asiaa lautakunnan kokouksessa.²³⁶ Kuitenkaan kunnanvaltuuston suostumusta hankkeeseen ei saatu ja näin se hautautui lopullisesti. Hankkeen epäonnistumisen taustalla oli myös naapurikunnan Isonkyrön vastarakennettu uimahalli, joka sijaitsi niin lähellä, että ylistarolaisetkin pääsivät siellä hyvin kulkemaan.

Edellisessä luvussa mainittiin, että jo vuonna 1947 YK-V:n piirissä puhuttiin oman toimitalon rakentamisesta. Viisikymmenluvun puolivälissä siitä puhuttiin jälleen, nyt urheilulautakunnan toimesta. Asia nousi esille jälleen vuonna 1957 ja tällöin kiivaan keskustelun jälkeen Ylistaron kunnanvaltuusto lopulta myönsi vuokratontin urheilutaloa varten. Taloa varten hankittiin piirustukset ja tehtiin suunnitelmat ja varoja hankittiin mm. puunkeräyksellä.²³⁷ Seuran edustaja kommentoi aietta paikallislehdessä seuraavasti:

²³¹ Ylistaron kunnan Urheilulautakunnan talousarvioehdotus v:lle 1968.

²³² Pohjankyrö 31.10.1969, s.3, ”Maauimala painikämpän tontille Kylänpäässä”.

²³³ Urheilulautakunnan pöytäkirja 8.10.1969.

²³⁴ Pohjankyrö 24.4.1970, s. 3, ”Ylistaron maauimalahanke on muuttunut uimahallisuunnitelmaksi.”

²³⁵ Pohjankyrö 15.5.1970, s. 8, ”Uimahalli Ylistarossa urheilukentän viereen?”

²³⁶ Urheilulautakunnan pöytäkirja 11.11.1971.

²³⁷ Loukola 1995, 12.

”Ajatus urheilutalon saamisesta on kytenyt ylistarolaisten mielissä jo vuosikausia. Sitä on aikoinaan yritetty toteuttaa urheilulautakunnan hoitamana ja siis kunnallisena kysymyksenä, mutta se aije raukesi. Nyt on asia noussut YKV:n piirissä päiväjärjestykseen, ja jos tontin saamme, hanke myöskin varmasti toteutuu.”²³⁸

Talohanke sai aikaan myös uuden mielenkiintoisen varainhankintakeinon. Nimittäin vuonna 1959 päätettiin järjestää koko vuoden ajan kestävä talkootoiminta, jonka aikana kuka tahansa ylistarolainen tekee 10 tuntia työtä jonkun työnantajan luona ja palkka maksetaan suoraan YK-V:lle. Peltokosken Saha lupasi pitää yhden vakanssin auki koko vuoden ajan ylistarolaisille talkootyöläisille.²³⁹ Tämä vapaaehtoistyö pyörikin kevään ajan kunnes samana kesänä järjestettyjen maatalousnäyttelyiden järjestely keskeytti talkootyön.²⁴⁰

Mielenkiintoinen sivujuonne taloasiassa oli se, että talon rakentamisen vaihtoehdoksi ilmassa oli mahdollisuus rakentaa tanssilava. Tämä mahdollisuus kuitenkin torjuttiin jyrkästi, sillä:

”Tanssilava-ajatus torjuttiin päättävästi, koska katsottiin, ettei nuorisoa todella kohottavaa kasvatustyötä voida sen puitteissa suorittaa ja lisäksi se vieroittaisi kaikki uskonnollismieliset piirit seuran toiminnasta”²⁴¹

Tästä lainauksesta näkyikin hyvin uskonnon merkitys vielä sotien jälkeisellä ajalla. Mahdollisesti osa seuran toimijoista oli aktiiveja kunnallisen elämän lisäksi seurakunnankin toiminnassa.

YK-V päätti kokouksessaan syksyllä 1959 aloittaa talon perustustyöt ennen talven tuloa ja samalla päätettiin anoa kunnalta neljän miljoonan markan lainatakausta talon rakennustöitä varten.²⁴² Kunnanvaltuusto käsitteli asian kokouksessaan myöhemmin syksyllä ja päätti olla myöntämättä takausta. Perusteluissa vedottiin mm. siihen että

²³⁸ Pohjankyrö 29.5.1957, s. 1, ”Ylistarossa nousemassa kansanliike urheilutalon saamiseksi kirkolle”.

²³⁹ YK-V, johtokunnan pöytäkirja 24.2.1959, Pohjankyrö 27.2.1959, s.1, ”YKV ryhtyy talkoovoimin kohentamaan talouttaan”.

²⁴⁰ Loukola 1995, 13.

²⁴¹ Pohjankyrö 27.2.1959, s.1, ”YKV ryhtyy talkoovoimin kohentamaan talouttaan”.

²⁴² YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 27.10.1959.

urheilutalo hyödyttäisi ainoastaan kirkonkylän asukkaita. Laintakauksen puolustajat puolestaan vetosivat nuorisoseurojen tiloistaan perimiin korkeisiin vuokriin, jotka käyvät urheiluseuralle liian kalliiksi.²⁴³ Kunnan kielteisen päätöksen vuoksi talon rakentamista ei aloitettu ja lopulta urheilutalohanke hautautui kokonaan.²⁴⁴ Talohanke nousi kuitenkin esiin säännöllisesti, esim. vuonna 1964 urheilutalon rakentamista harkittiin yhteistyössä kirkonkylän nuorisoseuran kanssa. Vaihtoehtona talon rakentamiselle nähtiin tanssilava, mutta yksimielisesti todettiin, että talohanke on parempi.²⁴⁵

4.6 Suunnitelmia ja valmennusta

Valmennus ja siihen liittyvä tavoitteellisuus alkoivat nousta keskiöön 1960-luvun lopulla. Seuroissa pyrittiin edistämään systemaattista ja ympärivuotista harjoittelua. Myös tiedon merkitys korostui. Tietoa hyödynnettiin niin valmennuksessa kuin muussakin seuratyössä. Tämä edellytti urheilujärjestöiltä valmennuksen ja koulutuksen kehittämistä. Valmennus yhteiskunnallistui ja tieteellistyi. Yhteiskunnalliset resurssit otettiin laajasti valmennuksen avuksi ja eri tieteenaloilta haettiin apua erityisesti huippuvalmennukseen. Urheilujärjestöt kehittivät koulutusjärjestelmiään ja esimerkiksi SVUL koulutti C-, B- ja A-tason valmentajia. Valmennus sektoroitui myös sisällöllisesti.²⁴⁶

Ylistarossa valmennus ja koulutustoiminta korostuivat niin seuran kuin lautakunnankin toiminnassa. Tai todellisuudessa lautakunta ja etenkin urheiluohjaaja suunnittelivat ja koordinoivat YK-V:n valmennusta. 1970-luvulla urheilulautakunta laati yhdessä urheiluseuran kanssa koulutus- ja valmennussuunnitelmia tulevalle vuodelle. Vuonna 1972 valmennussuunnitelmat tehtiin yhteistyössä hiihto-, yleisurheilu-, suunnistus- ja koripallojaoston kanssa. Suunnitelmat käsittivät hyvin tarkan kuukausittaisen valmennusrungon. Lisäksi yhteistyössä järjestettiin eri lajien koulutus- ja valmennusiltoja, kursseja ja leirejä. Kunnan urheiluohjaaja laati myös valmennusohjelmia yksittäisille urheilijoille. Vuoden 1972 urheilulautakunnan

²⁴³ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 23.11.1959.

²⁴⁴ Loukola 1995, 12.

²⁴⁵ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 9.11.1964.

²⁴⁶ Itkonen 1996, 224–225.

toimintakertomuksessa mainitaan, että urheiluohjaaja laatii 30 hiihtäjälle valmennusohjelman ja lisäksi valmentaa muidenkin lajien urheilijoita! Urheiluohjaajan toimenkuvaan kuului lisäksi osallistuminen erilaisiin valmennus- ja koulutustilaisuuksiin.²⁴⁷

Vuonna 1968 nuoriso-, raittius- ja urheiluohjaajaksi valittiin Vilho Orava, joka toimikin virassa eri nimikkeillä aina 2000-luvun alkupuolelle asti. Nuoriso-, raittius- ja urheiluohjaajan toimenkuva muuttui vuonna 1973 kun hänen nimikkeensä muuttui nuoriso-urheilusihteeriksi.²⁴⁸ Seuraavana vuonna tuli voimaan sihteerin johtosääntö. Vilho Orava kertoo muuttuneista titteleistä:

”Joo se oli niinku nuoriso-ohjaaja alkuunsa. Sitte siihen tuli.. nuoriso-urheiluohjaaja. Ja sitte siihen tuli vielä niinku raittiusohjaaja kolmanneksi.. Ne tippu sitte aikalailla.. Joo liikuntapaikkojen hoitaja, kentän hoitaja.. mitähän siinä ny vielä. No ainaki ne ny..”

Edelleen sihteerinä toimi tärkeänä linkkinä urheiluseuran ja urheilulautakunnan välillä toimien ahkerasti molemmissa. Esimerkiksi vuodelta 1972 mainitaan, että hän on osallistunut urheilujärjestöjen kokouksiin 48 kertaa vuoden aikana!²⁴⁹ Vilho Orava kertoo saman asian:

”se niinku se luottamus pysy kyllä koko ajan tuota niinku urheiluseuraväen ja meikäläisen ja kunnan lautakunnan kesken.. Se oli vähä niinku sanotaan että Lapualla Lapua on yhtäku Virkiä että se oli vähä.. samaa täällä että, se oli niin läheistä se.. oikeastaan se oli aivan päivittäistä.. yhteydenpitoa ja tekemistä..”

Kunta luovutti Kärkimäen lakkautetun koulun vuonna 1970 nuoriso- ja liikuntatarkoituksiin. Urheilulautakunta jopa ehdotti seurakunnan mukaantuloa²⁵⁰. Samana vuonna rakennettiin Kärkimäen pururata koulun läheisyyteen. 1970-luvun mittaan Ylistaron urheilun keskus alkoi siirtyä Kärkimäelle. Vuosikymmenen aikana

²⁴⁷ Urheilulautakunnan vuosikertomukset 1970–1979.

²⁴⁸ Urheilulautakunnan vuosikertomukset 1973–1974.

²⁴⁹ Urheilulautakunnan vuosikertomukset 1972–1974.

²⁵⁰ Urheilulautakunnan pöytäkirja 25.2.1970.

kuntorataa ja sen läheisyydessä sijainnutta koulurakennusta kunnostettiin monin tavoin²⁵¹ ja vähitellen mm. painin keskus alkoi siirtyä Alapään nuorisoseuralta sinne. Alapään kämpästä päätettiinkin luopua vuonna 1978.²⁵² Samoin YK-V:n johtokunta piti usein kokouksia ja urheilujuhlia sekä seuran valmennus- ja koulutustilaisuuksia ja leirejä siellä. Paikallislehti Pohjankyrö kertoo, että Kärkimäessä harjoittelevat ainakin painijat, hiihtäjät, yleisurheilijat, nyrkkeilijät, lentopalloilijat ja suunnistajat. Lisäksi kansalaisopiston miesten kuntopiiri kokoontui koululla. Lehden mukaan Kärkimäen urheilukeskusta käytti viikoittain yli 200 ihmistä eri puolilta pitäjää.²⁵³

1960-luvun lopulla Suomessa elettiin suunnitteluoptimismin aikaa. Nämä suunnittelun ideat ulottuivat myös liikuntaan ja urheiluun ja useat poliittiset puolueet laativat liikuntapoliittisia ohjelmia. Näillä julkisen sektorin uusilla suunnittelukäytännöillä oli vaikutusta myös paikallisella tasolla. Seuraväki sai uuden roolin kunnallisessa liikuntasuunnittelussa, sillä seurojen johtomiehet usein toimivat kunnallisessa liikuntahallinnossa ja pääsivät tätä kautta vaikuttamaan suunnitelmien sisältöön.²⁵⁴ Valtionhallinnon tasolta asetettiin tavoitteita myös kunnille. Valtion urheilulautakunta kehotti jo 1960-luvulla kuntien urheilulautakuntia laatimaan pitkäjännitteisiä urheilupaikkojen rakennussuunnitelmia ottaen huomioon eri väestöryhmät.²⁵⁵

Ylistaron urheilulautakunnassa harrastettiin suunnittelua yhdessä YK-V:n kanssa edellä mainittujen valmennus- ja koulutussuunnitelmien muodossa. Lisäksi vuosiksi 1975–1980 tehtiin kunnan liikuntasuunnitelma. Lisäksi lautakunnan taholta osallistuttiin yhteisiin urheiluseurojen neuvottelukokouksiin Ylistarossa ja Isossakyrössä.²⁵⁶

4.7 Kunta kuntoliikunnan järjestäjänä

1960- ja 1970-luvut olivat suomalaisen hyvinvointivaltion rakentamisen aikaa, jolloin tehtiin useita sosiaalipoliittisia uudistuksia. Vuonna 1965 useimmilla toimialoilla työaika lyheni, kun siirryttiin viisipäiväiseen 40-tuntiseen työviikkoon. Vuosittaista

²⁵¹ Urheilulautakunnan vuosikertomukset 1970–1979.

²⁵² YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 21.7.1978.

²⁵³ Pohjankyrö 5.2.1971, s. 4, ”Kärkimäen Urheilukeskus on kovassa käytössä”.

²⁵⁴ Ilmanen & Itkonen 2000, 22 & Itkonen 1996, 223.

²⁵⁵ Ilmanen 1996, 157.

²⁵⁶ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1971 & 1974.

työaikaa lyhensivät myös vuosilomalain tarkastukset 1970-luvulla.²⁵⁷ Suomessa 1960-luvulla tapahtunut yhteiskunnallinen muutos heijastui myös liikuntaelämään. Maaltapako, viisipäiväiseen työviikkoon siirtyminen ja vapaa-ajan lisääntyminen sekä samaan aikaan lisääntynyt tietoisuus liikunnan terveysvaikutuksiin saivat aikaan kuntoliikunnan nousun.²⁵⁸

Suhtautuminen viisipäiväiseen viikkoon oli ristiriitaista. Ongelmaksi koettiin vapaa-ajan järkevä käyttö, samalla kun työ muuttui fyysisestä työstä istumatyöksi. Näistä syistä johtuen valtio alkoi 1960-luvulla etenevässä määrin puuttua urheilutoimintaan. Huomion keskipisteeseen nousi massojen kuntourheilu. Merkittävä edistysaskel kuntourheilun edistämiseksi oli vuonna 1966 asetettu Niemen toimikunta, jonka tehtäväksi tuli laatia suosituksia kuntourheilun edistämiseksi.²⁵⁹ Huomattavaa kuitenkin on, että kuntourheilu ei löytänyt paikkaansa seurojen siipien alta, vaan sen järjestäjät löytyivät muualta.²⁶⁰

Ylistarossa merkittävin kuntoliikunnan järjestäjä oli kunta ja erityisesti kunnan nuorisola ja urheilusihteeri. Kuntoliikunta tarkoitti kansanhiihtoja, laturetkiä, lentopallo- ja pesäpallopuulaakeja, kuntosuunnistusta, hopeasompahiihtoja ja kuntokävelyitä sekä erilaisten ulkoilu- ja virkistyspäivien järjestämistä, usein yhdessä YK-V:n kanssa. Lautakunta myös myönsi 1970-luvun puolivälistä varoja eri kyläkenttien kunnostukseen ja pururatojen valaistuksiin.²⁶¹

Kunnissa alettiinkin vähitellen siirtyä kilpaurheilukeskeisestä ajattelusta liikuntakeskeiseen ajatteluun. Kunnissa oivallettiin, etteivät läheskään kaikki kuntalaiset harrastaneet liikuntaa urheiluseuroissa, vaan halusivat liikkua omin päin. Toki aiemminkin urheilukentät yms. olivat olleet kuntalaisten käytettävissä, mutta vasta nyt alettiin puhua liikuntapalveluista, jotka hyödyttäisivät sekä urheilijoita että kuntoliikkuja.²⁶²

²⁵⁷ Karisto, Takala & Haapoja 2003, 298.

²⁵⁸ Vasara 1992c, 369.

²⁵⁹ Juppi & Aunesluoma 1995, 74–75.

²⁶⁰ Itkonen 1996, 226.

²⁶¹ Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1970–1979.

²⁶² Ilmanen 1996, 157.

Ylistarossa yksi merkittävä kuntourheilun järjestäjä on ollut vuonna 1966 perustettu Kyrönmaan kansanopisto. Vuoden 1963 laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta aktivoi maaseutuväestöä kampanjoimaan oman opiston puolesta. Uusi valtionapulaki paransi huomattavasti opistojen toimintamahdollisuuksia maalaiskunnissa ja haja-asutusalueilla. Kyrönmaan alueellekin perustettiin neljän paikkakunnan, Ylistaron, Isonkyrön, Vähänkyrön ja Laihian, yhteinen kansanopisto, joka aloitti toimintansa syksyllä 1967. Opiston liikuntakasvatustoiminnan oli tarkoitus herättää kilpaurheilua harrastamattoman aikuisväestön kiinnostus säännölliseen liikuntaan. Erilaiset liikuntapiirit eri kylillä etenkin naisten keskuudessa ovatkin olleet suosittuja heti alkuvuosista lähtien.²⁶³

4.8 Uudet tuulet YK-V:n varainkeräyksessä

Hiljaisen 1960-luvun alkupuolen jälkeen seuraavan vuosikymmenen taitteessa YK-V:n varojen keruussa puhalsivat uudet tuulet. Seura perusti paikkakunnan ensimmäisen grillin syksyllä 1968. Grillitoiminta pyörikin pitkään, aluksi seuran toimesta ja myöhemmin (vuonna 1972²⁶⁴) tilat vuokrattiin ulkopuoliselle yrittäjälle. Vuonna 1969 bingoillitys valtasi Ylistaron. Bingoa pelattiin nuorisoseurantaloilla, kouluilla ja muissa paikoissa useana päivänä viikossa. Bingon pelaaminen osoittautui varsinaiseksi rahasammoksi ja tämä mahdollisti pääseuran jaostoille jakamien avustusten kasvun. Vuonna 1970 pelattiin ensimmäinen autobingo ja kesän viimeisessä autobingossa voittona oli jopa kuusi henkilöautoa. Autobingo kokosi Alapäähän parhaimmillaan yli 7 000 ihmistä. Vuonna 1970 seuran tilillä olikin rahaa hieman yli 100 000 markkaa. (132061,2 vuoden 2010 euroa)²⁶⁵ Nämä tuotot olivat tulleet kahden bingon tuotosta, kolmannen tuotto lisäksi meni suoraan painijaostolle.²⁶⁶ Hyvä taloudellinen tilanne herätti henkiin keskustelun oman toimitalon rakentamisesta, mutta loppujen lopuksi siitä ei tälläkään kertaa tullut mitään.²⁶⁷

²⁶³ Härmä 2007, 8–19, 110–113.

²⁶⁴ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 9.8.1972.

²⁶⁵ Loukola 1995, 14–15.

²⁶⁶ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 31.8.1970.

²⁶⁷ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 24.3.1971

Bingon kulta-aika ei kuitenkaan kestänyt pitkään, sillä jo vuonna 1974 valiteltiin seuran huonoa taloustilannetta ja seuraavana vuonna bingon tuotot olivat miinuksella.²⁶⁸ Vuonna 1976 Alapään Ns:n bingon velka oli 22 000 mk. Kruununhäiden järjestelyistä oli myös syntynyt tappiota.²⁶⁹ Bingon velkojen hoitoon jouduttiin ottamaan eri rahoituslaitoksista 25 000 mk laina.²⁷⁰ Huonon taloustilanteen korjaamiseksi tukijaostolta odotettiin ideoita, mutta niitä ei löytynyt. Sitten Veikko Aurellin toimesta nousi esiin jo vuotta aiemmin tehty esitys markkinatapahtuman järjestämisestä. Joutopäivämarkkinat järjestettiin ensimmäisen kerran kesällä 1977.²⁷¹ Markkinat pidettiin koulukeskuksessa ja sittemmin niitä on järjestetty kunnanviraston pihalla ja järjestetään edelleen urheilupuistossa. Markkinoiden taustahenkilönä toimi vahvasti Aake Luoma.²⁷²

YK-V:n kokouksessa keskusteltiin Vilho Oravan palkankorotuksesta, mutta todettiin, että jotain muuta täytyy keksiä, että hän jäisi Ylistaroon.²⁷³ Hänelle päätettiin maksaa matka- ja muita korvauksia.²⁷⁴ 1970-luvulla seuran toiminnassa oli muitakin ongelmia, joista paikallislehti uutisoi otsikolla: ”*Kilpa-Veljiä toimintasäännöt eivät ole ajan tasalla.*” Lehden mukaan nykyisessä organisaatiossa oli useita puutteita: mm. vastuu oli liian harvoilla, johtokunta koostui pääasiassa jaostojen puheenjohtajista joten tehtävien jakoa ei voitu suorittaa, valmennusta ja koulutusta ei arvostettu, sisäinen tiedotustoiminta oli nollassa ja lehdistö unohdettu kokonaan, naiset oli unohdettu ja lisäksi urheilutoiminnan koettiin olevan liaksi lautakunnan harteilla.²⁷⁵ Ensimmäisen kerran YK-V:n johtokuntaan valittiinkin naisjäsen vasta vuonna 1974.²⁷⁶

²⁶⁸ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 9.9.1974 & YK-V, vuosikokous 26.11.1975.

²⁶⁹ YK-V:n johtokunnan kokous 7.6.1976.

²⁷⁰ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 3.9.1976.

²⁷¹ YK-V:n johtokunnan kokous 12.4.1977.

²⁷² Loukola 1995, 17.

²⁷³ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 8.4.1974.

²⁷⁴ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 30.4.1974.

²⁷⁵ Pohjankyrö 8.2.1973, s. 5, ”*Kilpa-Veljiä toimintasäännöt eivät ole ajan tasalla.*”

²⁷⁶ YK-V:n vuosikokous 31.1.1974.

4.9 Kunnallisen liikuntahallinnon ensimmäiset vuosikymmenet

1930-luvulta alkaen lajien merkityksen nouseminen ja lajien välinen kilpailu johtivat usein yleisseurojen aseman supistumiseen ja erikoisseurojen syntyyn.²⁷⁷ Ylistarossa näin ei kuitenkaan käynyt, vaan urheilua harrastettiin edelleen yleisseurassa. Todennäköisesti kilpailulliset vaatimukset eivät niin korkealle kohonneet muissa lajeissa kuin painissa, mutta sillä oli takanaan pääseuran vahva tuki ja jaostona hyvin itsenäinen asema. Painiin ei myöskään tarvittu niin erikoistuneita suorituspaikkoja kuin esimerkiksi moniin palloilulajeihin, vaan sitä pystyttiin harrastamaan ja järjestämään jopa Sm-kilpailuita nuorisoseurojen painikämpillä.

Pinta-alaltaan suuressa mutta asukasmäärältään suhteellisen pienessä kunnassa urheilulliset tarpeet eivät vaatineet niinkään erikoisseuroja kuin paikallista toimintaa ja tätä varten YK-V perusti alaosastoja useille kylille. Lisäksi kuuden nuorisoseuran toimiminen kunnan alueella tarjosi mahdollisuuden osallistua tanhuihin, voimisteluun ja paikallisiin kilpailuihin esim. hiihdossa ja yleisurheilussa.

Aiemmin Ylistarossa urheilun työnjako oli toiminut siten, että nuorisoseurat tarjosivat urheilupaikat ja pääasiallisesti YK-V järjesti näille paikoille urheilutoimintaa. Pikku hiljaa kilpailullis-valmennuksellisella kaudella kunnasta tuli merkittävä urheilu- ja liikuntapaikkojen omistajana. Edelleen pääasiassa seurat järjestivät toimintaa ja tämä työnjako säilyi 1980-luvulle. Kärkimäen koulu ja sen ympäristö muodostuivat tärkeäksi liikuntakeskukseksi urheiluseuralle, mutta sitä käytettiin myös kuntoliikuntatarkoituksiin. Siellä oli mahdollista pitää myös erilaisia ei-urheilullisia tilaisuuksia, joten ylistarolainen urheiluväki näytti viimein saaneen kauan haaveilemansa urheilutalon.

Vaikka Ylistaron urheilulautakunta perustettiin vuonna 1950, kului jopa vuosikymmeniä ennen kuin sen toiminta alkoi olla merkityksellistä ylistarolaiselle liikunta- ja urheiluelämälle. Alkuvuosina lautakunnan tehtävänä oli lähinnä hakea ja jakaa veikkausvoittovaroja eri kylien urheilukentille, ja oikeastaan ainoa sen vastuulla oleva urheilupaikka oli keskusurheilukenttä. Kylillä pidettiin itsenäisesti huolta omista

---

²⁷⁷ Itkonen 1996, 221.

kentistä. Liikuntaa ja urheilua harrastettiin talvisin koulujen saleissa ja etenkin nuorisoseuroissa. Urheilulautakunta oli ikään kuin urheiluseuran jatke, jossa hyvin pitkälle samat ihmiset olivat päättämässä asioista. Kuitenkin tämä oli tärkeää oppiaikaa ennen kunnallisen liikuntahallinnon vahvistumista.

Kuntoliikunnan nousun myötä lautakunnalle tuli tärkeä tehtävä sen edistämiseksi, sillä urheiluseuran ohjelmaan kuntoliikunta ei koskaan kuulunut. Silti lautakuntaa työllisti edelleen yhteistyö urheiluseuran kanssa. Kunnan virassa eri nimikkeillä toiminut sihteeri otti osaa YK-V:n toimintaan ja mm. valmensi useita urheilijoita.

5 LIIKUNTA LAIN SUOJIN

5.1 Vuoden 1980 liikuntalaki

Vuonna 1980 vahvistettiin liikunnan lainsäädännöllinen perusta säätämällä liikuntalaki (984/79). Aiemmin liikunnan valtionrahoituksesta päätettiin vuosittain valtion talousarviossa. Uudessa laissa vahvistettiin nämä avustuskäytännöt ja säädettiin kunnille myönnettävästä valtionosuudesta, joka kohdistui liikuntatoimen henkilöstön palkkakustannuksiin, urheiluseura-avustuksiin, kuljetuskustannuksiin ja kuntien liikuntatoiminnan yleiseen kehittämiseen.²⁷⁸

Liikuntalain säätämisen taustalla oli huoli urheilun valtionavun tulevaisuudesta, sillä urheilun osuus veikkausvoittovaroista oli laskenut viisikymmentäluvulta asti. Valtioneuvosto asetti huhtikuussa 1974 liikuntalakikomitean, jonka tehtävänä oli selvittää ne periaatteet, joihin urheilun ja liikunnan valtionapujärjestelmä pohjautui, järjestelmän puutteet ja tehdä ehdotuksia uudeksi järjestelmäksi. Komitea asetti liikuntatoiminnalle kolme päätavoitetta. Ensiksi väestön liikuntatottumukset tuli herättää ja kehittää aktiivista liikuntatoimintaa. Toiseksi tuli luoda riittävät ja tarkoituksenmukaiset liikuntapaikat ja kolmanneksi pyrkimyksenä oli myös kansojen välisen yhteisymmärryksen ja rauhan edistäminen. Esitys liikuntalaista tuli käsiteltäväksi syksyllä 1979 ja se astui voimaan vuonna 1980. Liikuntalain piiriin kuuluivat kuntoliikunta, kilpa- ja huippu-urheilu, ilmaisuliikunta ja penkkiurheilu. Koulu-, työpaikka- ja varusmiesliikunta jäivät lain ulkopuolelle.²⁷⁹

Liikuntalaki vahvisti julkisen sektorin ja liikuntajärjestöjen aiemmin syntynyttä työnjakoa, missä kunnat vastaavat liikuntapaikoista ja seurat toiminnasta:

”Yleisten edellytysten luominen liikuntatoiminnalle on ensisijaisesti valtion ja kuntien tehtävänä. Liikuntatoiminnan järjestämisestä vastaavat pääasiallisesti tässä laissa tarkoitettut liikuntajärjestöt”²⁸⁰

²⁷⁸ Aaltonen 2004, 17–18.

²⁷⁹ Vasara 1992c, 371–373.

²⁸⁰ Liikuntalaki 984/1979,2§.

Laissa määrättiin myös kunnille tulevasta valtionosuudesta, jota saattoi saada:

- ”1) liikuntatoimenjohtajan, liikuntasihteerin ja liikunnanohjaajan virasta tai yhdistettyyn virkaan kuuluvista liikuntatoimen tehtävistä aiheutuviin, kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 5 §:n 4 kohdassa tarkoitettuihin kustannuksiin;*
- 2) urheiluseurojen toimintaan myönnettävistä avustuksista aiheutuviin kustannuksiin;*
- 3) kunnan liikuntatoimen yleisestä toiminnallisesta kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin; ja*
- 4) liikuntalautakunnan toiminnasta aiheutuviin kuljetuskustannuksiin.”²⁸¹*

Huomioitavaa on, että laki saattoi urheiluseurat valtionavustuksen piiriin. Tämä tapahtui siten, että valtio osallistui kustannuksiin, joita kunnille aiheutui seuroille myönnettävästä avustuksesta. Nämä avustukset jakaantuivat edelleen perusavustukseen ja kohdeavustukseen. Avustukset kunnille porrastettiin erillisen kantokykyluokituksen mukaisesti. Näin ollen kunnille tarjottiin entistä paremmat mahdollisuudet selviytyä asetetuista tavoitteista. Liikuntalaki määritteli myös pakolliseksi kuntien liikuntatoimintaa johtavat liikuntalautakunnat. Tällä pyrittiin vahvistamaan niiden asemaa muihin lautakuntiin nähden.²⁸²

Koska valtio osallistui välillisesti urheiluseurojen tukemiseen kuntien kautta, saattoi tämä johtaa seurojen avustusten huomattavaan kasvuun. Näin kävi Ylistarossa.

Seuraava taulukko havainnollistaa miten paljon kuntien seuroille myöntämät avustukset Ylistarossa nousivat liikuntalain voimaantulon myötä:

---

²⁸¹ Liikuntalaki 984/1979, 8§.

²⁸² Vasara 1992c, 373–374.

TAULUKKO 5. Ylistaron kunnan seura-avustukset 1977–1983.

Vuosi	Markkaa	Euroa (vuoden 2010 rahassa)
1977	3000	1 745,8
1978	12 000	6 496,8
1979	15 000	7 576,0
1980	31 600	14 296,7
1981	30 200	12 604,4
1982	40 000	14 780,4
1983	60 000	20 424,7

Huom. Lähde: Ylistaron liikuntalautakunnan vuosikertomukset 1977–1983 & Nordean rahanarvonkerroin.

Vuosien 1979 ja 1980 välillä avustukset kaksinkertaistuivat ja jatkoivat nousuaan pitkin 1980-lukua. Kuitenkin vielä 1970-luvun lopulla avustukset olivat melko vähäisiä ja jo muutamana vuonna ennen liikuntalakeja avustukset jopa nelinkertaistuvat, kuten vuosina 1977–1978.

Liikuntalaki vahvisti kunnallisen liikuntahallinnon asemaa. Kuntien urheilulautakunnat muutettiin liikuntalautakunniksi, jotka saivat alaisuutensa oman toimiston ja virkamiehen. Kunnallisen liikuntatoimen henkilöstömäärä kasvoi voimakkaasti johtuen uusista valtionosuuksista. Taustalla oli myös lisääntynyt liikuntapaikkarakentaminen. Kaupungeissa liikuntalain merkitys ei ollut niin suuri kuin maaseudulla, missä uudet valtionosuudet mahdollistivat parempien liikuntapalveluiden tuottamisen. Useimmissa maalaiskunnissa ei ollut vakituista viranhaltijaa ennen liikuntalain voimaantuloa. Jos tällainen viranhaltija oli, useimmiten hän toimi useamman hallintokunnan yhteisenä viranhaltijana, esimerkiksi kunnan nuoriso- raittius- ja urheiluohjaajana.²⁸³

Ylistarossa lain voimaantulolla oli edellä kuvattu vaikutus. Nimittäin nuoriso- ja liikuntasihteerin virka muutettiin liikuntasihteerin viraksi vuonna 1982.²⁸⁴ Aiemminkin kyseisestä muutoksesta oli jo keskusteltu (liikuntasihteerin viran perustamista ehdotettiin jo vuonna 1978)²⁸⁵, mutta vasta uusi liikuntalaki mahdollisti erilliset viranhaltijat sekä liikunta- että nuorisopuolella. Lisäksi 1980-luvulla perustettiin toinenkin uusi liikunta-alan virka, nimittäin liikuntapaikkojen hoitajan virka. Kyseistä virkaa ehdotettiin ensimmäisen kerran vuonna 1983, mutta ehdotus toteutui vasta

²⁸³ Ilmanen 1996, 184–186.

²⁸⁴ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 23.3.1982.

²⁸⁵ Urheilulautakunnan kokous 12.10.1978.

vuonna 1989²⁸⁶. Käytännössä uusi laki muutti myös lautakunnan ja viranhaltijoiden nimikkeitä; etuliite urheilu- tipahti pois ja korjattiin liikunta-sanalla.

Nimikkeiden muuttamisen ja liikuntalain taustalla oli myös yleisempi liikuntapoliittisten painotusten muutos, mikä liittyi 1960-luvun lopulla alkaneeseen hyvinvointivaltion rakennusprojektiin. Tuloskeskeinen urheilu sai antaa sijaa liikuntakeskeiselle ajattelulle, kun oivallettiin, että suurin osa suomalaisista harrasti liikuntaa aivan muualla kuin urheiluseuroissa.²⁸⁷

5.2 Urheilurakentamisesta liikuntarakentamiseen

Vähitellen Suomessa alettiin siirtyä urheilukeskeisestä ajattelusta liikuntakeskeiseen ajatteluun. Samalla kunnissa siirryttiin urheilurakentamisesta liikuntarakentamiseen. Toisin sanoen kaikkia rakennushankkeita ajateltiin ensin siitä näkökulmasta, että miten hyvin ne palvelevat massojen tarpeita eikä niinkään pelkkää kilpa- ja huippu-urheilua. Kunnissa ja etenkin kaupungeissa elettiin liikuntapaikkarakentamisen kulta-aikaa 1980-luvulla. Kaupungeissa rakennettiin massiivisia laitoksia, kuten uima- ja pallohalleja. Maalaiskunnat puolestaan jakautuivat liikuntapaikkarakentamisen suhteen kahteen kastiin: elinvoimaisiin ja taantuviin.²⁸⁸

Ylistaron voidaan laskea kuuluvan edellisessä luokittelussa elinvoimaisiin kuntiin, sillä 1980-luvulla liikuntarakentaminen pääsi varsinaisesti vauhtiin. Ylistaron metsästysseuran omistama Järvirannan ampumarata valmistui vuonna 1981.²⁸⁹ Kunta oli vuokrannut Ylistaron metsästysseuralle alueen vuonna 1978. Seura rakensi Järvirannalle hirviradan, luodikkoradan, kaksi skeet-haulikkorataa sekä metsästysmajan ja saunan. Suunnitteilla oli vielä lisäksi olympia-trap-haulikkorata.²⁹⁰ Tänä päivänä suomalaisten suosituimpien liikuntapaikkojen, kevyen liikenteen väylien, rakentaminen alkoi myös 1980-luvulla. Ylistarossa kevyen liikenteenväyliä valmistui vuonna 1981 keskustan

²⁸⁶ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 27.12.1983 & 232.1989.

²⁸⁷ IImanen 1995, 284–285.

²⁸⁸ IImanen 1996, 162–173.

²⁸⁹ Pohjankyrö 6.8.1981, s.8, ”Ylistaron metsästysseuran omistama Järvirannan ampumarata vähää vaille valmis.”

²⁹⁰ Pohjankyrö 26.8.1985, s. 1, ”Veikkaus Oy ratkaisee. Maan viides olympia-trap haulikkorata Ylistaroon.”

alueelle 2,2 kilometriä. Vuosikymmenen lopulla niitä alettiin rakentaa muihinkin kyliin.²⁹¹

Ylistaron urheilukentän perusparannus toteutui viimein 1980-luvun puolivälissä. Kenttä oli viimeinkin tarkoitus pidentää täysmittaiseksi ja samalla vanhat homeiset katsomot purettaisiin.²⁹² Kentän korjauksesta keskusteltiin monena vuonna liikuntalautakunnan kokouksessa, pohdinnassa olivat mm. päällysteet, keskikenttä ja huoltorakennus. Lautakunnassa valiteltiin rakentamisen ja kentän valmistumisen viivästymistä ja toivottiin, että rakennustoimikuntaan otettaisiin myös liikuntalautakunnan edustaja²⁹³. Kenttä pistettiin urakalla kuralle ennen remontin alkua vuonna 1985 pidetyssä YK-V:n varojenkeruutempauksessa mikroautoilla, speedway-pyörillä ja lokariautoilla.²⁹⁴ Uuden hiilimurskapinnan saanut kenttä valmistui viimein vuonna 1988 ja vihkiäiskilpailut pidettiin samana kesänä.²⁹⁵

Vuosikymmenen vaihteessa rakenteilla oli myös muita liikuntapaikkoja. Ampumahiihtostadion Kärkimäkeen rakennettiin vuosikymmenen lopulla.²⁹⁶ 1990-luvun alussa valmistuivat koulukeskuksen liikuntasali ja kuntosali, jotka koululaisten lisäksi palvelivat myös kuntalaisia pitäjän tärkeimpinä sisäliikuntapaikkoina.²⁹⁷

Liikuntapaikkojen määrällinen kasvu oli yleinen trendi Suomessa 1980-luvulla. Vuodesta 1964 vuoteen 1987 liikuntapaikkojen määrä kasvoi yli 10 000. Suurin osa tästä kasvusta osui nimenomaan 1980-luvulle. Taustalla oli maalais kuntien kasvanut osuus liikuntarakentamisesta. Kunnallisella liikuntarakentamisella oli tässä vahva osuus, sillä tilastojen valossa kunnat ja muut kunnallisyhteisöt omistivat vuonna 1980 liikuntapaikoista 95 %.²⁹⁸

Ylistarossa uusien liikuntapaikkojen rakentaminen jatkui vilkkaana vielä seuraavallakin vuosikymmenellä. Pääpaino oli Ylistaron Urheilupuiston kehittämisessä (nimi annettiin vuonna 1995). Pesäpallokenttä valmistui viimein kahden vuoden työnteon jälkeen

²⁹¹ Pohjankyrö 24.9.1981, s. 4, ”Kevyt liikenne omille väylilleen Ylistarossa.”

²⁹² Liikuntalautakunnan pöytäkirja 21.2.1985.

²⁹³ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 27.5.1987.

²⁹⁴ Pohjankyrö 23.9.1985, s. 6, ”Rapa lensi vauhtijuhlassa. Ylistaron kenttä kuravellikuntoon.”.

²⁹⁵ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 19.5.1988.

²⁹⁶ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 1.12.1988.

²⁹⁷ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 8.2.1990 & 7.4.1992.

²⁹⁸ Ilmanen 1995, 178–179.

urheilukentän viereen vuonna 1997. Pesäpallo- ja urheilukentän viereen valmistui myös tenniskenttä.²⁹⁹

5.3 Liikuntakulttuuri muutoksessa

Liikuntakulttuurin eriytymisen vaihe liittyy yleisempään liikuntakulttuurin muutokseen ja seuratoiminnan pirstaloitumiseen. Eriytyneeseen seurakulttuuriin liittyy olennaisena osana seurojen lukumäärän ja lajimäärän kasvu.³⁰⁰ Eriytymisen myötä on syntynyt liikuntaa, jolla ei ole mitään tekemistä varsinaisen urheilun kanssa. Lisäksi urheilun sisällä on tapahtunut jako yritysmäiseen huippu-urheiluun ja liikunnan kansalaistoimintaan.³⁰¹

Viime vuosikymmenien merkittävimpiä muutoksia liikuntakulttuurissa on ollut erikoisseurojen osuuden kasvu suhteessa yleisseuroihin. Tämän taustalla on kolme syytä. Ensinnäkin Suomeen levisi monia uusia urheilumuotoja, kuten itämaiset kamppailulajit, joiden harrastajat perustivat omia seurojaan. Toiseksi monet jo vuosikymmeniä erikoisseuroissa harrastetut ns. välineurheilulajit, kuten purjehdus ja ratsastus alkoivat yleistyä 1960-luvulla. Samantapainen vaikutus on ollut myös palloilulajien jatkuvalla kasvulla. Kolmas syy yleisseurojen merkityksen vähenemiseen on ollut kilpailun kiristyminen seurojen välillä. Jos seura haluaa todella menestyä jossain lajissa, on keskitettävä voimavarat. Suorituspaineita ovat lisänneet myös 1970- ja 1980-luvuilta lähtien myös kunnalliset avustukset ja sponsorointituki, joita on vaikea saada osoittamatta näyttöjä menestyksestä.³⁰²

Ylistarossa kilpaurheilua harrastettiin edelleen tutussa ja turvallisessa yleisseurassa YK-V:ssä. Uusien lajien rantautuessa Ylistaroon niille perustettiin oma jaosto seuran alaisuuteen. Hyvä esimerkki uudesta ”lajista” on vuonna 1992 perustettu veteraaniurheilujaosto, joka on tähän päivään mennessä puhtaasti arvokisamitalimäärällä mitattuna ollut seuran menestyksekkäin jaosto³⁰³.

²⁹⁹ Vapaa-aikalautakunnan vuosikertomus 1995 & vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 22.5.1997.

³⁰⁰ Itkonen 1996, 313.

³⁰¹ Itkonen 2000, 24.

³⁰² Vasara 1992d, 405–406.

³⁰³ YK-V:n syyskokous 24.11.1992.

Ylistarossa 1980-luvun taitteessa toimi neljä eri urheiluseuraa Ylistaron Kilpa-Veljet, Ylistaron Ampujat, Ylistaron Nuorisoseuran Urheilijat (YnsU) ja Ylipään Nuorisoseuran Palloilijat (YNsP). YNsU oli keskittynyt lentopallotoimintaan ja YNsP pesäpalloon. Ylistaron Ampujat olivat toimineet (tai ainakin saaneet kunnan avustusta) 1960-luvun lopulla, mutta nuorisoseurojen palloilutoiminta syntyi 1980-luvun taitteessa.³⁰⁴ YK-V:n toiminta 1980-luvun alkupuolella oli hiljaista, kun kaksi vahvaa lajia, paini ja yleisurheilu, elivät hiljaiseloa. Uutena lajina koripalloa elvytettiin muutaman vuoden jälkeen. Lisäksi nuorisoseurojen palloilutoiminta söi YK-V:n toimintaa. Jalkapallotoimintaa Ylistarossa viriteltiin aika ajoin, kun löytyi joku lajiin innostunut henkilö. Vuonna 1989 YK-V:n kokouksessa päätettiin perustaa jalkapallojaosto, tai pikemminkin siirtää sen toiminta YNsU:n alaisuudesta YK-V:n alaisuuteen taloudellisten seikkojen takia.³⁰⁵ Lentopallotoiminta oli myös pyörinyt muutaman vuoden 1970-luvun alussa YK-V:n parissa ja vuosikymmenen lopulla sitä harrastettiin nuorisoseurassa. Vuodelle 1990 YK-V:n alaisuuteen perustettiin jälleen lentopallojaosto.³⁰⁶

Ylistaro oli paikkakuntana sen verran pieni ja konservatiivinen, että uudet lajit, kuten taistelulajit, joissa erikoisseuroja usein perustettiin, eivät rantautuneet ensi vaiheessa pitäjään. Palloilulajeista paikkakunnalla suuremmassa mittakaavassa harrastettiin ainoastaan pesäpalloa ja lentopalloa, jotka eivät erikoisseuraa vaatineet. Mielenkiintoinen omaleimainen piirre on, että nämä lajit kyllä erkanivat yleisseurasta erikoistumisen myötä – nuorisoseuroihin! Tässä näkyy jatkumoa 1900-luvun alun tilanteeseen.

5.4 Laman vaikutukset liikuntakulttuuriin

5.4.1 Lama Suomessa

1990-luvun taitteessa Suomi joutui nopeaan muutosten pyörteeseen, joka muutti maan kansainvälistä asemaa ja taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Kansainvälisistä

---

³⁰⁴ Urheilu- & liikuntalautakunnan toimintakertomukset 1979–1985, YK-V:n johtokunnan kokous 2.2.1981.

³⁰⁵ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 10.7.1989.

³⁰⁶ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 13.11.1989.

tapahtumista merkittävin oli sosialismin romahtaminen ja Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991. Tätä edelsi ns. Euroopan hullu vuosi joka huipentui Berliinin muurin murtumiseen. Muutosten seurauksena Euroopan kartta piirrettiin uudelleen. Neuvostokaupan romahdettua Suomi alkoi nopeasti suuntautua kohti länsimaita ja vuonna 1995 se liittyi nopeassa aikataulussa Euroopan Unioniin.³⁰⁷

Myös Suomen sisäisessä kehityksessä tapahtui dramaattinen muutos, kun vuosikymmeniä kestänyt voimakas talouskasvu katkesi. Tätä seurannut lama oli syvin kehittyneitä markkinatalousmaita kohdannut tuotannon romahdus toisen maailmansodan jälkeen. Talouden syöksykierre pysähtyi viimein vuonna 1993, mutta bruttokansantuote oli pudonnut peräti 13 % vuosikymmenen vaihteen tasosta. Lama jätti jälkeensä suurtyöttömyyden ja velkaisen kansantalouden.³⁰⁸

Laman suorille tai epäsuorille seurauksille on ollut yhteistä, että niiden hoito on kasaantunut valtion harteille. Valtio alkoi velkaantua pahasti ja velkakierteen katkaisemiseksi alettiin karsia menoista. Tämä heijastui ikävällä tavalla myös kuntien toimintaan. Valtion tavoin kunnatkin olivat joutuneet turvautumaan velanottoon ja samalla valtion tukimarkkojen väheneminen johti kuntien taloudellisen tilanteen heikkenemiseen. Kunnissa siirryttiin nopeassa tahdissa kasvutaloudesta säästötalouteen. Taustalla olivat myös uudet tehokkuuden ja tuottavuuden vaatimukset.³⁰⁹

Kuntien liikuntamenoja alettiin toden teolla karsia vuonna 1991 ja seuraavana vuonna leikkauksia jatkettiin reippaammalla tahdilla. Säästöt saavutettiin karsimalla henkilöstökuluja, liikuntapaikkojen rakennus- ja käyttökustannuksia sekä liikuntayhdistysten avustuksia.³¹⁰ Kuten aiemmin tuli jo ilmi, myöskään investoinnit eivät laman myötä loppuneet, vaan 1990-luvun alussa edelleen rakennettiin uusia liikuntapaikkoja.

Kuitenkin laman jälkeensä jättämä heikko taloudellinen tilanne vaikutti Ylistarossakin siten, että vuonna 1993–1995 piti menoja vähentää ja jäädyttää sekä nuoriso- että

³⁰⁷ Karisto, Takala & Haapalo 2003, 91.

³⁰⁸ Karisto, Takala & Haapalo 2003, 91.

³⁰⁹ Ilmanen 1996, 203.

³¹⁰ Ilmanen 1996, 207.

liikuntatoimen osalta.³¹¹ Samana vuonna nuorisosihteerin irtisanouduttua todettiin, että kunnan huonon varallisuustilanteen takia uutta päätoimista viranhaltijaa ei pystytä palkkaamaan.³¹² Pienen paikkakunnan investoinnit liikuntapaikkoihin ja seura-avustukset liikkuvat jo valmiiksi niin matalalla tasolla, ettei niistä paljoa pystytty enää leikkaamaan. Vuoden 1996 vapaa-aikalautakunnan vuosikertomuksessa todetaankin, että:

*”Ylistarossa on vapaa-aikasektoriin käytetyt rahat/asukas alhaisia verrattuna esim. muihin Seinänaapuri kuntiin.”*³¹³

Suomessa oli pitkään kaksi suurta urheilun keskusjärjestöä, Suomen Valtakunnan Urheiluliitto (SVUL) ja Työväen Urheiluliitto (TUL). 1990-luvun alussa urheilun järjestökenttä koki suuria mullistuksia, jolloin rakennemuutoksen näkyvin merkki oli tämän vanhan keskusjärjestörakenteen purkaminen ja uuden keskusjärjestön, Suomen Liikunnan ja Urheilun (SLU:n) syntyminen.³¹⁴ YK-V:n parissakin liikunnan järjestötoiminnan murros herätti vilkasta keskustelua, mutta todettiin, että se ei käytännön seuratyöhön vaikuta.³¹⁵

5.4.2 Liikuntalain uudistukset

Lama vaikutti vähintäänkin epäsuorasti myös liikuntalakiin. Sitä uudistettiin useaan otteeseen sen voimaantulon jälkeen. Merkittävä uudistus tapahtui vuoden 1993 alusta, kun kuntien valtionosuudet muuttuivat kunnan väestömäärään perustuvaksi laskennalliseksi tueksi. Kuntien tehtäväksi määrättiin edellytysten luominen, liikunnan kansalaistoiminnan tukeminen, liikuntapaikkojen tarjoaminen sekä liikuntapalveluiden järjestäminen erityisryhmien tarpeet huomioiden. Tähän toimintaan kunnat saivat valtionosuutta, mutta ne päättivät toiminnastaan täysin itsenäisesti.³¹⁶

Ylistarossa seura-avustukset eivät laman myötä laskeneet vaan reaaliarvoisesti jopa

³¹¹ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 17.6.1993.

³¹² Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 12.8.1993.

³¹³ Vapaa-aikalautakunnan vuosikertomus 1996.

³¹⁴ Heikkala 2000, 122.

³¹⁵ YK-V:n kevätkokous 29.3.1994.

³¹⁶ Aaltonen 2004, 18.

nousivat hieman. Seuraava taulukko havainnollistaa asiaa:

TAULUKKO 6. Ylistaron kunnan myöntämät seura-avustukset 1985–1995.

Vuosi	Markkaa	Euroa (vuoden 2010 rahassa)
1985	75 000	22 541,40
1986	80 000	23 209,90
1987	90 000	25 187,80
1989	90 000	22 523,70
1990	100 000	23 596,80
1991	130 000	29 451,40
1992	143000	31 602,90
1993	131 000	28 356,00
1994	120 000	25 692,40
1995	125 000	26 489,60

Huom. Lähde: Liikuntalautakunnan & vapaa-aikalautakunnan vuosikertomukset 1985–1995 & Nordean rahanarvonlaskuri.

Ylistaron liikuntalautakunnassa hallinnonuudistuksesta keskusteltiin ja todettiin, että halutaan pitää itsenäinen liikuntalautakunta, sillä ”lautakuntien yhdistäminen vaikeuttaisi pitäjän vahvaa liikuntatyötä ja kasaa päätöksentekoa yhä harvempien käsiin”.³¹⁷ Kuitenkin Ylistaron kunnanvaltuusto päätti lakkauttaa liikuntalautakunnan, ja muodostaa siitä yhdessä nuoriso-, kulttuuri- ja raittiuslautakunnan kanssa vapaa-aikalautakunnan.³¹⁸

5.4.3 Uudenlaista yhteistyötä

Vuonna 1994 valtionhallinnon taholla alkoi uudenlaisen poikkihallinnollisen hankkeen, KKI (Kunnossa Kaiken Ikää) suunnittelu. Hallinnollisesti hankkeen järjestelyistä vastasivat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetusministeriö. KKI-hanke vaati useiden toimijoiden, kuten seurojen, yhdistysten ja työpaikkojen yhteistyötä. Tarkoituksena oli edistää aikuisten terveysliikuntaa ja työssä jaksamista uudella tavalla.³¹⁹

Ylistaro lähti KKI-ohjelmaan mukaan alusta lähtien eli vuonna 1994. Hallinnolliset rajat ylittävää yhteistyötä pyrittiin harjoittamaan eri toimijoiden kesken, ja mukana oli lääkäreitä, vanhainkodin henkilökuntaa, urheiluseuran edustajia sekä vapaa-aikatoimen

³¹⁷ Liikuntalautakunnan pöytäkirja 16.7.1991.

³¹⁸ Ylistaron kunnanvaltuuston kokouspöytäkirja 14.12.1992.

³¹⁹ Viitanen 2000 (http://www.slu.fi/lum/11_00/uutiset/opetusministerion_liikuntayksiko/).

ja sosiaalitoimen edustajia. Keskeinen tavoite Ylistarossa oli järjestää eri kylille toimintaa. Kylät järjestivät KKI:n puitteissa kansanhihdot, pyöräilyt, patikoinnit, yhteislenkkejä, jumppia ja pallopeti-tapahtumia.³²⁰ KKI pyöri Ylistarossa niin vahvana, että Ylistaroa esiteltiin mallikuntanakin hankkeessa. Esimerkiksi vuonna 1999 hankkeen puitteissa järjestettiin 64 liikuntatapahtumaa joka viikko.³²¹

Vapaa-aikatoimen päällikkö Vilho Orava kertoo järjestöjen yhteistyöstä:

”se oli semmosta että kaikki ketä vähä niinku pyysi jotain yhrityksiä siihen Kunnossa Kaiken Ikää -kampanjoihin ja vetämään niin tuli vaikka kuinka.. melkein kaikki.. kylät oli siinä.. ja seurakuntakin oli ja.. kaikki mahdolliset marttayhdistykset.. ne lähti siihen ja nuorisoseurat.. että se oli semmonen koskettava kaikkia.. hyvä toimintamuoto kyllä”³²²

KKI-hankkeen puitteissa järjestettiin kuntoliikuntatapahtumia, joita ennen järjestettiin liikuntatoimen puolesta. Toiminnassa näkyivät kuitenkin uudenslaiset liikuntapoliittiset painotukset, keskiössä oli aikuisikään ehtineiden terveyttä edistävä liikunta. KKI-hanke ei ollut mikään lyhytikäinen toimintamuoto, vaan edelleen sen puitteissa on järjestetty Ylistarossakin erilaisia tempauksia.

5.5 Uuden vuosituhannen haasteet

5.5.1 Uudenslaiset liikuntapaikat ja kunnallisen liikuntahallinnon merkitys

Monenslaisia urheilutalosuunnitelmia oli ollut ilmassa jo 1950-luvulla, mutta vasta uuden vuosituhannen kynnyksellä niistä tuli todellisuutta. Myöhemmin Kirmaus-halliksi nimetyn urheiluhallihankkeesta oli puhetta kunnanvaltuustossa jo 2000.³²³ Halli valmistui ja otettiin käyttöön vuonna 2004. Nimensä halli sai sanoista Kirja-Matin (viereinen ala-aste) urheilusali. Hallissa on iso liikuntasali ja lisäksi yläkerrassa kuntoilunurkkaus ja 40m juoksusuora yleisurheilijoiden käyttöön.

³²⁰ Vapaa-aikalautakunnan vuosikertomus 1995 & pöytäkirja 28.11.1996.

³²¹ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 11.6.1998 & vuosikertomus 1999.

³²² Vilho Oravan haastattelu 27.1.2011.

³²³ Kunnanvaltuuston pöytäkirja 15.5.2000.

Kirmauksen käyttömaksuista käytiin paljon keskustelua, sillä aikaisemmin ei mistään liikuntapaikasta oltu peritty minkäänlaisia maksuja. Asiasta neuvoteltiin myös YK-V:n kanssa ja päätökseksi tuli keskustelujen jälkeen, että käyttömaksua ei peritä alle 20-vuotiailta, jotka kuuluvat ylistarolaiseen seuraan tai yhdistykseen. Työttömät ja eläkeläiset saivat lisäksi käyttää Kirmaus-hallin palveluita puoleen hintaan.³²⁴

Vuonna 2001 kunnostettiin jälleen vajaan 20 vuoden jälkeen urheilukenttää, jolloin hiilimurskapäällyste vaihtui tartaniin.³²⁵ Vuonna 2006 keskusteltiin Kärkimäen koulun myynnistä ja vastaavien korvaavien tilojen osoittamisesta painille/voimannostolle. Vapaa-aikalautakunnan mielestä koulua ei tulisi myydä vaan korjata vähitellen.³²⁶ Pesäpallokenttä sai hiekkatekonurmen viime metreillä ennen kuntaliitosta vuonna 2008.³²⁷

Vuonna 1998 aloitettiin Seinänaapurit -reitti hanke, jossa merkittyyä ulkoilureittejä rakennettiin Seinänaapurit-kuntiin. Reittejä merkittiin paaluin ja opastein sekä rakenteilla oli laavuja ja levähdyspaikkoja. Koko hankkeen kustannusarvio Ylistaron osalta oli 350 000 mk (71816,2 vuoden 2010 euroa³²⁸). Rakentamiseen osallistuvat liikuntatoimen vakituinen henkilöstö, urakoitsijat ja kyläyhdistykset.³²⁹

Vapaa-aikalautakunnassa keskusteltiin useaan otteeseen vapaa-aikatoimen tulevaisuudesta, sillä vapaa-aikatoimen päällikkö Vilho Oravan eläkeikä lähestyi. Vuonna 2000 esitettiin mm. seuraavanlainen mielipide: *”Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että liikuntatoimenpäällikkö on tänäänkin tyhjänpanttina Ylistaron kunnassa”*. Toisaalta oltiin myös sitä mieltä, että: *”Esitys molla täysin liikunta-alan viranhaltijat.”* ja: *”Ylistaron kunnan satsaus vapaa-aikatoimeen on ollut vuosittain selvästi alle keskitason Etelä-Pohjanmaalla.”*³³⁰

Vuonna 2002 keskusteltiin jälleen liikuntatoimen henkilöstömäärän tulevaisuudesta, kun

³²⁴ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 27.1.2004.

³²⁵ Vapaa-aikalautakunnan toimintakertomus 2001.

³²⁶ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 24.8.2006.

³²⁷ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 3.3.2008.

³²⁸ Nordea rahanarvonkerroin.

³²⁹ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 8.3.2001.

³³⁰ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 29.11.2000.

parin vuoden sisällä olivat liikuntapaikkojen hoitaja ja liikuntatoimen päällikkö jäämässä eläkkeelle. Oli ehdotettu näiden virkojen yhdistämistä, mikä tyrmättiin lautakunnassa täysin.³³¹ Vuonna 2004 esille nousi kulttuurilautakunnan liittäminen vapaa-aikalautakuntaan. Koettiin kuitenkin, että lautakunnasta tulisi liian iso, sen sijaan ehdotettiin liikuntalautakuntaa omakseen ja nuoriso- ja kulttuurilautakuntaa yhteen.³³² Tämä ei kuitenkaan koskaan toteutunut. Vuonna 2003 liikuntatoimenpäällikkö jäi eläkkeelle ja tilalle valittiin viranhaltija nimikkeellä liikuntas sihteeri.³³³

Vuonna 2007 Ylistaron kunta sai avustusta 13 000 euroa kunnalliseen iltapäiväkerhotoimintaan lääninhallitukselta. Rahoilla palkattiin päätoiminen ohjaaja ja apuohjaajiksi YK-V:n nuoria yleisurheilijoita, jotka ohjasivat urheilukerhoja eri kylillä.³³⁴

5.5.2 Seuratoiminta 2000-luvulla

Uudella vuosituhanella seurassa puhuttivat edelleen samat tutut ongelmat, eli jäsenten rekrytointi toimintaan. Jaostojen jäseniä pitäisi saada aktivoitua johtokunnan kokouksiin paremmin.³³⁵ Yleisseura sai riveihinsä myös uusia lajeja mm. mäkihypyn muodossa. Myös alaosastoissa oli edelleen toimintaa. Puheissa oli myös yhteistyö matkailuyrittäjän kanssa.³³⁶

Vuonna 2001 järjestettiin ensimmäisen kerran joutopäivämarkkinoiden yhteydessä Multisport-kilpailu.³³⁷ Kilpailu on seikkailu-urheilu kilpailu, jossa edetään juosten, pyöräillen, rullaluistellen ja vesistöä pitkin. Kilpailua järjestettiin 10. kerran kesällä 2010 ja siitä onkin tullut tiivis osa joutopäiväviikonloppua.

Pesäpalloväki koki suuren hurmoksen kesän 2006 lopuksi, kun YK-V:n pesäpallomiehet nousivat Suomi-sarjasta Ykköspesikseen. Tämä aiheutti muutoksia myös organisaation

³³¹ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 23.5.2002.

³³² Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 27.1.2004.

³³³ Vapaa-aikalautakunnan toimintakertomus 2003.

³³⁴ Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirja 14.8.2007.

³³⁵ YK-V:n kevätkokous 20.4.1998.

³³⁶ YK-V:n johtokunnan kokous 18.11.2002.

³³⁷ YK-V:n johtokunnan pöytäkirja 23.1.2001.

tasolla, sillä pesäpallojaosto jakautui kahtia, pesäpallojaostoon ja harrastepesäpallojaostoon. Pesäpallojaosto vastasi Ykkösesiksessä pelaavan edustusjoukkueen toiminnasta ja harrastepesäpallojaosto nuorten liikuttamisesta.³³⁸ Tämä järjestely purkaantui kun kesällä 2010 pesäpallomiehet putosivat Suomensarjaan takaisin ja luovuttivat paikkansa. Kesällä 2011 pesäpalloilijat ovat jälleen palanneet maakuntasarjaan.

Suunta on ollut itsenäisempiin jaostoihin ja johtokunnan tehtäväksi on jäänyt palkitseminen, avustusten jako jaostoille ja joutopäivämarkkinoiden järjestelyt.

5.5.3 Kunnasta kaupunginosaksi

Valtioneuvosto käynnisti ns. PARAS-hankkeen kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseksi keväällä 2005. Laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta astui voimaan vuonna 2007. Lain tarkoituksena on

”luoda edellytykset kunta- ja palvelurakennemuutukselle. Uudistuksen tarkoituksena on kunnallisen kansanvallan lähtökohdista vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjako siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kuntien kehittämiseen on vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta. Tarkoituksena on parantaa tuottavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi.”

Uudistus toteutetaan siten, että kuntia vahvistetaan liittämällä niitä toisiinsa ja näin kasvatetaan kuntakokoja. Lisäksi laissa säädetään, miten kunnat ja niiden yhteistoiminta-alueet tulee muodostaa.³³⁹

³³⁸ http://www.ykv-pesis.net/web2007/Kom2.php?p=p_119&sName=Uutiset-01/2007

³³⁹ Laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta 9.2.2007/169

Lain seurauksena Seinäjoenkin alueella tutkittiin kuntaliitosten ja isäntäkuntamallien etuja ja haittoja, ja lopulta selvitysmiehet päätyivät suosittelemaan alueelle kolmen kunnan, Seinäjoen, Nurmon ja Ylistaron liitosta. Kuntien valtuustot hyväksyivät kuntaliitoksen 21.5.2007. Seinäjoella päätös oli yksimielinen, Nurmossa äännet jakaantuivat niukasti 18–17 ja Ylistarossa 22–5. Uusi kunta, Seinäjoen kaupunki, aloitti elinkaarensa 1.1.2009.³⁴⁰

5.5.4 Urheilu seuraa perässä

Neljä yleisurheiluseuraa tai seuran jaostoa eli Nurmon Urheilijat -99, Seinäjoen Urheilijat, Peräseinäjoen Toive ja Ylistaron Kilpa-Veljet järjestivät kesällä 2009 yhdessä nuorten Sm-kilpailut. Jo aiemminkin oli yleisurheiluväen keskuudessa käyty keskusteluja pienseurojen yhdistymisen tarpeesta, mutta yhteiset kisajärjestelyt ja todennäköisesti myös kuntaliitos vauhdittivat näitä neuvotteluita. Seinäjoen Seudun Urheilijat (SSU) perustettiin 1.11.2009 Nurmon Urheilijat -99:n nimenmuutoksella.³⁴¹

Ensimmäisenä asiasta uutisoi paikallislehti Pohjankyrö lokakuun puolivälissä otsikolla ”Yleisurheilu keskittymässä yhteen seuraan Seinäjoella”. YK-V:n yleisurheilujaoston puheenjohtaja perustelee seuraliitosta seuraavasti:

*”Saisimme valmennuksen yhteistuumin aivan uudelle tasolle. Isolla alueella olisi eri lajien huippuvalmentajia, joiden ohjauksessa urheilija voisi erikoistua omaan lajiinsa paremmin kuin nykyään”.*³⁴²

Mielenkiintoinen sivujuonne asiassa oli se, että YK-V:ssä asiasta ei oltu niin yhtä mieltä kuin SSU:n taholta esitettiin. YK-V:n puheenjohtaja kommentoikin asiaa seuraavasti:

”En oikein tykkää ajatuksesta. En ymmärrä asiaa miksi pitäisi perustaa

³⁴⁰ Seinäjoen kaupungin tiedotuslehti 1/2008, s.4, ”Kuntaliitos 2009 – Uusi Seinäjoki syntyy”. Seinäjoen Seudun Urheilijat. Tiedotuslehti 2009, s.2, ”Yhdessä tulevaisuuteen. Puheenjohtajan tervehdys.”.

³⁴² Pohjankyrö 15.10.2009, s.5, ”Yleisurheilu keskittymässä yhteen seuraan Seinäjoella”.

uusi yhteinen seura ja näin näivettää olemassa oleva toiminta pitäjistä.”³⁴³

Yhdistymissuunnitelmat herättivät muutenkin mielenkiintoa ja lehtien keskustelupalstoille kirjoiteltiin ahkerasti. Mm. nimimerkki ”yleisurheilun puolesta” kirjoitti seuraavasti:

”Oletettavasti SSU:n toteutuessa kaikki lajivalmennus keskittyisi Seinäjoelle – siis keskustaan. Tämä vähentäisi Ylistaron upean kentän käyttöä merkittävästi... Olettaako YKV:läiset, että isolla seuralla on niin paljon rahaa ja resursseja, että suhteellinen työmäärä/urheilija olisi pienempi? Eihän isollekaan seuralle rahaa ilmasta tule. Jos SSU toteutuu, moni väsynyt YKV:n seuratoimija huokaisee ja jättää toiminnan kokonaan tai vähemmälle.”³⁴⁴

Päätökseksi lopulta tuli, että YK-V:ssä säilyy edelleen yleisurheilujaosto, jolloin osa urheilijoista siirtyi SSU:n riveihin ja osa jäi edustamaan vanhaa seuraa. Paikallislehdessä asiaa perustellaan seuraavasti:

”Paikallisuuden säilyttäminen yleisurheilussakin on tärkeä asia niin urheileville lapsille ja nuorille kuin heidän vanhemmilleen. Lapsi- ja junioriurheilu on ollut YK-V:ssä aina voimakasta.”³⁴⁵

Täytyy kuitenkin muistaa, että kaikesta keskustelusta ja asian herättämästä huomiosta huolimatta, kyseessä on vain yhden lajin sisäiset tapahtumat. Edelleen YK-V:n parissa painitaan, pesäpalloillaan, hiihdetään, suunnistetaan ja myös yleisurheillaan. Kuitenkin voi pohtia, onko tässä ollut jonkinasteinen käännekohta tulevaisuuteen nähden ja seuraavatko muut lajit tätä kehitystä perässä. Se jää nähtäväksi.

³⁴³ Pohjankyrö 15.10.2009, s.5, ”Yleisurheilu keskittymässä yhteen seuraan Seinäjoella”.

³⁴⁴ Pohjankyrö 22.10.2009, s.2, ”Mietteitä YKV:n yleisurheilujaostolle.”.

³⁴⁵ Pohjankyrö 12.11.2009, s.7, ”Yleisurheilu pysyy edelleen YK-V:n lajina”.

6 SADAN VUODEN PÄÄSTÄ..

6.1 Mistä tulossa ja mihin menossa?

Sataan vuoteen ylistarolaista urheilu- ja liikuntahistoriaa mahtuu monenlaista. Nuorisoseurojen alaisista urheiluseuroista on kuljettu pitkä matka erikoisseuroihin ja samalla pienen paikkakunnan kunnallisesta urheiluhallinnosta on siirrytty liikuntapalveluja tuottavaan kaupunkiin. Kuitenkin monet asiat ovat pysyneet myös ennallaan. Edelleen ylistarolaisia urheiluseurassa liikkuvia kiinnostavat samat lajit kuin sata vuotta sitten, yleisurheilu, paini ja pesäpallo. Edelleen liikunnasta ja urheilusta sekä vapaaehtoistoiminnassa mukana olemisesta saa samanlaista iloa ja virkistystä. Ja edelleen seuratoiminnassa puhuttaa samat asiat, mistä löytää innokkaita vapaaehtoisia pyörittämään toimintaa.

Liikunta ja urheilu on osa aikansa yhteiskuntaa, suuret ja miksei pienetkin yhteiskunnalliset murrokset muokkaavat liikuntakulttuurin elinympäristöä ja tätä kautta luovat uusia toimintatapoja. Mutta samalla tavalla liikuntakulttuuri vaikuttaa myös paikalliseen ympäristöönsä tarjoamalla kuntalaisille elämyksiä ja vaikutuskanavan. Liikunta ei ole yhteiskunnan erillinen saareke, vaan se on tiiviissä vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Useimmat paikallisen tason tapahtumat löytävät selityksensä suuremmasta kontekstista, paikkakunnan politiikasta tai Suomen yleisestä yhteiskunnallisesta kehityksestä. Tästä syystä johtuen olen tutkimuksessani pyrkinyt sijoittamaan ylistarolaisen liikuntakulttuurin tapahtumat suurempaan viitekehykseen. Kuitenkaan yleisellä ei pysty tyhjentävästi selittämään paikallisen tahon tekoja ja toimia. Näiden toimien tutkiminen vaatii yleisen ja erityisen tutkimista ja näiden välisten suhteiden arviointia³⁴⁶.

Matka organisoidun liikuntakulttuurin juurilta on ollut pitkä, mutta avartava. Ensimmäisenä liikunnan organisointiin Ylistarossa, kuten muuallakin Suomessa, lähtivät mukaan erilaiset järjestöt. Ylistaron poliittisen ilmaston vuoksi työläisyhdistyksillä ei juurikaan ole ollut siellä elintilaa, vaan lähinnä

---

³⁴⁶ Itkonen 1996, 264.

nuorisoseurayhdistykset olivat vastuussa ensimmäisistä urheiluseuroista. Ensimmäinen murroskohta tutkimuksessani onkin vuosi 1910, jolloin ensimmäinen urheiluseura Ylistaron Veikot perustettiin. Toiminta oli aluksi vaatimatonta, toimijoita oli vähän, samoin resursseja, eikä seuratoiminta varmaan saavuttanut kaikkien kuntalaisten tietoisuutta. Aikaisemminkin jo oli kokemusta seuratoiminnasta haettu varsinaisista nuorisoseuroista ja niiden liikuntatoiminnasta, joten ei Ylistaron Veikkojen perustaminen sinällään mikään kovin mullistava asia ollut. Mielestäni kuitenkin se on ansainnut paikkansa murroskohtana, kun katsotaan mistä siihen oli tultu ja mihin vielä päädyttiin.

Kilpaurheilun vaatimukset alkoivat pikku hiljaa 1900-luvun alun Suomessa nostaa päätään ja viimeistään Tukholman olympialaisten menestyksen innoittamana perustettiin uusia urheiluseuroja. Kilpaurheilun vaatimukset olivat varmasti myös Ylistaron Veikkojen perustamisen taustalla. Tutkimusaineistosta käy ilmi, että uusi seura pyrki alussa keskittymään painiin ja sen kilpailutoiminnan pyörittämiseen. Vähitellen myös muiden nuorisoseurojen parissa alettiin perustaa omia urheiluseuroja ja myös työväenliikkeen piirissä perustettiin oma urheiluseura. Aatteellisia syitä merkittävämpiä jakaantuneeseen urheiluseurakenttään olivat kuitenkin epäilemättä alueelliset syyt. Väestöllisesti pieni Ylistaro on kuitenkin maantieteellisesti melko suuri, eikä 1900-luvun alkuvuosikymmenien infrastruktuuri eivätkä kulkuneuvot vielä mahdollistaneet kulkemista kylältä toiselle, vaan urheilua harrastettiin oman kylän piirissä. Onkin luonnollista, että urheiluseurat keskittyivät oman kylän merkkirakennuksen, nuorisoseuratalon tai työväentalon, ympärille, mistä löytyi sopivat tilat urheilun harrastamiseen.

Vähitellen kilpaurheilun vaatimusten jälleen kasvaessa yhteistyö eri seurojen kesken alkoi näyttää yhä paremmalta vaihtoehdolta. Sotien jälkeinen yhteistyön ilmapiiri lopulta sinetöi seurojen yhteensulautumishankkeen ja näin Ylistaron Kilpa-Veljet näki päivänvalon vuonna 1945. YK-V:n perustamisen taustalla on jokseenkin samanlaiset syyt, vaikkakin eri mittakaavassa, kuin Veikkojen perustamisessa 35 vuotta aiemmin, nimittäin kilpaurheilun esiinmarssi. 1930- ja 1940-luvulla havaittiin se tosiasia, että pienen paikkakunnan on hyvin vaikea menestyä kiristyvässä kilpailussa urheilumenestyksestä, jos resurssit joudutaan jakamaan useamman seuran kesken.

Samalle ajanjaksolle kuin YK-V:n perustaminen sijoittuu myös kunnallisen urheiluhallinnon muotoutuminen. Urheilulautakunta Ylistaroon perustettiin vuonna 1950, samoihin aikoihin kuin useissa suomalaisissa maalaiskunnissa. Urheilulautakuntien valtuudet alussa olivat vähäiset, ja niiden olemassaolo voidaankin nähdä suorana jatkona urheiluseuratoiminnalle. Pikku hiljaa niiden rooli kuitenkin kasvoi, vaikka ensimmäistä viranhaltijaa kunnassa saatiinkin odottaa vielä toistakymmentä vuotta. Kolmas merkittävä tapahtuma ylistarolaisessa liikuntakulttuurissa oli Pohjankyrö-lehden perustaminen vuonna 1950. Aluksi voi olla vaikea käsittää, miten kyseinen tapahtuma vaikuttaa liikuntakulttuurin jaotteluun, mutta lehden perustamisen epäsuorat vaikutukset etenkin seuratoimintaan ovat kiistämättömät. Lehti tarjosi seuran toimijoille kanavan mainostaa toimintaansa ja houkutella lisää harrastajia. Alkuaikoina lehden urheilujutut olivat toimittajien vähäisestä määrästä johtuen seuratoimijoiden itsensä kirjoittamia. Tästä syystä hyvin suuri osa lehden sivuista itse asiassa käsitteli urheilua. Lehden kautta oli mahdollista tiedottaa tulevista kilpailuista ja harjoituksista, tehdä omia urheilijoita tunnetuksi ja hankkia seuralle lisää jäseniä. Kolmesta edellä mainitusta syystä johtuen onkin perusteltua määritellä vuodet 1945–1950 toiseksi urheilun murroskohdaksi Ylistarossa.

Kunnallisen urheiluhallinnon vaikutusvalta kasvoi vuonna 1964, kun ensimmäinen viranhaltija aloitti työnsä nuoriso-, raittius-, ja urheiluohjaajana. Tietenkin aluksi urheilu oli ohjaajan työstä vain pieni osa ja koostui lähinnä urheilukerhojen ohjauksesta. Kuitenkin ensimmäisen viranhaltijan palkkaaminen johti myöhemmin omiin työntekijöihin sekä nuoriso- että liikuntapuolella ja lopulta liikuntatoimiston perustamiseen. 1960-luvulta vähitellen suosiota saavuttanut kuntoliikunta löysi myös suojapaikan kunnallisen puolen siiven alta. Urheiluseurassa ei juuri ole löytynyt innostusta muun kuin kilpaurheilun järjestämiseen.

Vuoden 1980 liikuntalaki oli merkittävä murroskohta niin valtakunnallisesti kuin kuntienkin tasolla. Ensinnäkin oli huomattavaa, että siihen asti ”lainsuojattoman” asemassa ollut liikunta sai vihdoin omat säädöksensä ja pykälänsä. Toiseksi liikuntalaki teki urheilusta liikuntaa. Pelkän sananhelinän sijaan tämä etuliitteen muutos heijastaa yleisempää liikuntapolitiikan suuntauksen muutosta, enää ei pelkkä kilpakeskeinen urheilu ollut merkittävää, vaan myös organisoidun ulkopuolella tapahtuvan liikunnan edistäminen koettiin tärkeäksi.

1980-luvulla kunnissa elettiin muutenkin voimakkaan taloudellisen kasvun aikaa, ja tämä näkyi myös liikuntahallinnossa. Ylistarossa kyseisellä ajalla rakennettiin useita liikuntapaikkoja, jotka muodostavat alueen liikuntapaikkakartan rungon tänäkin päivänä. 1990-luvun alun lama puolestaan katkaisi edellisvuosikymmenen hyvän taloudellisen kehityksen syöksemällä kunnat taloudelliseen laskukierteeseen. Tämä vaikutti suoranaisesti myös liikuntatoimintaa, kun kunnat alkoivat supistaa avustuksiaan. Ylistaron osalta laman vaikutuksia varmasti osaltaan pienensi jo alkuaan pienet resurssit - ei ollut paljon mistä säästää. Laman jälkeen kunnallinen liikuntahallinto on saanut jatkuvasti taistella niukoista resursseista ja Ylistarossakin keskustelua käytiin useaan otteeseen kunnallisen liikuntahallinnon viranomaisen tehtävistä ja työkentästä.

Yleisesti ottaen eriytyneeseen liikuntakulttuuriin siirryttiin Suomessa 1980-luvulta eteenpäin. Ylistarossa tämä kehitys on kulkenut hieman jälkijunassa tai ainakin omalatauisesti. Paikkakunnan yleisseuralla YK-V:llä on ollut niin vahva asema, että uudet virtaukset esim. palloilulajeissa olisivat monella paikkakunnalla johtaneet erikoisseuran perustamiseen, mutta Ylistarossa YK-V sulautti ne mukaan omaan toimintaansa. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii miesten pesäpallojoukkueen nousu Ykköspesikseen kaudeksi 2007. Tämä olisi ollut oiva tilaisuus perustaa oma palloiluun keskittynyt seura, mutta sen sijaan YK-V:n sisälle perustettiin kaksi uutta jaostoa, toinen nuoriso- ja harrastepesikseen, toinen edustusjoukkueen tarpeita varten.

Varsinaisesti eriytynyt liikuntakulttuuri ja YK-V joutuivat törmäyskurssille vasta kuntaliitoksen jälkeen vuonna 2009, kun uuden kunnan alueella ruvettiin puuhaamaan yleisurheilun erikoisseuraa. Vastalauseiden myrsky mikä hanketta seurasi, oli omiaan osoittamaan, että paikallisella urheilulla on edelleen sijansa ylistarolaisten sydämissä. Muutama vuosi seuraliitoksen jälkeen on vaikea sanoa, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Näivettykö muukin YK-V:n toiminta ja uusia erikoisseuroja perustetaan lisää? Vai jatkuuko toiminta muiden lajien osalta vanhassa seurassa samalla tavoin kuin ennenkin? Siirtykö kaikki urheilu kaupungin sivukyliltä kymmenien kilometrien päähän kaupungin keskustaan?

6.2 Komialta kirkolta – muualta viittisi ollakaan

Yllä oleva otsake (ja samalla koko tutkimuksen otsikko) on paikallinen ylistarolainen sanonta, joka kuvaa hyvin ylistarolaista mentaliteettiä. Ylistarolaiset ovat ylpeitä omasta kulttuuristaan, kuten myös maamerkistään, Suomen kolmanneksi suurimmasta kirkosta, ”Komiasta kirkosta”. Kuten Ekman & Ekman-Salokangas ”Ylistarolaisten historiassa” toteavat:

”Jos ylistarolaisten ja maailman suhdetta pitää lyhyesti luonnehtia, mieleen tulee sana ’vastahanka’. Usein ’maailma’ on jättänyt toimimatta niin kuin sen Ylistaron ääntä kantavien mielestä olisi tullut toimia...1900-luvulla ylistarolaisten – tai ainakin heidän äänekkäimmän osansa – ongelma oli usein se, että he kokivat valtaan yhdessä muiden suomalaisten kanssa nostamiensa edustajien hoitavan asiat ’väärin’. On tehty kompromissejä, vaikka ’oikeakin’ tapa olisi olemassa. Lapuanliikkeen ja isänmaallisen kansanliikkeen laaja kannatus Ylistarossa oli äärimmäisin esimerkki haluttomuudesta erilaisten kantojen yhteensovittamisessa syntyviin kompromisseihin, joiden avulla ’maailma’ kumminkin tapaa toimia.”³⁴⁷

Tämä tietynlainen vastahankainen mentaliteetti on luonnollisesti lyönyt leimansa myös ylistarolaisen liikuntakulttuurin kehitykseen. Kunnallisella tasolla ja samoin seuran sisällä käydyt valtataistelut ovat muokanneet urheilulle ja liikunnalle myönnettyjä resursseja ja niiden kohdentamista. Eräänlainen itsepäisyys ja vanhoihin tapoihin piintyminen ovat saattaneet viivästyttää ja hidastuttaa liikuntakulttuurissa tapahtuneiden muutosten vaikutusta paikallisella tasolla. Pitkään kunnan liikuntaviranomaisena toiminut Vilho Orava kertoo saman asian:

”Niin kyllähän tuolla politiikalla siinä oli aika painava sanansa.. kyllähän Ylistaros yritettiin vielä 70-luvulla niin saara jotain rakentamista aikaan mutta.. siin oli niin vahvoja poliitikkoja johrossa että.. menkää tielle juoksemaan tai jotain semmosta.. se hirasti kyllä

³⁴⁷ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 892.

aika paljon.. tai siirti niitä asioita.. mitä olis jo pitäny kymmenen vuotta ennemmin tehrä..”³⁴⁸

Ylistarossa ovat myös aikojen saatossa politiikka ja uskonto kietoutuneet hyvin vahvasti toisiinsa ja erityisesti valta on kiteytynyt tiettyihin yksittäisiin henkilöihin, jotka ovat asenteillaan pystyneet hyvin vahvasti vaikuttamaan paikkakunnan tapahtumiin. Ekman & Ekman-Salokangas toteavat vielä:

”Ylistarolaiseen mentaliteettiin on kuitenkin vuosisatojen kuluessa rakentunut sisään silmiinpistävän voimakas tarve olla yksin oikeassa, ja tällä on – jälleen vuosisatojen mitassa – ollut seurauksensa sille, miten asioita on kulloinkin ollut mahdollista hoitaa. Asioiden toivottavan tilan tietämisestä on toisaalta seurannut myös se, että on tartuttu toimeen ja vaikutettu ja siten viety asioita johonkin suuntaan.”³⁴⁹

6.3 Seuraavat sata vuotta

Yksi luku ylistarolaista liikuntahistoriaa on nyt kirjoitettu. Itsenäistä Ylistaroa ei enää ole, mutta vahvat paikallisuuden tunteen kuitenkin kantavat ylistarolaisuutta eteenpäin. Paikallisuus ja paikallisuuden tuntemukset eivät ole hallinnollisiin rajoihin sidottuja, vaan ne nousevat jostain syvemmältä ja ulottuvat hallinnon ulkopuolelle. Päinvastoin hallinnollisten, tässä tapauksessa kunnan pinta-alan, laajentuessa, sisäiset paikalliset tuntemukset voivat vahvistua tai syntyä kokonaan uudelleen. Tässä on tutkimukseni lähtökohta.

Tarkoitukseni oli tässä tutkimuksessa selvittää, millaisia kansalaistoimijoita Ylistarossa on ollut liikunnan ja urheilun alueella ennen yhdistymistä Ylistaron Kilpa-Veljiksi vuonna 1945. Pyrin etsimään syitä kyseisenä vuonna tapahtuneelle seurojen yhdistymiselle ja toiminnan jatkumiselle ainoastaan yhdessä seurassa. Tarkoitukseni oli myös pohtia pitkällä sadan vuoden aikajaksolla kansalaistoimijoiden, kuntien ja muiden toimijoiden suhteita ja näiden muuttumista vuosien 1910 ja 2010 välillä sekä liikunnan ja urheilun merkitystä paikallisuuden edistämisessä.

³⁴⁸ Vilho Oravan haastattelu 27.1.2011.

³⁴⁹ Salokangas & Ekman-Salokangas 2005, 892.

Tässä vaiheessa on syytä pohtia onnistuinko tutkimuksellani vastaamaan edellä mainittuihin tutkimuskysymyksiin. Aineistoni tarjosi selkeät vastaukset siihen, miksi seurat yhdistyivät vuonna 1945. Taustalla olivat kasvaneet kilpaurheilun vaatimukset sekä kilpailu vähenevistä resursseista sekä sotavuosien jälkeinen yhteistyömyönteinen ilmapiiri. Kansalaistoimijoiden, kunnan ja muiden toimijoiden suhteiden muutoksiin pitkällä aikavälillä aineistoni tarjosi myös hyvin vastauksia. Yleistäen voidaan sanoa, että 1950-luvulla syntynyt liikuntahallinto jatkuvasti vahvisti asemiaan aina 1980–1990-luvuille asti. Liikuntalaki vahvisti seurojen ja kunnan työnjaon, joka toimii edelleen. Vaikka kunnallinen liikuntahallinto vahvistikin asemiaan, ei se kuitenkaan vienyt tilaa vapaaehtoiselta seuratoiminnalta. Pienellä paikkakunnalla harrastusmahdollisuudet ovat aina rajallisemmat kuin suuremmissa kaupungeissa, joten yleisseuran merkitys erityisesti lasten liikuttajana on edelleen suuri.

Viimeiseen kysymykseen oli tämän tutkimuksen aineistosta hankalin löytää vastausta. Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista tai kannattavaa suorittaa enempää haastatteluita tutkimuksen paisumisen pelossa, jotka kuitenkin olisivat olleet ehkä paras tapa vastata viimeiseen tutkimuskysymykseen. Parin vuoden takaisesta seuraliitoksesta noussut kohu kuitenkin osoittaa, miten etenkin kuntaliitoksen jälkeen urheilu omassa seurassa koetaan erinomaiseksi keinoksi ylläpitää paikallisuuden tunteita. YK-V:n kisa-asun pukeminen päälle vuosikymmenien ajan on ylläpitänyt ylistarolaista mentaliteettia ja tuonut ylpeydenaiheita ja yhteenkuuluvuuden tunteita ylistarolaisille ihmisille. Urheilu on tarjonnut puheenaiheita, juttuja paikallislehteen ja urheilupaikat tarjonneet kokoontumispaikan pitäjän asukkaille. Paikallisuuden ja siitä nousevien tuntemusten tutkiminen syvemmin olisikin erinomainen jatkotutkimuksen aihe.

Hyvin vähälle huomiolle tutkimuksessani jäi naisten asema ylistarolaisessa liikuntakulttuurissa. Syynä tähän oli se, että aineistosta ei oikein tahtonut löytyä asiaa valaisevaa materiaalia. Ylistaroa voi kaiken kaikkiaan pitää kunnallispolitiikassaan melko vanhakantaisena ja tästä syystä onkin mielenkiintoista, että ensimmäiseen urheilulautakuntaan vuonna 1950 ehdotettiin peräti kahta naista. Mahdollisena taustaselityksenä voi olla nuorisoseurojen vahva asema, joiden toiminnassa naisia oli enemmän mukana. Tämän jälkeen edistystä ei juuri tapahtunut, sillä urheiluseuran johtokuntaan puolestaan ensimmäinen nainen valittiin vasta 1970-luvulla. Tasa-arvolaki

lopulta toi naiset kunnallisiksi liikuntapäätäjiksi. Olisikin mielenkiintoista tutkia tarkemmin naisten asemaa ylistarolaisessa liikunnassa esimerkiksi haastatteluin.

Mielenkiintoiseksi sivujuonteeksi tutkimuksen edetessä nousi nuorisoseurojen merkitys ylistarolaisessa liikuntakulttuurissa. Niiden parista liikuntakulttuurin organisointi lähti liikkeelle, eivätkä ne menettäneet merkitystään myöhemminkään varsinaisten urheiluseurojen synnyttyä. Eri kylien keskuksina toimivat nuorisoseuratalot tarjosivat kilpailukykyisen vastineen muille harrastuspaikoille. 1980-luvulla palloilijat siirtyivät YK-V:stä nuorisoseuroihin. Tämä oli ylistarolainen vastine eriytyneen liikuntakulttuurin haasteisiin. 2000-luvulla nuorisoseurat ovat osanneet uudistua ajan vaatimalla tavalla. Ylistaron Alapään nuorisoseura esimerkiksi tarjoaa viikoittain useita erilaisia liikuntaryhmiä. Talolla harrastetaan mm. uusia lajeja kuten zumbaa, kahvakuulailua ja tankotanssia. Toisin sanoen lajeja, joita ei joka pikku paikkakunnalta olettaisi löytyvän. Todella mielenkiintoista olisikin jatkossa perehtyä tarkemmin nuorisoseurojen sisällä harrastettuun liikuntatoimintaan niiden aineistojen kautta. Tämä tutkimuslinja oli niin mielenkiintoinen, että se meinasi välillä viedä tutkijan mennessään. Tämän kaltainen jatkotutkimus myös toisi uudenlaista väriä paikallistason liikuntatutkimukseen.

LÄHTEET

Alkuperäislähteet

Ylistaron kunnan arkistot:

Kunnalliskertomus 1918

Kunnalliskertomus 1922

Kunnalliskertomus 1944

Kunnanhallituksen ja -lautakunnan pöytäkirjat 1950–2009.

Kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1950–2009.

Liikuntalautakunnan pöytäkirjat 1981–1992.

Liikuntalautakunnan toimintakertomukset 1981–1992.

Urheilulautakunnan toimintakertomukset 1951–1980.

Urheilulautakunnan pöytäkirjat 1951–1980.

Vapaa-aikalautakunnan pöytäkirjat 1993–2008.

Vapaa-aikalautakunnan toimintakertomukset 1993–2008.

Sanomalehdet:

Pohjalainen 8.3.1898.

Pohjankyrö-lehti 1950–2009.

Seinäjoen Seudun Urheilijat. Tiedotuslehti 2009.

Seurojen aineistot:

Ylistaron Veikkojen pöytäkirjat 1910–1936.

Ylistaron Yrityksen pöytäkirjat 1920, 1923, 1925, 1945–1949.

Ylistaron Kilpa-Veljiä pöytäkirjat 1945–1951 (Johtokunta, yleiskokoukset, jaostojen pöytäkirjoja, vuosikertomukset 1945 & 1946).

Ylistaron Kilpa-Veljiä pöytäkirjat 1955–2005.

Alkuperäislähteenä käytetty kirjallisuus

Häkkinen, A. 1981. Siirtolaisuus Ylistarossa vuosina 1900–1930. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Kansanliikkeitten Pohjanmaa. Tutkielmia joukkoluonteisista liikkeistä Etelä-Pohjanmaalla Ylistaroa koskevan aineiston pohjalta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 21–52.

Härmä, M. 2007. Pääsöo tuulettumahan. Kyrönmaan Opiston historiikki 1967–2006. Kyrönmaan Opisto ry.

Koivusalo, E. 2007. Untamalaiset ovat aina urheilleet. Teoksessa Untamalan kirja. Untamalan Kyläyhdistys ry: Untamalan kirjan toimikunta, 583–618.

Kujanpää, E. 1981. Ylistaron poliittisen ilmaston muotoutuminen. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Kansanliikkeitten Pohjanmaa. Tutkielmia joukkoluonteisista liikkeistä Etelä-Pohjanmaalla Ylistaroa koskevan aineiston pohjalta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 91–140.

Loukola, V. 1995. Ylistaron Kilpa-Veljen viisi vuosikymmentä. Ylistaro: Ylistaron Kilpa-Veljet.

Nieminen, T. 1981. Ylistaron talonpoikaismarssijat. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Kansanliikkeitten Pohjanmaa. Tutkielmia joukkoluonteisista liikkeistä Etelä-Pohjanmaalla Ylistaroa koskevan aineiston pohjalta. Helsinki: Helsingin yliopisto, 141–176.

Salokangas, R. & Ekman-Salokangas, U. 2005. Ylistarolaisten historia. Ylistaron historiatoimikunta.

Varrella virran... Ylistarolainen kyläkirja 2005. Toim. J. Kangas. Kyrönmaan opisto: Kylänpään historiapiiri.

Visti, A. 1981. Ylistaron nuorisoseurat 1894–1917. Nuorisoseuraliikkeen taustaa.

Teoksessa K. Ilmanen (toim.) *Kansanliikkeitten Pohjanmaa. Tutkielmia joukkoluonteisista liikkeistä Etelä-Pohjanmaalla Ylistaroa koskevan aineiston pohjalta.* Helsinki: Helsingin yliopisto, 53–90.

Ylistaron Alapään nuorisoseura ry. 100 vuotta. 2009. Historiikkityöryhmä.

Tutkimuskirjallisuus

Aaltonen, K. 2004. Liikuntalainsäädäntö. Teoksessa K. Aaltonen (toim.) *Urheilun ja liikunnan historia käytännössä.* Helsinki: Tietosanoma, 17–31.

Alapuro, R. & Stenius, H. 1989. Kansanliikkeet loivat kansakunnan. Teoksessa R. Alapuro, I. Liikanen, K. Smeds & H. Stenius (toim.) *Kansa liikkeessä.* Vaasa.

Alapuro, R. 1995. Suomen synty paikallisena ilmiönä 1890–1933. Helsinki: Hanki ja jää.

Alasuutari, P. 1999. *Laadullinen tutkimus.* 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Alestalo, M. 1985. Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa T. Valkonen, R. Alapuro, M. Alestalo, R. Jallinoja & T. Sandlund (toim.) *Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana.* 4. painos. Porvoo – Helsinki – Juva: WSOY, 101–200.

Barkman, I. 2006. Herrojen huvittelusta liikunnan kansalaistoiminnaksi ja julkishallinnoksi. Tapaustutkimus Iitin liikuntakulttuurin muutoksesta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Halila, A. 1959. Suomen miesvoimistelu- ja urheiluseurat vuoteen 1915. Suomenkielisten miesvoimistelu- ja urheiluseurojen synnystä, perustajien yhteiskunnallisesta koostunnasta ja emäseuroista. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Heikkala, J. 2000. Liikunnan järjestökentän muutokset ja toimintaympäristö. Teoksessa Itkonen, H., Heikkala, J., Ilmanen, K. ja Koski, P. 2000. Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.

Hentilä, S. 1989. Urheilu, kansakunta ja luokat. Teoksessa R. Alapuro, I. Liikanen, K. Smeds & H. Stenius (toim.) Kansa liikkeessä. Vaasa.

Hentilä, S. 1992a. Urheilu järjestäytyy ja politisoituu. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 133–153.

Hentilä, S. 1992b. Poliittista urheilua ja urheilupolitiikkaa. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 235–282.

Hentilä, S. 1993. Urheilu kansanliikkeenä. Teoksessa Hannu Itkonen & Arto Nevala (toim.) Urheiluseura. Juuret mullassa – tukka tuulessa. Jyväskylän yliopisto: Liikunnan sosiaalitieteiden laitoksen tutkimuksia no 58, 23–34.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.

Ilmanen, K. 1995. Kunnallinen liikuntatoimi 1919–1994. Teoksessa J. Aunesluoma (toim.) Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142, 213–339.

Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994. Jyväskylän yliopisto. Studies in sport, physical education and health 43. Liikuntasuunnittelun väitöskirja.

Ilmanen, K. & Itkonen, H. 2000. Kansalaisten liikuttajat. Kansalaistoimijat ja kunnat liikuntapalvelujen tuottajina Pohjois-Karjalassa. Joensuu: Itä-Suomen lääninhallituksen liikuntatoimi & Pohjois-Karjalan Liikunta (POKALI) ry. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos.

Itkonen, H. 1991. ”Tarmompa poekija ollaan”. Tutkimus suomalaisen urheiluseuran muutoksesta. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja n:o 35.

Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Tampere: Gaudeamus.

Itkonen, H. 2000. Kansalaistoiminnan suuri linja. Teoksessa Liikunnan kansalaistoiminta. Muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 153, 11–25.

Juppi, J. 1995. Suomen julkinen liikuntapolitiikka valtionhallinnon näkökulmasta vuosina 1917–1994. Jyväskylän yliopisto. Studies in sport, physical education and health 36. Liikuntasuunnittelun väitöskirja.

Juppi, J. & Aunesluoma, J. 1995. Valtiovalta ja liikunta 1920–1994. Teoksessa: Aunesluoma, Juhani (toim.) Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 142, 7–141.

Karisto, A., Takala, P. & Haapola, I. 2003. Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY.

Klemola, H. 1995. Läänien liikunta ja urheilu 1946–1994. Teoksessa J. Aunesluoma (toim.) Liikuntaa kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1994. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142, 143–212.

Kärkkäinen, P. 1992. Voimainkoetuksia ja kisailuja. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 19–42.

Laine, L. 1984. Vapaaehtoisten järjestöjen kehitys ruumiinkulttuurin alueella Suomessa v. 1856–1917. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu no 93B. Lappeenranta: Etelä-Saimaan kustannus oy.

Laine, L. 1992. Ruumiinharjoitusten monet muodot. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 183–214.

Renvall, P. 1983. Nykyajan historiantutkimus. Helsinki: WSOY.

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2007. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 184–195.

Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. Sosiologia. Helsinki: WSOY.

Vasara, E. 1992a. Sinisen verryttelypuvun voittokulku. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 329–350.

Vasara, E. 1992b. Sotaa ja urheilua. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 303–315.

Vasara, E. 1992c. Toiminnan ja ohjauksen kilpajuoksu. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 369–391.

Vasara, E. 1992d. Miljoonan suomalaisen liike. Teoksessa T. Pyykkönen (toim.) Suomi

uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 131. Helsinki: VAPK-kustannus, 393–420.

Vasara, E. 1997. Valkoisen Suomen urheilevat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939. Bibliotheca Historica 23. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.

Verkkolähteet

Laki kunta- ja palvelurakenteen muutoksesta 169/2007, osoite: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070169>. Luettu 14.7.2011.

Liikuntalaki 984/1979, osoite: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1979/19790984>. Luettu 21.12.2010.

Nordean rahanarvonkerroin, osoite:

<http://service.nordea.com/nordea-openpages/fi/calculators/moneyValueCount.action>.

Luettu 14.7.2011.

Seinäjoen kaupungin tiedotuslehti 1/2008.

<http://www.seinajoki.fi/viestinta/.kaupunkilehti.html/23133.pdf>. Luettu 12.7.2011.

YK-V pesiksen kotisivut, osoite:

http://www.ykv-pesis.net/web2007/Kom2.php?p=p_119&sName=Uutiset-01/2007.

Luettu 20.7.2011.

Haastattelut

Vilho Oravan haastattelu 27.1.2011.

LIITE 1. Ylistaron kunnan liikuntahallinnon muuttuneet nimikkeet

Raittius- nuoriso- ja urheiluohjaaja 1964

Nuoriso- ja urheilusihteeri 1973

Liikuntasihteeri 1982

Liikuntatoimen päällikkö 1993

Liikuntasihteeri 2003

Liikuntapalveluesimies 2009

Urheilulautakunta 1950

Liikuntalautakunta 1980

Vapaa-aikalautakunta 1993

Liikuntalautakunta 2009

LIITE 2. Teemahaastattelurunko.

Muuttunut toimenkuva

Eri nimikkeet?

Työn sisällön muutos?

Liikunnan murroskohdat

Näkyikö käytännön työssä?

Kahtiajakautunut liikunta

Näkyikö Ylistarossa?

Liikuntahallinnon kulta-aika ja lama

Miten liikuntahallinnon nopea nousukausi 1980-luvulla näkyi toiminnassa?

Entä vastaavasti 1990-luvun lama ja sitä seurannut laskukausi?

Yleinen liikuntahallinnon organisointi

Miten Ylistarossa verrattuna muihin paikkakuntiin?

Toimijasuhteiden muutokset

Seura ja kunta?

Naisten asema?

Ylistarolaiset liikuntamahdollisuudet

Toiminta?

Liikuntapaikat?

Ylistaron heikkoudet ja vahvuudet?

Tulevaisuuden näkymät

Vapaa sana